ଯୋଜନା

ଏକବିଂଶ ବର୍ଷ : ଦଶମ ସଂଖ୍ୟା : ଜୁଲାଇ ୨୦୧୪

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ

୨	ସଂପାଦକୀୟ	
୩	ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର : ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ	ଜଗଦୀପ ଏସ୍. ଛୋକର
୭	ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାରର ଇତିହାସ	ଏସ୍.ୱାଇ. କ୍ୟୁରେସି
୧୨	ସଂଖ୍ୟାଧିକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଓ ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର	କୌଶିକ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ
୧୬	ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଏବଂ ଭାରତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁଦୃଢ଼କରଣ	ସୁବ୍ରତ କୁମାର ମିତ୍ର
୨୧	ଭାରତରେ ଅଙ୍ଗଦାନ	ସୁଭଦ୍ରା ମେନନ
୨୬	ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର	ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା
୩୧	ଭାରତର ଗତିଶୀଳ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ନିରପେକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ	ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋ ମ ବିଶ୍ୱାଳ
୩୫	ଗଣତନ୍ତ୍ର : ସମ୍ଭାବନା ଓ ସ୍ୱର	ବିନୋଦ
୩୮	ସଫଳ କାହାଣୀ	
୪୦	ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି କି ?	
୪୧	ମାଇଲେଜ୍ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଅଟୋ-ଇଞ୍ଜିନରେ ପରିବ ର୍ନ	ଶିବଶଙ୍କର ମଣ୍ଡଳ
୪୪	ଓଡ଼ିଶାର ଗ୍ରାମା ଳ ବିକାଶରେ କିଆଫୁଲ	ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି
୪୮	କୃଷି ବିକାଶ, ପରିବ ର୍ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି କି ?	ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ସ୍ୱାଇଁ

ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ : ରାଜେଶ କୁମାର ଝା

ଉପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ : ବସନ୍ତ କୁମାର ମାଝୀ

ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଉତ୍ପାଦନ) : ଭି. କେ. ମିନା

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟ ଶିଳ୍ପୀ : ଜି.ପି. ଧୋପେ

"ଯୋଜନା" ହେଉଛି ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଉନ୍ନୟନର ମାସିକ ମୁଖପତ୍ର । ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପରିସର କେବଳ ସରକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରକାଶନରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେଁ । "ଯୋଜନା" ଅସମିୟା, ବଙ୍ଗଳା, ଇଂରାଜୀ, ଗୁଜରାଟୀ, ହିନ୍ଦୀ, କନ୍ନଡ଼, ମଲୟାଲମ, ମରାଠୀ, ଓଡ଼ିଆ, ପଞ୍ଜାବୀ, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି ।

ସଂପାଦକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ:

Editor

YOJANA (ODIA)

East Block - 4, Level - 7

R.K. Puram, New Delhi -110066

Phone & Fax : 011-2617 6722

Website : www.publicationsdivision.nic.in

E-mail : yojanaoriya@rediffmail.com

Subscription & Business Queries :

pdjucir@yahoo.co.in

Ph. : 011-26100207

ଯୋଜନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବିଚାର ଲେଖକଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ଅଟେ । ଏହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ଯେ ଲେଖକ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭାଗ ତଥା ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡ଼ିକ ସହ ସଂବନ୍ଧ ବା ତାଙ୍କର ବି ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଛି । ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ସଂପାଦକୀୟ

ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଧିକାର :

କଥାରେ ଅଛି 'ଲୋକ ସେଭଳି ନେତା ପାଆନ୍ତି ଯେଭଳି ସେମାନେ ହକ୍‌ଦାର୍'। ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା କିଭଳି ଚାଲେ ସେ ସଂପର୍କରେ ଏଥିରେ ଯାହା ଜଣାଯାଏ ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଲୁଚିଯାଏ । ଯେଉଁସବୁ ସଂସ୍ଥା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ଘନିଷ୍ଠ ନେଟୱାର୍କକୁ ନେଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ତାହା ଅନେକଙ୍କୁ ରୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାର ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଚକ୍ରବ୍ୟୂହ ଭଳି ପ୍ରତୀତ ହୋଇପାରେ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏକଦା କାନ୍ଥ ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଝରକା ଖୋଲିବା ଭଳି କୁହାଯାଇପାରେ । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗୁଡିକରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସେଥିରେ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ କଷ୍ଟକର ହେଉଥିଲେ ହେଁ ଏହାର ଶୀର୍ଷରେ ଥିବା ନିର୍ବାଚନର ଚାବିକାଠି କିନ୍ତୁ ଜନତାଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି । ଅନେକ ବିଫଳ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୱଂସ ସ୍ତୁପ ମଧ୍ୟରେ ଖୋଳିଲେ ତଥା ଅନେକ ସଫଳ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ଆମେ ଏହା ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିପାରିବା ଓ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେଉଛି ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଯାହା ଏଥିରେ ଶକ୍ତି ଓ ଦୃଢତା ଆଣିପାରିଥାଏ।

ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମୁଦ୍ରା ଭଳି ଏକ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ମୂଳଦୁଆ ଯାହାକୁ ଭି□କରି ଗଣତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବୈଧାନିକତା ସିଦ୍ଧ କରିଥାଏ । ଦୁନିଆରେ ଏଭଳି ଅନେକ ଉଦାହରଣ ରହିଛି ଯେଉଁଠାରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଲୋକମାନଙ୍କର କମ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ନିର୍ବାଚିତ ସରକାରର ବୈଧାନିକତା ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଛି ତଥା ଏହି ସବୁ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ରାଜନୈତିକ ସଂକଟର କାରଣ ହୋଇଛି। ତେବେ ଭାରତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସଫଳତା ହେଉଛି ଏକ ଉଦାହରଣ ଭଳି । ସାର୍ବଜନୀନ ଭୋଟଦାନ ଅଧିକାର ହେଉ ବା ଭୋଟଦାନ ବୟସ କମ କରିବା ବା ପ□ାୟତି ରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ, ଏସବୁ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସଫଳତାର ନିଦର୍ଶନ ହୋଇଛି । ସଂପ୍ରତି ଲୋକସଭା ସକାଶେ ଯେଉଁ ନିର୍ବାଚନ ସଂପନ୍ନ ହେଲା ତାହା ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁଦୃଢତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛି। ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବ□ୀ କାଳଠାରୁ ଆଜି ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମତଦାନ ପ୍ରତିଶତ ରେକର୍ଡ ହୋଇଛି ।

ତେବେ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ଉପାଦାନ ରହିଛି ଯାହା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ କରିଥାଏ । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବାହ୍ୟ ରୂପ ହେଉଛି ଲୋକମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ । ଏହାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ରୂପ ରହିଛି ଯାହା ନିୟମିତ ଭାବରେ ପରିପୋଷଣ ଆବଶ୍ୟକ କରେ । ଏହା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଗଣତନ୍ତ୍ର କେବଳ ମୁକ୍ତ, ପାରଦର୍ଶୀତା, ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ, ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତା ପରିବେଶରେ ହିଁ ସୁଦୃଢ ହୋଇଥାଏ । ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଶର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସବୁ ଆବଶ୍ୟକ ଯେଉଁମାନେ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ମୌଳିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସୁରକ୍ଷା କରିପାରିବେ । ନ୍ୟାୟାଳୟ, ମିଡିଆ ଓ ଅମଲାତନ୍ତ୍ର କେବଳ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସୁଦୃଢ କରିଥାଏ ତା ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଉପାଦାନକୁ ପରିପକ୍ୱ କରିଥାଏ । ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ କେବଳ କେତେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଢା□ାର ସମଷ୍ଟି ବୋଲି ଧରିନେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଦୃଢ ଓ ପରିବ□ନଶୀଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯେଉଁଥିରେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ କରେ ଯାହା ଲୋକମାନଙ୍କର ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ କରିପାରିବ । ତେଣୁ ଚିରନ୍ତନ ଭାବରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଏକ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକଳ୍ପ ।

ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସୁଦୃଢ କରିବା ଦିଗରୁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ଏକ ମୌଳିକ ବସ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବତା ହେଉଛି ଯେ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଯେଉଁମାନେ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ କରାଉଛନ୍ତି ସେଥିରୁ ଏହାକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ବାକି ଅଛି । ଏହା ଉପରେ ଆମ ନେତୃବୃନ୍ଦ ସର୍ବ ସାଧାରଣରେ ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ମତ ରଖିଛନ୍ତି ଯାହା ଅନେକ ଆଶାର ସଂଚାର କରୁଛି । ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୃକ୍ଷକୁ ବିଷାକ୍ତ କରିବାକୁ ଥିବା ଦୁର୍ନୀତି, ଅର୍ଥବଳ ଓ ଅପରାଧକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଲୋପ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ଏହି ରୋଗ ନିରାକରଣ ପାଇଁ ତିକ୍ତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶକୁ ସଠିକ ଔଷଧ ନେବାକୁ ପଡିବ । ଆମ ମୂଲ୍ୟବାନ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେଉଁ ମାରାତ୍ମକ ଦୁର୍ବଳତା ରହିଛି ତାହାକୁ ସିଧାସଳଖ ମୁକାବିଲା କଲେ ହିଁ ଆମେ ସମାଜର ଦୁର୍ବଳ ଓ ନିଷ୍ପେସିତଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁରକ୍ଷା କରିପାରିବା । ଏଥିରେ ଆଦୌ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଏଥିପାଇଁ ଲୋକ ହକ୍‌ଦାର ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର : ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ

• *ଜଗଦୀପ ଏସ. ଛୋକର*

ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ମଧ୍ୟ ସୁପାରିଶ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ବିଶେଷକରି ଯେଉଁ ସବୁ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନ ୧୯୬୧, ଜନ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଆଇନ ୧୯୫୧ ତଥା ସେଇଭଳି ଅନ୍ୟ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଉପରେ ଆୟୋଗ ସୁପାରିଶ କରିଥାନ୍ତି ତଥାପି ମୁଖ୍ୟ ସୁପାରିଶ ଗୁଡିକୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇଛି ।

ନିମ୍ନ ଉକ୍ତି ଆମକୁ କ'ଣ ସ୍ମରଣ କରାଏ :

ଗୌରବକୁ ବାଦ ଦେଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି କଣ ତଥା ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନ ଦିଗରେ କଣ ସବୁ ବିପଦ ଦେଖା ଦେଇଛି ତାହା ଅବଲୋକନ କରିବା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି । ନିର୍ବାଚନରେ ଅର୍ଥ ଓ ବାହୁ ବଳର ପ୍ରଭାବ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟ ବୋଧ ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଦୁର୍ନିତିଗ୍ରସ୍ତ ମଧ୍ୟ କରାଉଛି । ରାଜନୀତିରେ ଯେଭଳି ଅପରାଧ କରଣ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ହେଉଛି ସେଥିଯୋଗୁଁ ଭୋଟ ଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ର ଜବରଦଖଲ, ରିଗିଙ୍ଗ୍ ଓ ହିଂସା ଆଦି ଘଟଣା ହେଉଛି । ଅଫିସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୁରୁପଯୋଗ ନିର୍ବାଚନରେ ହେଉଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଗୁଣାତ୍ମକ ସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ହେଉଛି । ଏହିସବୁ ହେଉଛି ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ମୁଖରେ ସମସ୍ୟା । ତୁରନ୍ତ ସୁଧାରମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆ ନ ଗଲେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭୁଷୁଡି ପଡିବ ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ହେଉଛି ଏକ ନିୟମିତ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁସବୁ ଉଦ୍ୟମ ଏ ଦିଗରେ କରାଯାଉଛି ସେଥିରେ ମୂଳ ସମସ୍ୟାକୁ ଆଦୌ ସ୍ପର୍ଶ କରାଯାଇନାହିଁ । ଭୋଟଦାନ ବୟସ ହ୍ରାସ ଏବଂ ଦଳ ବଦଳ ନିରୋଧି ଆଇନ ସବୁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ପଦକ୍ଷେପ । ଏହିସବୁ ପଦକ୍ଷେପ ପଛରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ମୌଳିକ ନୀତି ରହିଛି ତାହା ଆମେ ବୁଝିବା ଦରକାର । ଆହୁରି ଅନେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି ଯାହା ଉପରେ ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇନାହିଁ ।

ଏସବୁ କଣ ସାଂପ୍ରତିକ ମନେ ହେଉଛି ? ଯଦି ହୁଏ, ତାହେଲେ ଆପଣ ଉଭୟ ଠିକ ବା ଭୁଲ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଠିକ୍, କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତି ସେଇଭଳି ରହିଛି । ଭୁଲ, କାରଣ ଏହା ପ୍ରାୟ ୨୫ ବର୍ଷ ତଳେ ଗୋସ୍ୱାମୀ କମିଟି ରିପୋର୍ଟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି କମିଟିକୁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର କମିଟି ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଏଥିରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଏହି ଚାରି ଦଶକରେ, ବିଶେଷକରି ୧୯୬୭ ପରେ, ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ଦାବୀ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ହୋଇଛି ।

ଚାରି ଦଶକ ଧରି ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର

ପାଇଁ ହେଉଥିବା ଦାବୀକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭି.ପି. ସିଂହ ୧୯୯୦ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ୯ ତାରିଖ ଦିନ ଏକ ସର୍ବଦଳୀୟ ବୈଠକ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ଫଳସ୍ୱରୂପ ତତ୍କାଳୀନ ଆଇନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦିନେଶ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁଥିରେ ଶ୍ରୀ ଲାଲକୃଷ୍ଣ ଆଡଭାନି, ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ଚାଟାର୍ଜୀ, ଶ୍ରୀ ଏସ୍ ସେଜିଆନଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରଖ୍ୟାତ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ, ଶ୍ରୀ ଏଲ୍.ପି. ସିଂହ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଏସ୍.ଏଲ୍. ସାକଧେରଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଅଧିକାରୀ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ଏହି କମିଟି ୧୦୭ଟି ସୁପାରିଶ କରିଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ସୁପାରିଶ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି ତାହା କହିବା କଷ୍ଟକର । ତେବେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଅଧିକାଂଶ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନାହିଁ କି ତାହା ଉପରେ ବିଚାର କରାଯାଇନାହିଁ ।

ସିଧାସଳଖ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସହ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲେ ହେଁ ଏ ଦିଗରେ ପରବ□ୀ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଥିଲା ୧୯୯୩ ମସିହାରେ । ଏହା ଭୋରା କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପୂର୍ବତନ ଗୃହ ସଚିବ ତଥା ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟର ବ□ମାନ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ସରକାରଙ୍କ ପା□ଜଣ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ହେଁ ବାସ୍ତବିକ ଭାବରେ ଏହି ରିପୋର୍ଟ ଶ୍ରୀ ଭୋରା ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଏହି କମିଟି କ୍ରାଇମ ସିଣ୍ଡିକେଟ/ମାଫିଆ ସଂଗଠନ ମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ସଂପର୍କରେ ସବୁପ୍ରକାର ସୂଚନା ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଅପରାଧି/ମାଫିଆ ସଂଗଠନ ସରକାରୀ ସଂଗଠନ ସହ ସଂପର୍କ ଗଢ଼ିଛି ଏବଂ ସରକାରୀ ଓ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସଂରକ୍ଷଣ ପାଉଛନ୍ତି ବିଶେଷକରି ସେମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ନେଇ ଏହି କମିଟି ଆଲୋଚନା କରିଥିଲା ।

ଯାହା ଜଣାଯାଇଛି ଏହି ରିପୋର୍ଟ ଏ ଯାବତ୍ ସାର୍ବଜନୀନ କରାଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ସବୁ ଇ□ରନେଟରେ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ଏବଂ ତାହାକୁ କେହି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ମଧ୍ୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରୁ ଏହି ରିପୋର୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ଅବଦାନ ହେଉଛି ରାଜନୀତିର ଅପରାଧିକରଣ ଏବଂ ଅପରାଧର ରାଜନୈତିକକରଣ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ସଂଗଠିତ ଏବଂ ଅଣ ସଂଗଠିତ ଅପରାଧର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଛି । ଯଦିଚ ଏହା ସାର୍ବଜନୀନ କରାଯାଇନାହିଁ ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ପରବ□ୀ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା ୧୯୯୮ ମସିହାରେ । ଏହା ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଗୁପ୍ତା କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ନାମରେ ଜଣାଶୁଣା । ଏହି କମିଟିକୁ ସରକାରୀ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣ ଉପରେ କମିଟି ବୋଲି ନାମକରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି କମିଟି ୧୯୯୮ ବର୍ଷ ନାମକରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି କମିଟିରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଇନ୍ଦ୍ରଜୀତ ଗୁପ୍ତା, ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ଚାଟାର୍ଜୀ, ଡଃ ମନମୋହନ ସିଂହ, ପ୍ରଫେସର ବିଜୟ ମାଲହୋତ୍ରା, ଶ୍ରୀ ଦିଗବିଜୟ ସିଂହଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରଖ୍ୟାତ ନେତାମାନେ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଉପରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ଅଧିକତଃ ଏହି ରିପୋର୍ଟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ରିପୋର୍ଟର ଉପସଂହାରର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଧାଡ଼ି ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ "ଏହି ରିପୋର୍ଟରେ ଯେଉଁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି ତାହା ସୀମିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା କେତେକ ପରିବ□ନ ଅବଶ୍ୟ ଆଣିପାରିବ । ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ହେଉଛି ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ତୁରନ୍ତ ଓ ବ୍ୟାପକ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ଯଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରୁ ଅପରାଧିକରଣର ପ୍ରଭାବ କମ କରାଯାଇପାରିବ । ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ଅର୍ଥ ଓ ବାହୁବଳ ଏକାଠି ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଦୂଷିତ କରିଥାଏ । ଏହାର ଯୁଗ୍ମ ପ୍ରଭାବ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାର ନିର୍ମଳତା ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥାଏ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ନିର୍ବାଚନ ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ହୋଇନଥାଏ । ସୁତରାଂ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ ।"

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ପରବ□ୀ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିଠା ହେଉଛି ବିଧି ଆୟୋଗର ୧୭୦ ତମ ରିପୋର୍ଟ । ଯାହା ତତ୍କାଳୀନ ଆଇନମନ୍ତ୍ରୀ ରାମ ଜେଠମାଲିନୀଙ୍କୁ ୧୯୯୯ ମେ ମାସରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ରିପୋର୍ଟର ନାମ ଥିଲା ନିର୍ବାଚନ ଆଇନରେ ସଂସ୍କାର । ବିଚାରପତି ବି.ପି. ଜୀବନ ରେଡ୍ଡୀଙ୍କ ଅଧକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ୧୫ତମ ବିଧି ଆୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଏହି ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଜଟିଳତା ଓ ବ୍ୟାପକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଥିରେ ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ କରାଯାଇଥିବା ଉଦ୍ୟମ ସବୁର ଫଳ କିଛି ମିଳି ନଥିବାରୁ, ଏହା ଏଉପରେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେବା ପାଇଁ ବିଧି ଆୟୋଗକୁ କୁହା ଯାଇଥିଲା । ଏହି ସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟ ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି କରାଯିବା ଦରକାର । ବିଧି ଆୟୋଗ ତଦନୁଯାୟୀ ଏହା ଉପରେ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ ଏବଂ ସୁଚିନ୍ତିତ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ । ତେବେ ଏହି ସୁପାରିଶ ଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଉପରେ ଏ ଯାବତ୍ ସେଭଳି କିଛି କରାଯାଇନାହିଁ ।

ଏହା ପରେ ସମ୍ବିଧାନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଜାତୀୟ ଆୟୋଗ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟର ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନ

ବିଚାରପତି ଏମ.ଏନ. ଭେଙ୍କଟଚେଲିଆଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ୨୦୦୦ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ ୨୩ ତାରିଖ ଦିନ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ବିଚାରପତି ଶ୍ରୀ ଆର.ଏସ. ସରକାରିଆ, ଲୋକସଭାର ପୂର୍ବତନ ବାଚସ୍ପତି ଶ୍ରୀ ପି.ଏ. ସାଙ୍ଗମା, ଆଟର୍ଣ୍ଣି ଜେନେରାଲ ସୋଲି ସୋରାବଜୀ, ପୂର୍ବତନ ଆଟର୍ଣ୍ଣି ଜେନେରାଲ କେ ପରାସରନ, ଷ୍ଟେଟସମ୍ୟାନର ସଂପାଦକ ସି.ଆର୍.ଇରାନି, ତଥା ଆମେରିକାରେ ଭାରତର ପୂର୍ବତନ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ଡଃ ଆବିଦ୍ ହୁସେନ୍ ।

ଏହି କମିଟି ୨୦୦୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧ ତାରିଖ ଦିନ ରିପୋର୍ଟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା । ଏହି ରିପୋର୍ଟରେ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟାୟ ଥିଲା ଏବଂ ଏଥିରେ ୩୮ ଟି ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଥିଲା । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ ଏହିସବୁ ସୁପାରିଶ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସକାଶେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇନାହିଁ ।

ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ମଧ୍ୟ ସୁପାରିଶ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ବିଶେଷକରି ଯେଉଁ ସବୁ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନ ୧୯୬୧, ଜନ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଆଇନ ୧୯୫୧ ତଥା ସେଇଭଳି ଅନ୍ୟ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଉପରେ ଆୟୋଗ ସୁପାରିଶ କରିଥାନ୍ତି ତଥାପି ମୁଖ୍ୟ ସୁପାରିଶ ଗୁଡିକୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇଛି । ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇଥିବା ୨୨ଟି ସୁପାରିଶ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ତାଲିକା କରି ୨୦୦୪, ଜୁଲାଇ ୫ ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଲେଖିଥିଲେ ଏବଂ ସେଗୁଡିକ ୨୦୦୪ ଜୁଲାଇ ୩୦ ତାରିଖ ଠାରୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତ ପାଇଁ ୱେବ ସାଇଟରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଉପରେ ସରକାରଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଆସିନାହିଁ ।

ଏହାପରେ ୨୦୦୮ ମସିହାରେ ଆସିଥିଲା ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍କାର ଆୟୋଗ ରିପୋର୍ଟ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସଂସ୍କାର ଉପରେ ଅନେକ କିଛି କୁହାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସୁପାରିଶ ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିନାହାନ୍ତି ।

ଓ୍ୱେବରେ ୨୦୧୦ ଡିସେମ୍ବର ୧୦ ତାରିଖ ଦିନ ତତ୍କାଳୀନ ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବିରାପ୍ପା ମୋଇଲୀ ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୁକ୍ତ ଏସ୍.ୱାଇ. କ୍ୟୁରେସି ଏକ ଯୁଗ୍ମ ସମ୍ବାଦଦାତା ସମ୍ମିଳନୀରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଯେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଉପରେ ୭ଟି ଆଞ୍ଚଳିକ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ସ୍ତରୀୟ ବିଚାର ବିମର୍ଷ ଆୟୋଜନ କରାଯିବ ଯେଉଁଥିରେ ସହମତି ହାସଲ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯିବ ତଥା ଏହାପରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଆଧାରିତ ବିସ୍ତୃତ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯିବ । ୨୦୧୧ ବର୍ଷ ୧୧ଟି ଆଂଚଳିକ ବିଚାର ବିମର୍ଷ ହୋଇଛି । ସର୍ବଶେଷ ଟି ଗୌହାଟୀଠାରେ ୨୦୧୧ ଜୁନ ମାସ ୫ ତାରିଖ ଦିନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । କୁହାଯାଇଛି କି ଏହାଉପରେ ଏକ ଚିଠା ବିଲ୍ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଆଇନମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତାହାପରେ ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବଦଳି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାର ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଇଛି ।

ଏ ଦିଗରେ ସର୍ବଶେଷ ଘଟଣା ଥିଲା ୨୦୧୨ ଏପ୍ରିଲ ୧୩ ତାରିଖ ଦିନ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଲେଖାଯାଇଥିବା ଚିଠି । ଡଃ କ୍ୟୁରେସି ଏଥିନେଇ ଆଇନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମୋଇଲିଙ୍କ ସହ ବ୍ୟାପକ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ଏଥିରୁ କିଛି ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା :

ମହୋଦୟ, "ଏ ଦିଗରେ ଆବଶ୍ୟକ ବିଧି ପ୍ରଣୟନ ଏ ଯାବତ୍ ହୋଇନଥିବାରୁ ଆୟୋଗ ଗଭୀର ନିରାଶ ହୋଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରହିଥିବା ଦୁର୍ବଳତା ଯୋଗୁଁ ଆମ ନିର୍ବାଚନର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଯାଉଛି । ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ସୁଧାର ପାଇଁ ଆୟୋଗ ପ୍ରସ୍ତାବ ସବୁ ଦେଇ ଆସୁଛି । କିଛିଟା ମାମୁଲି ମାତ୍ର ପଦକ୍ଷେପକୁ ବାଦ ଦେଲେ ମୁଖ୍ୟ ସବୁ କିଛି କରାଯାଇନାହିଁ...." । ମୁଁ ଏଠାରେ ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ କେତେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଯାହା ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ସାଧାରଣ ସଂଶୋଧନ ଜରିଆରେ କରି ପାରିବେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ପଡି ରହିଛି ।

୧୯୬୭ ପରଠାରୁ ୪୭ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ହେଉଛି ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାରର ଇତିହାସ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତି

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଦିଗରୁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଦିଗରୁ ଏହିବର୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ନେଇ ଅନେକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ସବୁ ଆସିଛି । ଏହା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ୨୦୧୩ ଜୁନ ମାସ ୩ ତାରିଖରେ ଯେଉଁଦିନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସୂଚନା ଆୟୋଗ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧିନରେ ୬ଟି ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଦଳକୁ ପବ୍ଲିକ ଅଥରିଟି ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ତଥା ତୁରନ୍ତ ସୂଚନା ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ତାପରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ବର୍ଷ ବିତିଗଲାଣି ମାତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ

କରି ନାହାନ୍ତି । ତେବେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ବିଫଳ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଅବଶ୍ୟ ହୋଇଛି । ତାହା ମଧ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ ।

ପରବ□ୀ ଘଟଣାଟି ହେଉଛି ଲିଲି ଥୋମାସ ଏବଂ ଲୋକପ୍ରହରୀ ମାମଲାରେ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ରାୟ । ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହା ନିଷ୍ପ□ି କରିଥିଲେ କି ଯଦି କୌଣସି ସଂସଦ ସଦସ୍ୟ ବା ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ ଅପରାଧ ମାମଲାରେ ନିମ୍ନ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଦୁଇବର୍ଷ ପାଇଁ ଜେଲ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ସେ ଅପିଲର ସ୍ଥିତି ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ସେ ନିଜର ସଦସ୍ୟତା ହରାଇବେ । ଜନ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଆଇନର ଧାରା ୮(୪)କୁ ଅସାମ୍ବିଧାନିକ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଫଳ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା ମାତ୍ର ତାହା ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ୩ ଜଣ ସଂସଦ ସଦସ୍ୟ ଏହା ବଳରେ ନିଜର ସଦସ୍ୟତା ହରାଇଛନ୍ତି ।

ଏହାର ପରବ□ୀ ରାୟ ଆସିଥିଲା ୨୦୧୩ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖ ଦିନ । ରିସର୍‌ଜେନ୍‌ସ ଇଣ୍ଡିଆ ନାମକ ସଂଗଠନ ତରଫରୁ ଦାୟର କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଜନସ୍ୱାର୍ଥ ମାମଲାର ଫଇସଲା କରି ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ କି ଯଦି ପ୍ରାର୍ଥୀ ସତ୍ୟପାଠ ପତ୍ରରେ କୌଣସି ଧାଡି ଖାଲି ଛାଡନ୍ତି ତାହେଲେ ରିଟର୍ଣ୍ଣିଂ ଅଫିସର ତାଙ୍କର ନାମାଙ୍କନ ପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିବେ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯୋଗୁଁ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆଉ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ରାୟ ଆସିଥିଲା ପି.ୟୁ.ସି.ଏଲ୍. ସଂଗଠନର ଏକ ଜନସ୍ୱାର୍ଥ ମାମଲାରେ ୨୦୧୩ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖ ଦିନ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ଭୋଟିଂ ମେସିନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାଲିକାରେ ନନ୍ ଅଫ୍ ଦି ଏବଭ୍ (ନୋଟା) ବିକଳ୍ପ ସାମିଲ କରିବାକୁ କହିଥିଲେ ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଭୋଟଦାତା କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନାପସନ୍ଦ କଲେ ସେ ଏହି ବିକଳ୍ପ ଚୟନ କରି ପାରିବେ । ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହା ପଛରେ ରହିଥିବା ଯୁକ୍ତି ଏଭଳି ଭାବରେ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଭଳି ବିକଳ୍ପ ଭୋଟଦାତାଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଏହା ଅନୁଭବ କରିବେ ଯେ ଅଧିକାଂଶ ଭୋଟଦାତା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବ□ନ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଭୋଟଦାତାମାନଙ୍କ ପସନ୍ଦଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ ।

ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ୨୦୧୪ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ଜାରୀ ରଖିଥିଲେ । ୨୦୧୪ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୧୦ ତାରିଖ ଦିନ ଏମ୍.ପି. ଓ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ.ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲୁଥିବା ଅପରାଧି ମାମଲା ସବୁ ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଫଇସଲା କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଗୁଡିକ ଏହାର ମନିଟରିଂ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହାପରେ ୨୦୧୪ ମେ ମାସ ୧୫ ତାରିଖ ଦିନ ଆଉ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଫଇସଲା ଆସିଥିଲା । ଏହା ଅଶୋକ ଚଭନ ପେଡ ନ୍ୟୁଜ ମାମଲା ନାମରେ ପରିଚିତ । ୨୦୦୯ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ନାନ୍‌ଦେଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭୋକର୍ ବିଧାନସଭା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଶୋକ ଚଭନଙ୍କଠାରୁ ପରାଜିତ ହୋଇଥିବା ମାଧବରାଓ କିନହାଲକର ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ ଯେ ଅଶୋକ ଚଭନ ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟୟ ଉପରେ ସଠିକ ସୂଚନା ଦେଇ ନାହାନ୍ତି କାରଣ ସେ "ଲୋକମତ" ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ଦେଇ ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦ ସବୁ ଛାପି ଥିଲେ ସେହି ବ୍ୟୟ ସାମିଲ କରିନାହାନ୍ତି । ଆୟୋଗ ଏହା ଉପରେ ଯା□ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅଶୋକ ଚଭନଙ୍କୁ ନୋଟିସ୍ ଜାରୀ କରିଥିଲେ । ଚଭନ ଉଚ୍ଚନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଅପିଲ କରିଥିଲେ , ଏବଂ ସେଠାରେ ବିଫଳ ହେବାପରେ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟ ଅପିଲ କରିଥିଲେ । ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ତାଙ୍କର ଦଲିଲ ଥିଲା ଯେ ଜନପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଆଇନର ଧାରା ୧୦ (କ) ମୁତାବକ ଆୟୋଗଙ୍କୁ କେବଳ ବ୍ୟୟର ଷ୍ଟେଟମେ□ ନେବା ଅଧିକାର ରହିଛି ଏବଂ ଏହାର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଅଧିକାର ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏଥିରେ ସହମତ ହୋଇନଥିଲେ ଏବଂ ଆୟୋଗର ଅଧିକାର ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଷ୍ଟେଟମେ□ ସଠିକ ନଥିଲେ ପଦତ୍ୟାଗ କରାଇବା ଅଧିକାର ଆୟୋଗର ଅଛି ବୋଲି କହିଥିଲେ ।

ଭବିଷ୍ୟତ

ଏହି ସବୁରୁ ଆମେ ଯାହା ଜାଣିଲେ ନାଗରିକ ସମାଜ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥାସମ୍ଭବ କରୁଛି । ତଥାପି କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ଓ ବିଧି ସଭା ଅର୍ଥାତ ସାମଗ୍ରିକ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ଉଦ୍ୟମକୁ ପ୍ରତିହତ କରି ଆସିଛି । ତାହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସମଗ୍ର ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଭ୍ରଷ୍ଟ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ଯେ କୌଣସି ଅଜଣା ଭୟ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ଏହାର ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ■■

* ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଫେସର, ଇଣ୍ଡିଆନ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ମ୍ୟାନେଜମେ□, ଅହମଦାବାଦ

ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାରର ଇତିହାସ

• ଏସ.ୱାଇ. କ୍ୟୁରେସି

ଗତ ଚାରି ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସକାଶେ ସାତୋଟି ଜାତୀୟ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଓ କମିଶନ ଗଠନ କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁମାନେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ରାଜନୈତିକ ପଦ୍ଧତିରେ ନିର୍ମଳତା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରିବା ତଥା ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ପଡିରହିଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଏହି ସଂଶୋଧନ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ୧୦ରୁ ୨୦ ବର୍ଷ ଧରି ବିଚାରାଧିନ ରହିଛି ।

ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟା କ୍ରମାଗତ ଜାରି ରହିଛି । ଫଳରେ ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଶକ୍ତିଶାଳୀରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତଥାପି ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ରହିଛି ଯାହା ସମାଧାନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ନୂଆ ଆହ୍ୱାନ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡିକର ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନରେ ଅନେକ ସଂଶୋଧନ କରାଗଲାଣି । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଥିଲା ୧୯୮୯ରେ ସାବାଳକ ବୟସ ସୀମା ୨୧ ବର୍ଷରୁ ୧୮ବର୍ଷକୁ ହ୍ରାସ କରିବା । ଏହାଥିଲା ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ଇତିହାସରେ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯାହାଫଳରେ ଅଗଣିତ ଯୁବକଯୁବତୀ ନିଜର ମତାଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କଲେ । ସେହିପରି ଏହି ବର୍ଷ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଥିଲା ରାଜ୍ୟସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଖୋଲା ଭୋଟଦାନ କରିବା । ୨୦୦୩ର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାର ଥିଲା ସଶସ୍ତ୍ର ବାହିନୀ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧସାମରିକ ବାହିନୀରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରକ୍ସି ଭୋଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ୨୦୧୧ରେ କରାଯାଇଥିବା ସଂଶୋଧନ ଅନୁସାରେ ନିର୍ବାଚନ ତାଲିକାରେ ପ୍ରବାସୀ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକଙ୍କ ନାମ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା । ଅପରପକ୍ଷେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଭୋଟିଂ ମେସିନ ବ୍ୟବହାର କରିବା ସକାଶେ ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରିବା, ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାମିଲ ଥିବା ପୋଲିସ ଓ ଅଫିସରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆଦି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯୋଗୁଁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ଅତିମାତ୍ରାରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇପାରିଛନ୍ତି । ଅତୀତରେ ଥିବା ପ୍ରିଣ୍ଟେଡ ଇଲେକ୍ଟୋରାଲ୍ ରୋଲ୍ ବଦଳରେ ସମ୍ପ୍ରତି କମ୍ପ୍ୟୁଟରାଇଜଡ ଫଟୋ ଇଲେକ୍ଟୋରାଲ ରୋଲ୍‌ରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିଛି । ପ୍ରତି ଭାରତୀୟଙ୍କ ହାତରେ ଫଟୋ ପରିଚୟ ପତ୍ର ଏବେ ରହିଛି ।

ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ ସହାୟତା

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଆଇନର ସକାରାତ୍ମକ ରୂପରେଖ ପରିପ୍ରକାଶ ପାଇଁ କୋର୍ଟଗୁଡିକର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ୧୯୫୨ରେ

ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମାମଲା (ଏନପି ପୋନୁସ୍ୱାମୀ ବନାମ୍ ରିଟର୍ଣ୍ଣିଂ ଅଫିସର, ନମ୍ମକଲ)ର ବିଚାର କରି ଐତିହାସିକ ରାୟ ଶୁଣାଇଥିଲେ। ତାହା ହେଲା, ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଶେଷ ନ ହେବା ଯାଏ ନିର୍ବାଚନ ପିଟିସନ ବ୍ୟତୀତ ନିର୍ବାଚନ ସମ୍ପର୍କରେ ସମ୍ବିଧାନ (ଧାରା ୩୨୯-ଖ) କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ଥାପନ କରିପାରିବ ନାହିଁ। ୧୯୭୮ରେ ଏହି ରାୟ ପୁଣି ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା। ମହିନ୍ଦର ସିଂ ଗିଲ ବନାମ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମାମଲାରେ ମଧ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ।

୧୯୯୫ରେ ସାଧାରଣ ଘଟଣା ବନାମ ଭାରତ ସରକାର ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମାମଲାରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କର ଆୟକର ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବା ପାଇଁ କୋର୍ଟ ଉକ୍ତ ଦଳଗୁଡିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ। ୨୦୦୩ରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଐତିହାସିକ ରାୟରେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବାର ଅଧିକାର ଭୋଟରମାନଙ୍କର ଅଛି। ଅପରାଧ ଇତିହାସ, ସମ୍ପ□, ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନେ ସତ୍ୟପାଠ କରିବାକୁ କୋର୍ଟ ରାୟ ଦେଇଥିଲେ। ଏହି ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବ□ନ ଯୋଗୁଁ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ପରିବ□ନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି।

ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ନୂତନ ପଦକ୍ଷେପ

ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ଜରିଆରେ ଅନେକ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି। ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ଆଦର୍ଶ ଆଚରଣ ସଂହିତା ସମ୍ପର୍କରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି। ଆଚରଣବିଧି ପାଳନ କରିବା ସକାଶେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ୧୯୯୦ରୁ କଡା ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକର ପଞ୍ଜିକରଣ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ସକାଶେ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲା ଏବଂ ଏପରିକି ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକୁ ଚିହ୍ନ ପ୍ରଦାନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲା। ତେବେ ୧୯୫୧-୫୨ରେ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ କେତେଗୁଡିଏ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ଚିହ୍ନ ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିଲେ। ପରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନ(ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଆଲଟମେ□) ଆଦେଶନାମା, ୧୯୬୮ ଜାରି କଲେ। ସତୁରୀ ଦଶକ ଶେଷ ବେଳକୁ ସମସ୍ତ ଲୋକସଭା ଓ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଯେପରି ବାଲଟ ପେପର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଦଳରେ ଭୋଟିଂ ମେସିନ ଜରିଆରେ ଭୋଟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ। ୨୦୦୦ ପରଠାରୁ ଏହା ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରତି ଦେଶର ସମସ୍ତ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଭୋଟିଂ ମେସିନ ଜରିଆରେ ଭୋଟ ଗ୍ରହଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି।

୧୯୯୦ ଶେଷବେଳକୁ ଦେଶର ସମସ୍ତ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଭୋଟର ତାଲିକାକୁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣ କରିଥିଲେ। ଭୋଟର ତାଲିକାକୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରିବା ପାଇଁ ବୁଥସ୍ତରୀୟ ଅଧିକାରୀ (ବିଏଲଓ) ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା। ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବୁଥରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲା। ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସକାଶେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଦଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୁଥରେ ନିରପେକ୍ଷତା ଅବଲମ୍ବନ ନେଇ ଅନୁଧାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜଣେ ବୁଥ ସ୍ତରୀୟ ଏଜେ□ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା। ୧୯୯୩ରେ ଜାଲ ଭୋଟ ରୋକିବା ସକାଶେ ସମସ୍ତ ଭୋଟରଙ୍କ ସକାଶେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ଫଟୋ ପରିଚୟପତ୍ର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କଲେ। ଫଳରେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଜାଲ ଭୋଟର ନିଜ ଅଭିସନ୍ଧି ପୂରଣ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିଲେ ନାହିଁ। ୧୯୯୦ ପରଠାରୁ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ କଠୋର ଭାବେ ଅନୁଧାନ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ନିର୍ବାଚନ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ପଠାଇବା ସହିତ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପୋଲିସ ବାହିନୀ ପଠାଇଲେ। ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଗୁଡିକରେ ଭୋଟିଂ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜାରି ରହିଥିବାବେଳେ ଏହାର ଭିଡ଼ିଓଗ୍ରାଫି କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ। ସେହିପରି ଉ□ଜନାପ୍ରବଣ ବୁଥଗୁଡିକରେ ମାଇକ୍ରୋ ଅବଜରଭରମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ ହେଲା।

ଉଦ୍‌ବେଗ ସୃଷ୍ଟି

ଏପରି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି ଯେଉଁଠି ନାଗରିକ ସମାଜ, ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ, ସାମାଜିକ କର୍ମୀ ଓ ରାଜନୈତିକ ଦଳଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ସଂଶୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି। ବ୍ୟାପକ ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ପାଇଁ ତିନି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସଂସ୍କାରର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ସେଗୁଡିକ ହେଲା (କ) ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବଜାୟ ରଖିବ, (ଖ) ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ନିର୍ମଳ ରାଜନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ତିଆରି କରିବ ଏବଂ (ଗ) ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରିବ।

(କ) ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା:

କ୍ୟାବିନେଟର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର

ଓ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନରମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ମିଳିଥାଏ । ତେବେ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ, ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର ଓ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନରମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯିବା ଦରକାର ଯେପରିକି ଏଥିରେ ନିରପେକ୍ଷତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥିବ । ଏହି ପଦବୀଗୁଡିକ ଗଣତନ୍ତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଥିରେ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଲେକ୍ଟୋରାଲ କଲେଜର ବ୍ୟାପକ ପରାମର୍ଶ ଆବଶ୍ୟକ । ତେବେ ଏକ ନୂଆ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର ଚୟନ ହେବା ବେଳେ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ହିଁ ନିରପେକ୍ଷତା ଅବଲମ୍ବନ ଆବଶ୍ୟକ । ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟର ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତି ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି ନିୟମ ପାଳନ କରାଯାଇଥାଏ ସେପରି ସିଇସି ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ବରିଷ୍ଠତାକୁ ଆଧାର କରି ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ସେହିପରି ନୂଆ କମିଶନରଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଦାୟୀ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନରଙ୍କୁ ସାମିଲ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ୟାନେଲର ସେ ସଦସ୍ୟ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ମହାଭିଯୋଗ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନରଙ୍କୁ ବାହାର କରିବା ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନରଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

(ଖ) ବିଶୁଦ୍ଧ ରାଜନୀତି : ଅପରାଧମୁକ୍ତ ରାଜନୀତି

ରାଜନୀତିର ଅପରାଧୀକରଣକୁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ସର୍ବଦା ଗୁରୁତ୍ୱର ସହ ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅପରାଧ ମାମଲାରେ ଜଡିତ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନରେ ଲଢ଼ିବା ସୁଯୋଗ ନ ଦେବା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ୧୯୯୮ରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଅନେକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏହାକୁ ବିରୋଧ କଲେ । ସେମାନେ କାରଣ ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ, ଅନେକ ସମୟରେ ମିଥ୍ୟା ମାମଲାରେ ନେତାଙ୍କୁ ଜଡ଼ିତ କରିଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ଏହା ଯୋଗୁଁ ନେତାମାନେ ଅଯଥା ଶିକାର ହେବେ । ଏହନିୟମକୁ ଆଶ୍ରା କରି ମଧ ଶାସକ ଦଳମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେବେ ନାହିଁ । ଏହି ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ । କାରଣ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ସୁଯୋଗ ନଦେବା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ । ତେବେ, ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ତିନୋଟି ସୁରକ୍ଷାବଳୟ ରଖିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡିକ ହେଲା: ୧. କେବଳ ହତ୍ୟା, ଡକାୟତି, ବଳାତ୍କାର, ଅପହରଣ ଓ ନୈତିକତାର ପତନ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ନେତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବା ସୁଯୋଗରୁ ବ□ିତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ୨. ନିର୍ବାଚନର ୬ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସେହି ମାମଲା ଦରଜ ହୋଇଥିବା ଦରକାର । ୩. କୋର୍ଟ ପକ୍ଷରୁ ସେହି ମାମଲାରେ ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ କାରଣରୁ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରୁ ବ□ିତ କରିବା ହେଉଛି ବୃହତ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବର ବିରୋଧୀମାନେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାନ୍ତି ଯେ, ଦେଶରେ ଚାଲିଥିବା ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ନ ହେବା ଯାଏ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିରୀହ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

ମୁଁ ଯୁକ୍ତି କରୁଛି ଯେ, ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧରୁ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ବିଚାରାଧୀନ, ଏବଂ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ନିରୀହ । ତଥାପି ସେମାନେ ଜେଲ ଭିତରେ ସଢ଼ୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତିର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନାହିଁ, ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରାଯାଉଛି । ଯଦି ଜଣେ ବିଚାରାଧୀନ ବନ୍ଦୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଅଧିକାର କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରାଯାଇପାରୁଛି ତେବେ ନିର୍ବାଚନରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ନ ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆପ□ କରାଯିବାର କାରଣ କ'ଣ ?

ବାସ୍ତବରେ ଏହା ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ, ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରିବା ଏବଂ ସଂସଦ ଓ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାଗୁଡିକର କଳଙ୍କ ଦୂରକରିବା ଦିଗରେ ସରକାର ଓ ସଂସଦ ନିଜ ଗୋଡ ନିଜେ ଟାଣୁଛନ୍ତି । ଏସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ସାମାଜିକ କର୍ମୀଙ୍କ ମଧରେ ଅନେକ ବିତର୍କ ଜାରି ରହିଛି ।

(ଗ) ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକ ମଧରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ବୃଦ୍ଧି

ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକ ମଧରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ବ୍ୟାପକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକୁ ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ପଞ୍ଜିକରଣ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଅନେକ ଦଳର ପଞ୍ଜିକରଣ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଯାଉଛି । ଜନପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ ୧୯୫୧ ଅନୁସାରେ ଏଥିରେ ଥିବା ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ଠାରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକୁ ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଧାରା ୨୯କ'ରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ପଞ୍ଜିକରଣ ସକାଶେ ଏକ ବୈଧ ଦରଖାସ୍ତ ପାଇଁ ବୈଧାନିକ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି ଯେ, ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ମାନି ଚଳିବା ଏବଂ ସମାଜବାଦ, ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ନୀତିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଏବଂ ଭାରତର ଐକ୍ୟ, ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ଓ ସଂହତି ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ହେବା ସକାଶେ ଏକ ଘୋଷଣାନାମା ରହିବା ଜରୁରୀ । ପଞ୍ଜିକରଣ ସମୟରେ ଯଦିଓ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ

ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବିଧି ତଥା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାନିବାପାଇଁ ସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ମାତ୍ର ପରେ ଏହାକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କଲେ ସେମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ସକାଶେ ବା ସେମାନଙ୍କ ପଞ୍ଜିକରଣ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କୌଣସି ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ। ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା ସକାଶେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଆଇନକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ସୁପାରିଶ କରିଛନ୍ତି।

ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର

ଏକ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପଞ୍ଜିକରଣ ସକାଶେ ପ୍ରାକସ□ାବଳୀ ରହିଛି ଏହାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଯେପରି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତିରେ ବିଭିନ୍ନ କର୍ମକ□ା ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ। ତେବେ, ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ଏହି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବ୍ୟାପାର ତଦାରଖ କରିନଥାନ୍ତି। ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକର ଆକାଉ□ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଏକ ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି। ବ□ମାନର ଆଇନ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ସିଲିଂ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ କୌଣସି କଟକଣା ରଖିନାହାନ୍ତି। ଅଧିକନ୍ତୁ ଦଳର ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଡ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ବିଧି ଉପରେ କୌଣସି ନିୟମାବଳୀ ନାହିଁ। ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଆଣିବା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ,ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ଚାର୍ଟାର୍ଡ ଆକାଉ□ ଫାର୍ମ ଜରିଆରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଖର୍ଚ୍ଚ ସମୀକ୍ଷା କରାଯିବ। ଏହାଛଡା ଏହି ଅଡିଟ ହୋଇଥିବା ଆକାଉ□ଗୁଡିକୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ।

ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନର ଅଧିକାର

ଅନେକ ସମୟରେ ଭୋଟରମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ। ସେମାନେ ନିଜର ମୂଲ୍ୟବାନ ଭୋଟଟିକୁ ବି ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ପ୍ରତି ଇଭିଏମରେ 'ନୋଟା' ବା ଏଥିରୁ କୌଣସିଟି ନୁହେଁ ସୁଇଚ ରଖାଯାଉଛି। ଫଳରେ ଭୋଟରମାନେ ଏଥିରେ ସୁଇଚ ଟିପି ସମସ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ହାସଲ କରିଛନ୍ତି। ବ□ମାନ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ଯେ, ଯଦି ୯୯ ଜଣ ଭୋଟର ନୋଟାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ଏବଂ ଜଣେ ଭୋଟର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ସେହି ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଜୟୀ ଘୋଷିତ ହେବେ।

ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଜଣେ ଜନପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା ଅଧିକାର ହେଉଛି ଅନ୍ୟ ଏକ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଏଥିପାଇଁ ସାମାଜିକ କର୍ମୀ ଆନ୍ନା ହଜାରେ ଦାବୀ କରିଥିଲେ। ଏମପି ବା ଏମଏଲଏଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା ଅଧିକାର ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା। ମାତ୍ର ଏହା ସଂଶୟପୂର୍ଣ୍ଣ। କାରଣ ପରାଜିତ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ରଣନୀତି ତିଆରି କରି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଲୋକଙ୍କୁ ମତାଇବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି।

ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଭୋଟିଂ

ଭୋଟଦାତାମାନଙ୍କ ଭୋଟଦାନର ବିତସ୍ପୃହତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଅନ୍ୟଏକ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ଆଲୋଚନା ହେଉଛି, ତାହା ହେଉଛି ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ମତଦାନ। ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଦେଇଛି ଯେ, ସହରା□ଳରେ ଭୋଟଦାନ ହାର କମ ହେଉଛି। ସହରା□ଳରେ ଭୋଟଦାନକୁ ବାଧତାମୂଳକ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ମହଲରେ ଚିନ୍ତା କରାଯାଉଛି ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଉଛି। ମାତ୍ର ଏଠାରେ କହିବାର କଥା ଯେ, ବାଧବାଧକତା ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରସ୍ପରର ଅଲଗା। ତେବେ ୨୦୧୦ରୁ ୨୨ଟି ରାଜ୍ୟରେ ହୋଇଆସୁଥିବା ନିର୍ବାଚନରୁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଛି ଯେ, ବ୍ୟାପକ ସଚେତନତନା ଜରିଆରେ ଭୋଟରମାନଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ହାର ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ଏବଂ ମତଦାନ ହାର ବଢୁଛି। ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଯେ, ଭୋଟଦାନ ହାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହରରେ ଏପରିକି ୮୦ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ଭୋଟ ହାର ହୋଇଛି। ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ଇତିହାସରେ ଗତ ୬୦ ବର୍ଷରେ ଏତେ ବହୁଳ ହାରରେ ମତଦାନ କେବେ ହୋଇ ନ ଥିଲା। ଭୋଟରମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ପରିବ□ ପ୍ରବ□ାଇବା ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରିବ।

ବେଳେବେଳେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ଭୋଟଦାନ ହାର କମ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ମାତ୍ର ୧୦-୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଭୋଟ ପାଇ ବିଜୟୀ ହେଉଛନ୍ତି। ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ଜରିଆରେ ଲୋକସଭା ଓ ବିଧାନସଭାକୁ ଜଣେ ଜଣେ ସାଂସଦ ଓ ବିଧାୟକଙ୍କୁ ଯଥାକ୍ରମେ ପଠାଯାଇଥାଏ। ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଫାଷ୍ଟ-ପାଷ୍ଟ-ଦି ପୋଷ୍ଟ(ଏଫପିଟିପି) ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି। ଅପରପକ୍ଷେ ରାଜ୍ୟସଭା ଓ ଲେଜିସ୍‌ଲେଟିଭ କାଉନସିଲ୍‌କୁ ଆନୁପାତିକ ଭୋଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥାଏ। ଏଫପିଟିପି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରୁଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭୋଟରମାନେ କେବଳ ଜଣକୁ ହିଁ ଭୋଟ ଦେଇଥାନ୍ତି। ଯେଉଁ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭୋଟ ପାଇଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଶେଷରେ ବିଜୟୀ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥାଏ। କେଉଁ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ କେତେ ହାରରେ ଭୋଟ ପାଇଲେ

ତାହାର ମାନେ କିଛି ନୁହେଁ । ବିଜେତାଜଣକ ହୁଏତ ଭୋଟ ପାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିରଙ୍କୁଶତା ହାସଲ କରିପାରି ନ ଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସମାନ ସମାନ ଭୋଟ ପାଇଥାନ୍ତି ତେବେ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲଟେରୀ ଦ୍ୱାରା ବିଜୟୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ଏଫପିଟିପି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେତେକ ସୁବିଧା ରହିଛି । ସେଗୁଡିକ ହେଲା :-

* ଭୋଟରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ବୁଝିବା ସହଜ,
* ଗଣନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ,
* ବିଜେତା ତୁରନ୍ତ ଜଣାପଡିବେ,
* ଭୋଟରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ବାଛିପାରିବେ,
* ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ଜଣେ ଚିହ୍ନିତ ପ୍ରତିନିଧି ଥାଆନ୍ତି ଯିଏ କି ଭୋଟରମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଉ□ରଦାୟୀ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
* ସେହିପରି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଥିବା ସମର୍ଥନ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିପାରିବେ ।
* ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଓ ରାଜ୍ୟରେ ସ୍ଥିର ସରକାର ଗଠନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ଆନୁପାତିକ ମତଦାନ ପଦ୍ଧତି :

ଏଫପିଟିପି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିରୋଧ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆନୁପାତିକ ପ୍ରତିନିଧି ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ଯଦିଓ ଏସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବିଶେଷ ଯୁକ୍ତି ନାହିଁ । ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ବହୁଜନ ସମାଜପାର୍ଟି ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଭୋଟ ପାଇ ମଧ ମାତ୍ର ଜଣକୁ ନିର୍ବାଚିତ କରାଇବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇନଥିଲା । ଏହି ଫଳାଫଳରୁ ହିଁ ଆନୁପାତିକ ପ୍ରତିନିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥାଏ । ଜନପ୍ରତିନିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନେକ ଦିଗ ରହିଛି । ଏହାର ଗୋଟିଏ ଦିଗ ହେଉଛି ଏକକ ଭାବେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ଭୋଟ ଯାହାକି ରାଜ୍ୟ ସଭା ଓ ବିଧାନସଭା ପରିଷଦରେ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ନିର୍ବାଚନରେ ଫାଇଦା ହାସଲ କରିବା ଲାଗି ଧର୍ମର ବ୍ୟବହାରକୁ ନେଇ ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ୧୯୯୪ରେ ଲୋକସଭାରେ ଏକ ବିଲ ଆଗତ ହୋଇଥିଲା ଯାହାକୁ ଜନପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ(ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଶୋଧନ) ବିଲ ଥିଲା । ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମର ଅପବ୍ୟବହାର ରୋକିବା ପାଇଁ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଆବେଦନ କରିବା ନେଇ ଏକ ସଂଶୋଧନୀ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରାଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ୧୯୯୬ରେ ଲୋକସଭା ଭଙ୍ଗ ସହ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଉଭେଇ ଗଲା । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ କମିଶନ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧର୍ମର ବ୍ୟବହାର ଅନେକ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବାରୁ ଏହି ବିଲରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପୁଣି ଥରେ ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ କମିଶନ ପୁର୍ନବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ସେହିପରି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସଂଘାତ ରୋକିବା ଲାଗି ନିନ୍ଦାସୂଚକ ବିବୃ□ ଉପରେ ପ୍ରତିବଂଧକ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ମଧ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

'ପେଡନ୍ୟୁଜ୍'କୁ ନିର୍ବାଚନୀ ଅପରାଧ କରିବାକୁ ଆଇନ ସଂଶୋଧନ

ସମ୍ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବିତର୍କିତ ବିଷୟ ଆଚ୍ଛାଦିତ ରହିଛି ତାହା ହେଉଛି 'ପେଡ ନ୍ୟୁଜ' । ପେଡ ନ୍ୟୁଜ ବ□ମାନ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହୋଇରହିଛି । ପେଡ ନ୍ୟୁଜ ଜରିଆରେ କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଗଣମାଧମରେ ପ୍ରଚାର କରିବା ବା ତାଙ୍କ ସମର୍ଥନରେ କିଛି ଛାପିବା ବା ପ୍ରସାରକୁ ଅପରାଧ କରିବା ସକାଶେ ଜନପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ, ୧୯୫୧ରେ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ କମିଶନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଜନପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ ବିଭାଗ-୩ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭାଗ ୭ ଅଧିନରେ, ଏହି ଧରଣର ଅପରାଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ୨ବର୍ଷ ଜେଲଦଣ୍ଡ ।

ନିର୍ବାଚନ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡବୃଦ୍ଧି :

ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଅଯଥା ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ଓ ଲା□ ଦେବା ନେଇ ଆଇପିସିର ଧାରା ୧୭୧ଖ ଓ ୧୭୧ ଗ'ରେ ଅପରାଧ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଛି । ତେବେ ଏହି ଅପରାଧଗୁଡିକ ଧ□ବ୍ୟ ନୁହେଁ । ୧୭୧-ଛ ଅନୁସାରେ ଏକ ନିର୍ବାଚନର ଫଳାଫଳକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ଭଳି ବିବୃତି ଛାପିବା କେବଳ ଜୋରିମାନା ସହ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯିବ । ଧାରା ୧୭୧-ଝ'ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ହେଉଛି ଏକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ । ତେବେ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦଣ୍ଡ ପରିମାଣ ଅତି କମ ଅର୍ଥାତ ମାତ୍ର ୫୦୦ଟଙ୍କା ରହିଛି । ୬୦ବର୍ଷ ତଳର ନିୟମ ଆଜି ବି ବଳବ□ର ରହିଛି ଯାହାକି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ । ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅପରାଧ, ଅନିୟମିତତା ଆଦି ରୋକିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଆଇନକାନୁନ ତିଆରି ହୋଇଛି ତାହା ୧୯୨୦ର ଆଇନ । ଯଦି ନିର୍ବାଚନକୁ ବାସ୍ତବରେ ନିରପେକ୍ଷ କରାଯିବ ତେବେ ଏହି ଆଇନଗୁଡିକର ବ୍ୟାପକ ପରିବ□ନ ଆବଶ୍ୟକ । ଉପରୋକ୍ତ ଚାରୋଟି ଧାରାଗୁଡିକୁ ପରିବ□ନ କରାଯାଇ ଦଣ୍ଡ ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରାନଗଲେ ଏହି ଆଇନରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକ ମୂଲ୍ୟହୀନ ହେବ । ନିର୍ବାଚନର ୬ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡିକ ଉପରେ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯିବା ଉଚିତ । ତେବେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ ଯୋଜନା,

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୧୫ପୃଷ୍ଠାରେ

ସଂଖ୍ୟାଧିକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଓ ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର

• *କୌଶିକ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ*

ଗତ ଚାରି ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସକାଶେ ସାତୋଟି ଜାତୀୟ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଓ କମିଶନ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁମାନେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ରାଜନୈତିକ ପଦ୍ଧତିରେ ନିର୍ମଳତା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ କିରବା ତଥା ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ପଡିରହିଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଏହି ସଂଶୋଧନ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ୧୦ରୁ ୨୦ ବର୍ଷ ଧରି ବିଚାରାଧିନ ରହିଛି ।

ଷୋଡଶ ଲୋକସଭା ପାଇଁ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଏବେ ସଂପନ୍ନ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏକ ନୂତନ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିଲାଣି । ନିୟମିତ ଭାବରେ ଏଭଳି ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବା ତଥା କ୍ଷମତାସୀନ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ପରାଜିତ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଦଳ କ୍ଷମତାସୀନ ହେବା ଆଦି ସ୍ୱାଧୀନତା□ାର ଭାରତବର୍ଷର ମୁଖ୍ୟ ସଫଳତା ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ଯେଭଳି ମୁକ୍ତ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନ ସବୁ ହେଉଛି ତାହା ଆମ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ଅନେକ ବୃଦ୍ଧି କରିଛି । ସାରା ଦୁନିଆରେ ଏହା ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଛି । ବିଶେଷକରି ଯେଉଁ ଦେଶମାନେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁଦୃଢକରଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭାରତ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇଛି । ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଏବଂ ଯେଉଁ ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ବେ□ମାର୍କ ହୋଇଛି ।

ନିର୍ବାଚନରେ ଅନେକ କିଛି ଜଡିତ ଅଛି ଏବଂ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏ ନେଇ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତନ ଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଧିନରେ ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି ତାହା ହେଉଛି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭଲ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଉନ୍ନତିକରଣ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ବାହ୍ୟ ପରିବେଶରେ ପରିବ□ର୍ନ ହେଲେ ଅପରାଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁରେ ମଧ୍ୟ ପରିବ□ର୍ନ ଆସିଥାଏ । ତେବେ ଫଳପ୍ରଦ ହେବାକୁ ହେଲେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏସବୁ ନେଇ ଆଗରୁ ସଚେତନ ହେବା ଦରକାର ଏବଂ ତାହା ସଂଭବ ହେବ ଯଦି ସଂସ୍କାର ଓ ମନିଟରିଂ ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିୟମିତ ଭାବରେ ହୁଏ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଉପରେ ସାରାଂଶ ନୁହେଁ କି ଏକ ବିସ୍ତୃତ ସମୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଅନେକ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏହା ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଏହା ଉପରେ ଅନେକ ଆଲେଖ ଉପଲବ୍ଧ ରହିଛି । ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବା ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି ଏବଂ ତାହାର ସୁଧାର ପାଇଁ କେଉଁ କେଉଁ ନୀତିଗତ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବା ଦରକାର ତାହା ସବୁ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପେପରରେ ଉପଲବ୍ଧ

ରହିଛି । ଯେ କୌଣସି ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ସଂସ୍କାର ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେବା ଦରକାର ଏବଂ ତାହା ଉପରେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ତର୍କ ମଧ୍ୟ କରାଯିବା ଦରକାର । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଦଲିଲ୍‌ରେ ସର୍ବସାଧାରଣ ପାଇଁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିଷୟ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି, ଯାହା ଉପରେ ଏ ଯାବତ୍ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇନାହିଁ । ଆମେ ଦେଖିଛୁ ଯେ ୨୦୦୯ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ତୁଳନାରେ ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରେ ମାମୁଲି ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା (୨୦୦୯ ରେ ୮୦୬୯ ତୁଳନାରେ ୨୦୧୪ରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ୮୨୫୧) । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଜନପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ନ କଲେ ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ହେବ । ଏହା ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବାନୁମାନ କରାଯାଇଛି ଯେ ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ବାଚନରେ ଅନେକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ୧୬ ରୁ ଅଧିକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼ିବେ ଯାହା ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଏହାର ଅର୍ଥ କେବଳ ନିୟନ୍ତ୍ରକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ଉଦ୍ୟମ ତା ନୁହେଁ ବରଂ ପ୍ରତି ନିର୍ବାଚନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏକାଧିକ ଇ.ଭି.ଏମ୍. ମେସିନ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ।

ନିର୍ବାଚନ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଆମର ଦାବୀର ପ୍ରମାଣ ସିଦ୍ଧକରେ । ୧୯୮୦ ପରଠାରୁ ଅନେକ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୫୦ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି । କେତେକରେ ଏହା ୧୦୦ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ୧୯୯୬ରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ ଥିଲା । ଏହି ବର୍ଷ ନିର୍ବାଚନରେ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ନାଲଗୋଣ୍ଡା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ବେଲଗାଓଁ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ଯଥାକ୍ରମେ ୪୮୦ ଏବଂ ୪୫୬ । ସେହିବର୍ଷ ତାମିଲନାଡୁ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ମୋଡାକୁରୁଚି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ମୋଟ ୧୦୩୩ ଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ଏହିସବୁ ସ୍ଥିତିରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଭୋଟଦାନ କାଗଜ ସ୍ଥାନରେ ଭୋଟଦାନ ପୁସ୍ତିକା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ଯଦିଚ ନୀତିଗତ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ସ୍ୱଳ୍ପ ମିଆଦରେ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ୨୦୦୯ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ୭୦ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ୧୦ ରୁ ଅଧିକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବା ସ୍ଥାନୀୟ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳମାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ ।

ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏସଂପର୍କରେ ତର୍କ ହେଉଛି ଯେ ଅଧିକ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପ୍ରବେଶକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଥିବା ନିର୍ବାଚନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଫଳପ୍ରଦ ହେବ କି ? ଯେଉଁମାନେ ଏହାର ସପକ୍ଷବାଦୀ ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ଯେ ଅବାଧ ପ୍ରବେଶ ଯୋଗୁଁ ଟ୍ରାନଜାକସନ ବ୍ୟୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ହେଉଛି ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ଅଙ୍କୁଶ ଲଗା ନ ଗଲେ ଏହା ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପବିତ୍ରତା ନଷ୍ଟ କରିଦେବ । ଅନେକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସହମତ ହେଉନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ଯେ ଏଭଳି ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ନିର୍ବାଚନ ସଫଳତାକୁ ଆଧାର କରି ବିଚାର କରିହେବ ନାହିଁ । ଏଭଳି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଆସୁଛନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ଲଢୁଛନ୍ତି ତାହା ହିଁ ନିର୍ବାଚନ ତର୍କର ଗୁଣ ବଦଳାଇ ଦେଉଛି ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ବଦଳାଇବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ମତ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବା ଉପରେ ଏଭଳି କୃତ୍ରିମ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲଗାଇଲେ ତାହା କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ କଲାଭଳି ହେବ ଏବଂ ଫଳସ୍ୱରୂପ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ମତ ବିବିଧତା ପରିଚାଳନା ଦିଗରୁ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବ । କେତେକ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନୀ ଯୁକ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଏଭଳି କୃତ୍ରିମ ଉଦ୍ୟମ କେବେ ହେଁ ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ ଦୀର୍ଘମିଆଦରେ ଏହା ବିପରୀତ ଫଳ ଦେଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି ।

ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ, ସାରା ଦୁନିଆରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣାତ୍ମକ ଏଜେନ୍ସି ବ୍ୟାପକ ତା□ିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ନ କରି ନୀତିଗତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଁ□ଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି । ଫଳସ୍ୱରୂପ ଜିତିବା ପାଇଁ ସଂଭାବନା ଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବାରୁ ବାରଣ କରିବା ଭଳି ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି ।

ନିର୍ବାଚନରେ ଯେଉଁଭଳି ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀ ରହୁଛନ୍ତି ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ମନେହୁଏ । ଯଦିଚ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବାକୁ ପଦସ୍ଥ ନେତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରକାର ବିରୋଧ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇପାରେ । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ମୁଖ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡିକର ଆଜ୍ଞାନୁବ□ିତା ମନୋଭାବ ଯୋଗୁଁ ହେଉଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଖ୍ୟ ବିରୋଧିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କ୍ଲୋନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟ ଠିଆ ହେଉଥିବା ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ହେଲେ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଆହୁରି ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରେ । ସେଇଭଳି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଆଜ୍ଞାନୁବ□ିତା ପ୍ରାର୍ଥୀଚୟନ କ୍ରିୟା ଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ ।

'କ୍ଲୋନିଂ'ର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ

ହେଉଛି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଙ୍କ ସମାନ ନାମ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭାବରେ ଠିଆ କରାଇବା । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏହାକୁ ଆମେ ଅସାଧୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା କ୍ଲୋନିଂ ର ଫଳ ବୋଲି ଆମେ ସହଜରେ ପ୍ରମାଣ କରିପାରିବା ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହୁଏତ କେତେକ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିର୍ବାଚନ କ□ୃପକ୍ଷ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସ୍ଥିତିକୁ ବିଚାର କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରଥମତଃ ଏକ କ୍ଲୋନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସାଧାରଣତଃ ଶେଷ ମୁହୂ□ରେ ନାମାଙ୍କନ ପତ୍ର ଦାଖଲ କରିଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସମାନ ନାମ ଥିବା କ୍ଲୋନ ପ୍ରାର୍ଥୀ କେବେ ହେଁ ଅଧିକ ସମୟ ପ୍ରଚାର ଅଭିଯାନରେ ବ୍ୟୟ କରିବନାହିଁ । କାରଣ ଏଭଳି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ନେଇ ମତଦାତା ଖୁବଶୀଘ୍ର ସଚେତନ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଅପରପକ୍ଷରେ ଜଣେ ଫ୍ରି ରାଇଡର ଅଭିଯାନରେ ଅଧିକ ସମୟ ବିତାଇବ କାରଣ ତା ନ ହେଲେ ସେ ନିର୍ବାଚନରୁ ଅଧିକ କିଛି ହାସଲ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସମାନ ନାମ ଥିବା ଫ୍ରି ରାଇଡର ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ମୁଖ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କ୍ଲୋନ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିପାରନ୍ତି ।

ଫ୍ରି ରାଇଡର ହେଉ ବା କ୍ଲୋନ ଏଭଳି ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଆଇନଗତ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାରୁ ନିବୃ□ କରି ହେବନାହିଁ । ଏଠାରେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ହେବ ଉପଯୁକ୍ତ ସୂଚନା ପ୍ରସାର କରିବା, ଆଦର୍ଶ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଏଭଳି ସମାନ ନାମ ଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରତି ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସୂଚନା ପ୍ରଚାର କରିବା ଦରକାର । ଏଭଳି ପଦକ୍ଷେପ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିକ୍ଷିତ ମତଦାତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି କରାଯାଉଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନୋଟିସ ବା ବ୍ୟାନର ଆଦି ଲଗାଇଲେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେବ ।

ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟଧିକ ସଂଖ୍ୟା ଏବଂ ପରବ□ୀ ଅସାଧୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଭାରତରେ ନିବର୍ଚାନ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ହୋଇଛି । ନର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଏହା ବାରମ୍ବାର କହି ଆସୁଛନ୍ତି ଯେ ମୁଖ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ ପାଇଁ ଏଭଳି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଠିଆ କରାଉଛନ୍ତି । ଭାରତର ବିଧି ଆୟୋଗ ଏବଂ ସମ୍ବିଧାନ ସମୀକ୍ଷା ଆୟୋଗ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ସମସ୍ୟାକୁ ସମାନ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରିଛନ୍ତି । ନିକଟ ଅତୀତରେ ଆୟୋଗ ଏଭଳି 'ଡମି' ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନେଇଛନ୍ତି । ନୀତିଗତ ଦିଗରୁ ବିଧି ଆୟୋଗ ସୁପାରିଶ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ଲଢିବାରୁ ବାସନ୍ଦ କରାଯିବା ଦରକାର । ସମ୍ବିଧାନ ସମୀକ୍ଷା ଆୟୋଗ ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ମଧ୍ୟ ସେଇଭଳି ସୁପାରିଶ କରିଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶଙ୍କ ଭଳି ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଏଇଭଳି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସବୁ ଲଗାଯାଇଛି । ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ୧୯୫୧ମସିହାରେ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ଜମା କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ୧୯୯୬ରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଏହି ମାତ୍ରା ୧୦ ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଗଲା । ବିଶେଷଜ୍ଞ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ୨୦୦୯ରେ ଏହା ୨୫୦୦୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ସମୟାନୁକ୍ରମରେ ବ୍ୟୟ ହିସାବରେ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଥିବା ବେଳେ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଯୋଗୁଁ ଡିପୋଜିଟର ବାସ୍ତବିକ ମୂଲ୍ୟ ସଂକୁଚିତ ହୋଇଥାଏ । ସୁତରାଂ, ୧୯୮୦ ଦଶକରୁ ୧୯୯୦ ଦଶକର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା ତାହା କେବଳ ରାଜନୈତିକ ଅନିଶ୍ଚିତତା ନଥିଲା, ବରଂ ଏହି ସମୟରେ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟୟ କମ ଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ୧୯୯୬ ପରେ ଡିପୋଜିଟ ମାତ୍ରାରେ ଯେଉଁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା ତାହାର ସ୍ୱଳ୍ପ ମିଆଦ ପ୍ରଭାବ ଅବଶ୍ୟ ପଡିଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ଯେ ୨୦୦୯ରେ ଯେଉଁ ଡିପୋଜିଟ ରାଶି ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା ତାହାର ମଧ୍ୟ ସେଇଭଳି ପ୍ରଭାବ ପଡିବ । ତେବେ ଫଳପ୍ରଦ ହେବାକୁ ହେଲେ ଏଥିରେ ନିୟମିତ ପରିବ□ନ ଆବଶ୍ୟକ । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଏଥିନେଇ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଗତ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ରାଶି ପରିମାଣ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା କ୍ଷମତା ଆୟୋଗକୁ ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି ।

କୌତୁହଳର କଥା ହେଉଛି ଭାରତରେ ବ□ମାନର ଡିପୋଜିଟ ସ୍ତର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବେ□ମାର୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ରହିଛି । ଭାରତରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଡିପୋଜିଟ ରାଶି ସ୍ତର ବ□ମାନ ରହିଛି ତାହା ହେଉଛି ବ□ମାନ ମୂଲ୍ୟ ତୁଳନାରେ ବାର୍ଷିକ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ । ଇଂଲଣ୍ଡ, କାନାଡା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଭଳି ଦେଶରେ ଏହା ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟର ଦୁଇ ପ୍ରତିଶତରୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ରହିଛି । ଅଧିକ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଏହାକୁ ଏକ ପ୍ରତିରୋଧକ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ଭାରତକୁ ଏହି ସ୍ତର ଉଚ୍ଚରେ ରଖିବାକୁ ପଡିବ ଏବଂ ଏହା ବାସ୍ତବିକ ଅନଗ୍ରସର ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ହେଉଛି ଡିପୋଜିଟ ଭଳି ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ଭାରତରେ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉନାହିଁ । ବ□ମାନ ଯେଉଁ ଦଶ ଜଣଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ତାହା ପ୍ରାର୍ଥୀ ସହଜରେ ନିଜର

ପରିବାର/ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯୋଗାଡ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଏକ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ମତଦାତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତା ଭାରତରେ ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ ରହିଛି । ଏହା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବେ□ ମାର୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ ରହିଛି । ଅନ୍ୟୁନ ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକ ଯଦି ଅତି କମରେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ (ଏଠାରେ ଅତି କମରେ ୫୦ ଜଣଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ) ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣାଯାଏ ତାହେଲେ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟୟ ସେଭଳି ବୃଦ୍ଧି ହେବନାହିଁ ।

ଆମେରିକୀୟ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଯଦି ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତରରେ ସୀମିତ ରଖାଯାଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇପାରିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯଦି କୌଣସି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା (ଧରନ୍ତୁ ୩୦) ଠାରୁ ଅଧିକ ହୁଏ ତାହାଲେ ସ୍ୱୀକୃତପ୍ରାପ୍ତ ଦଳମାନଙ୍କୁ (ଉଭୟ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ଦଳ) ବାଦ ଦେଲେ ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା (ଧରନ୍ତୁ ୧୦୦) ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କୁ ଦେବା ସକାଶେ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା କଥା । ଯେଉଁ ଦସ୍ତଖତ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଯା□ ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗିବ ଏମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ଅଧିକ ସମୟ (ଧରନ୍ତୁ ୭ଦିନ) ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ତାହା ପରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ନାକଚ କରା ଯାଇପାରେ । ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସମୟ ସୀମାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଆଡଜଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଭାରତରେ ଅଧିକ ଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନ ଡିପୋଜିଟ ତୁଳନାରେ ଦସ୍ତଖତ ଆବଶ୍ୟକତା ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁରୂପ ହେବ କାରଣ ଏଥିରେ ଗରିବମାନଙ୍କୁ ପକ୍ଷପାତ କରାଯାଉନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଏହି ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅଧିକ ସୁଦୃଢ କରିବାକୁ ହେଲେ ଜନପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏଠାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ପରିବ□ନ କଣ କେବେ ହେଁ ସମ୍ଭବ ହେବ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏହା ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏଭଳି ପଦକ୍ଷେପ କେବଳ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀଙ୍କୁ ନୁହେଁ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜର ମଧ୍ୟ କ୍ଷତି କରାଉଛି । ଅତୀତରେ ସେମାନେ ଦଳ ବଦଳ ନିରୋଧ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ବେଳେ ଏକାଠି ହୋଇଥିଲେ କାରଣ ଏହା ସେମାନଙ୍କର ହିତାଭିମୁଖୀ ଥିଲା । ସେମାନେ ପୁଣି ଥରେ ସେଇଭଳି ସୁଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ଆମେ ଆଶା କରୁଛୁ । ■■

* ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ମ୍ୟାନେଜମେ□, ଲକ୍ଷ୍ନୌ ।

ପୃଷ୍ଠା୧୦ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ମରୁଡି ଓ ବନ୍ୟାର ପ୍ରତିକାର ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୂଚନା ଓ ଘୋଷଣା ନିଷେଧାଦେଶରୁ ଅବ୍ୟାହତି ଦିଆଯାଇପାରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚନରେ ନିରପେକ୍ଷତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଗତ ଚାରି ଦଶନ୍ଧି ମଧରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସକାଶେ ସାତୋଟି ଜାତୀୟ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଓ କମିଶନ ଗଠନ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁମାନେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ରାଜନୈତିକ ପଦ୍ଧତିରେ ନିର୍ମଳତା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରିବା ତଥା ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଉପରବର୍ଣ୍ଣିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ପଡିରହିଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଏହି ସଂଶୋଧନ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ୧୦ରୁ ୨୦ ବର୍ଷ ଧରି ବିଚାରାଧିନ ରହିଛି । ଅପରପକ୍ଷେ ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ରାଜନୈତିକ ପଦ୍ଧତି ଉପରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ କ୍ରମଶଃ କମିକମି ଯାଉଛି । ନିର୍ବାଚନ ଉପରେ ଯଦି ଲୋକଙ୍କ ଭରସା ଦିନକୁ ଦିନ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିବ ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ଆଶଙ୍କାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହ ଏହାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ପଡିବ । ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବାହାରକୁ ଯେପରି କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ସରକାର ଧାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ■■

* ଭାରତର ପୂର୍ବତନ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର୍

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଏବଂ ଭାରତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁଦୃଢକରଣ

• ସୁବ୍ରତ କୁମାର ମିତ୍ର

ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସଶକ୍ତିକରଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନାଗରିକତ୍ୱର ବାସ୍ତବିକ ମନୋଭାବ ପୋଷଣ କରାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ପରବ ର୍ୀ ସମୟର ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଏବଂ ଏକ ବିଶାଳ ସଂସ୍ଥା ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗର ଆବିର୍ଭାବ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରସାର ଓ ସୁଦୃଢ଼ିକରଣରେ ବ୍ୟାପକ ସହାୟତା କରିଛି । କିନ୍ତୁ ବ ର୍ମାନ ବିଶ୍ୱ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରବାହର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମୂଳକ ଯୁଗରେ ଆଣବିକ କ୍ଷମତା ସଂପନ୍ନ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଗଣତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ସାରା ଦୁନିଆରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରେମୀମାନେ ଭାରତରେ ସଂପ୍ରତି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଷୋଡଶ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ନେଇ ଖୁସି ହେବା ପଛରେ କାରଣ ଅଛି । ଦେଶରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରବ□ନ ହେବା ପରଠାରୁ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ସର୍ବାଧିକ ୬୬.୪ ପ୍ରତିଶତ ଭୋଟଦାନ ହୋଇଛି । ଏହା ଭାରତକୁ ଦୁନିଆର ସର୍ବ ବୃହତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣିତ କରିଛି । ଦୀର୍ଘ ଦିନର ପ୍ରଚାର ଅଭିଯାନ ଏବଂ ଅନେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ନିର୍ବାଚନ ସ□େ ବି ନିର୍ବାଚନ ଯେଭଳି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ସଂପନ୍ନ ହୋଇଛି ତାହା ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଦୃଢତା ଏବଂ ସହନଶୀଳତା ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଛି । ଏହିପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆମେ ଦେଶର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ଏହା କିଭଳି ଦିନକୁ ଦିନ ସୁଦୃଢ ହେଉଛି ତାହା ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିବା । ଏଥିପାଇଁ କେଉଁ ପ୍ରକାର ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଉପରେ ଅବଲୋକନ କରିବା ।

ନିର୍ବାଚନ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁଦୃଢକରଣ

ଦେଶରେ ସାର୍ବଜନୀନ ମତଦାନ ଅଧିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ହେବା ପରେ ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ୧୯୫୨ ମସିହାରେ । ବାମପନ୍ଥୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ପନ୍ଥୀ ଜନ ସଂଘ ସମେତ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କୁ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନେବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସାର୍ବଜନୀନ ଭୋଟଦାନ ଅଧିକାର ଯୋଗୁଁ ଦେଶରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ଅଭିଜ୍ଞତା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମତଦାତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବଢି ଚାଲିଥିଲା । ନୂତନ ମତଦାତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦ୍ରୁତ ଓ ବ୍ୟାପକ ବୃଦ୍ଧି ଯେକୌଣସି ସଂସଦୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଦେଶର ବିଭାଜନ ବେଳେ ଯେଭଳି ହିଂସା ହୋଇଥିଲା ତାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଏଭଳି ଆଶଙ୍କା ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଢା□ା ଏବଂ ରାଜନେତା ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଭଳି ଭାବରେ ଗଢି ଉଠିଥିଲା ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା

ପରବ□ୀ ଭାରତରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଓ ନିର୍ବାଚନ ଆମର ରାଜନୈତିକ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଂଗ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ସାମାଜିକ ଶ୍ରେଣୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିର୍ବାଚନରେ ଭୋଟଦାତାମାନଙ୍କ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ।

ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆୟୋଜନ କିଭଳି ସଫଳ ହେଉଛି ତାହା ଏହି ପରିସଂଖ୍ୟାନରୁ ଜଣାପଡେ । ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ନିରକ୍ଷରତା ସ□ େବି, ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ତ□ାବଧାନରେ ଆୟୋଜିତ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ଲୋକମାନେ ଭାଗ ନେଉଛନ୍ତି ତଥା ଘରଠାରୁ ପାଦ ଚଲା ରାସ୍ତା ଦୂରତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡିକର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଛି । ପ୍ରଚାର ଅଭିଯାନ ଉପରେ ନିରନ୍ତର ନଜର ରଖାଯାଇଥିଲା । କୌଣସି ପ୍ରକାର ହିଂସା ଅସାଧୁ ଉପାୟ ହେଲେ ପୁନଃ ନିର୍ବାଚନ ହେବା କିଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ ।

ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଲାଭ : ବିଶ୍ୱାସ ଓ ବୈଧାନିକତା

ଆଜିକାଲି ସୂଚନା ସବୁ ସୁବିଧାରେ ମିଳି ଯାଉ ଥିବାରୁ, ଭାରତୀୟ ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ବିଶ୍ୱସନୀୟତା କିଭଳି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ତାହା ଆମେ ସହଜରେ ଜାଣି ପାରୁଛୁ । "ଆପଣଙ୍କ ଭୋଟର ପ୍ରଭାବ ରହିଛି ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି କି ?" ପ୍ରଶ୍ନର ଉ□ର ଖୋଜିଲେ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ଯେ ଏଥି ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ନିରନ୍ତର ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ମାତ୍ର ୪୮.୫ ପ୍ରତିଶତ ଭୋଟ ଦେଇଥିବା ବେଳେ ୨୦୦୪ ବେଳକୁ ତାହା ୬୭.୫ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ କମ ହେଉଛି । ତେବେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଏକ ପ□ମାଂଶରୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ରହିଛି । ୧୯୭୧ ରୁ ୨୦୦୪ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ସ୍ଥିର ରହିଛି ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ । ୧୯୯୬ ଏବଂ ୨୦୦୪ ରେ ପୁରୁଷ, ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀ, ଉଚ୍ଚ ବର୍ଗ/ଜାତି ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ତଫସିଲ ଭୁକ୍ତ ଜାତି, ମୁସଲମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବି ଏହା ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଛି । ରାଜନୈତିକ ମୋବିଲାଇଜେସନ/ ପ୍ରଚାର ତଥା ମହ□ାକାଂକ୍ଷୀ ନେତାମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ତଥା ମତଦାତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଗ୍ରହ, ଉଦ୍ୟମ ଆଦି ଯୋଗୁଁ ଏହା ସଂଭବପର ହୋଇଛି ।

ବୈଧାନିକତା ନେଇ ମଧ୍ୟ ସେଇଭଳି ଧାରା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ସାଧାରଣତଃ ନକାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ପଚରାଯାଏ । ରାଜନୈତିକ ଦଳ, ନିର୍ବାଚନ ଓ ବିଧାନସଭା ଆଦିକୁ ନେଇ ପ୍ରଚଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହିସବୁ ନଥାଇ ସଂସଦୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ତୁଳନାରେ ଭଲ କି ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ତାହାର ଉ□ର ସବୁବେଳେ ନକରାତ୍ମକ ଆସିବ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ଏହା ଭଲ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୯୭୧ରେ ୪୩.୪ ପ୍ରତିଶତ ରୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ୨୦୦୪ ବେଳକୁ ୭୨.୨ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଛି । କୌଣସି ମତ ନଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମ ହୋଇଛି । ତେବେ ଏକ ମାମୁଲି ସଂଖ୍ୟା (ମୋଟ ସଂଖ୍ୟାର ଏକ ଦଶମାଂଶରୁ କମ୍) ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ସଂସଦୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିକଳ୍ପ ହେଉଛି ଭଲ । ଅଧିକ ବିଶ୍ଲେଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ, ଉଚ୍ଚଜାତି/ବର୍ଗ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ, ସହରା□ଳ, ପୁରୁଷ ଓ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ଉପରେ ଦୃଢ଼ମତ ରହିଛି ।

ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତୋଟି ମାଇଲଖୁ

ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଆଇନ ଓ ପ୍ରଥା ସବୁ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି, ସେ ସବୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସାର୍ବଜନୀନ ଭୋଟଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆମେ ବିଦେଶରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ହେଁ ତାହାକୁ ଭାରତୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସଫଳ ଭାବରେ ପ୍ରବ□ନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାକୁ ଅଧିକ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛୁ । ବହୁ ସଦସ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ସ୍ଥାନରେ ଆମେ ଏକ ପ୍ରତିନିଧି ବିଶିଷ୍ଟ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରିଛୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱାର୍ଥର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ କରାଯାଇ ପାରିଛି ଯଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ଥାନରେ ସାଧାରଣ ରାଜନୈତିକ ଶ୍ରେଣୀର ବିକାଶ ହୋଇ ପାରିଛି । ତେବେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱାର୍ଥର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି, ଉପଜାତି, ମହିଳା, ଆଙ୍ଗ୍ଲୋଇଣ୍ଡିଆନ୍‌ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ଜରିଆରେ କରାଯାଇପାରିଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ସମାନୁପାତିକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖାଯାଇଛି, ଯଦ୍ୱାରା ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟକୁ ସମାନ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଅନେକ ସଂଶୋଧନ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ବାଚନର ପରିସର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ କରିଛି । ୧୯୮୫ ବର୍ଷ ସମ୍ବିଧାନର ୫୨ ତମ ସଂଶୋଧନ ଜରିଆରେ ଯେଉଁ ଦଳ ବଦଳ ନିରୋଧ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା ତାହା ଧାରା ୧୦୧,୧୦୨, ୧୯୦ ଓ ୧୯୧ କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି ତଥା ଏହା ବଳରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦଳର ଟିକଟରେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ପରେ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ଦଳବଦଳ କରିବା ଉପରେ ଅଙ୍କୁଶ ଲଗାଯାଇଛି । ୬୧ତମ ସଂଶୋଧନ ବଳରେ ଯେଉଁ ଧାରା ୩୨୬ରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇଛି ତଦନୁଯାୟୀ ଭୋଟଦାନ ସର୍ବନିମ୍ନ ବୟସ ୨୧ ରୁ ୧୮ କୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଇଥିଲା । ୧୯୯୩ରେ ପାରିତ

୭୩ତମ ସଂଶୋଧନ ଜରିଆରେ ଏକ ତୃତୀୟ ସ୍ତରର ସଂଘୀୟ ଢା□ା ଗଠନ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଗଣତନ୍ତ୍ର କରାଯାଇଛି ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଏଥିରେ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ କରି ସେମାନଙ୍କ ସଶକ୍ତିକରଣ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି ।

ଅନେକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି ଯଥା:- ନିର୍ବାଚନ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ଯୁଗ୍ମ ସଂସଦୀୟ କମିଟି (୧୯୭୧-୭୨), ୧୯୭୫ ତାରକୁଣ୍ଡେ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ, ୧୯୯୦ ଗୋସ୍ୱାମୀ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ, ଏବଂ ୧୯୯୮ରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗର ସୁପାରିସ । ତେବେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସବୁଠାରୁ ବୃହତ ସୃଜନଶୀଳତାର ପ୍ରୟୋଗ ଥିଲା ସମ୍ବିଧାନର ୩୨୪ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଦେଶରେ ମୁକ୍ତ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଗଠନ କରିବା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନରେ ଆୟୋଗ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଓ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଆଚାର ସଂହିତା ପ୍ରବ□ନ କରିଥାନ୍ତି ଯାହା ତାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ନିମନ୍ତେ ସହାୟତା କରିଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଆୟୋଗ ପକ୍ଷରୁ ୧୯୭୧ ବର୍ଷ ଆଚାର ସଂହିତା ପ୍ରଥମ ଥର ନିମନ୍ତେ ଲାଗୁ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିରେ ସମୟ ସମୟରେ ପରିବ□ନ ମଧ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ଏହା ଦେଶରେ ନିରପେକ୍ଷ ଓ ମୁକ୍ତ ନିର୍ବାଚନ କରାଇବାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସହାୟକ ହୋଇଛି । ତଥାପି, ଆହୁରି ସଂସ୍କାର ବାକି ଅଛି ।

ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନରେ ହିଂସା ସ୍ଥିତି ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାରର ଆବଶ୍ୟକତା

ଲୋକସଭା ପାଇଁ ହେଉଥିବା ନିର୍ବାଚନର ବିଶାଳତା ଦେଖି ଏହାକୁ ସଫଳ ଭାବରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ

ସାରଣୀ-୧ ନିର୍ବାଚନ ତଥ୍ୟ, ଭାରତୀୟ ସଂସଦୀୟ ନିର୍ବାଚନ ୧୯୫୨-୨୦୧୪

ବର୍ଷ	ସ୍ଥାନ ସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରାର୍ଥୀ	ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ର	ମତଦାତା ସଂଖ୍ୟା (ନିୟୁତ)	ଭୋଟଦାନ ସଂଖ୍ୟା (ନିୟୁତ)	ଭୋଟଦାନ ପ୍ରତିଶତ (ପ୍ରତିଶତ)
୧୯୫୨	୪୮୯	୧୮୭୪	୧୩୨,୫୬୦	୧୭୩.୨	୭୯.୧	୪୫.୭
୧୯୫୭	୪୯୪	୧୫୧୯	୨୨୦,୪୭୮	୧୯୩.୭	୯୨.୪	୪୭.୭
୧୯୬୨	୪୯୪	୧୯୮୫	୨୩୮,୩୫୫	୨୧୭.୭	୧୨୦.୬	୫୫.୪
୧୯୬୭	୫୨୦	୨୩୬୯	୨୬୭,୫୫୫	୨୫୦.୬	୧୫୩.୬	୬୧.୩
୧୯୭୧	୫୧୮	୨୭୮୪	୩୪୨,୯୪୪	୨୭୪.୧	୧୫୧.୬	୫୫.୩
୧୯୭୭	୫୪୨	୨୪୩୯	୩୭୩,୯୦୮	୩୨୧.୨	୧୯୪.୩	୬୦.୫
୧୯୮୦	୫୨୯	୪୬୨୯	୪୩୪,୭୪୨	୩୬୩.୯	୨୦୨.୭	୫୬.୯
୧୯୮୪	୫୪୨	୫୪୯୩	୪୭୯,୨୧୪	୪୦୦.୧	୨୫୬.୫	୬୪.୧
୧୯୮୯	୫୨୯	୬୧୬୦	୫୭୯,୮୧୦	୪୯୮.୯	୩୦୯.୧	୬୨.୦
୧୯୯୧	୫୩୪	୮୭୮୦	୫୮୮,୭୧୪	୫୧୧.୫	୨୮୫.୯	୫୫.୯
୧୯୯୬	୫୪୩	୧୩୯୫୨	୭୬୭,୪୬୨	୫୯୨.୬	୩୪୩.୩	୫୭.୯
୧୯୯୮	୫୩୯	୪୭୦୮	୭୬୫,୪୭୩	୬୦୨.୩	୩୭୩.୭	୬୨.୦
୧୯୯୯	୫୪୩	୪୬୪୮	୭୭୪,୬୫୧	୬୧୯.୫	୩୭୧.୭	୬୦.୦
୨୦୦୪	୫୪୩	୫୪୩୫	୬୮୭,୪୦୨	୬୭୧.୫	୩୮୯.୯	୫୮.୧
୨୦୦୯	୫୪୩	-	୮୨୮,୮୦୪	୭୧୬,୦	-	୫୬,୯
୨୦୧୪	୫୪୩	-	୯୩୦,୦୦୦	୮୧୪.୦	-	୬୬,୪

ସୁରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯବାନମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେବା ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗିଥାଏ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନ ନଅ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଏହି ନିର୍ବାଚନ ନେଇ ରହିଥିବା ଉତ୍ସାହ କିଛିଟା କମ ହୋଇଯାଇଥିବା ଦେଖା ଯାଇଥିଲା । ହିଂସା ରୋକିବା ନିମନ୍ତେ ସୁରକ୍ଷା ବଳ ନିୟୋଜନ ଆବଶ୍ୟକତା, ଉଚ୍ଚ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ଭୋଟ ଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନିୟୋଜନ ଆଦି ନିର୍ବାଚନର ମୂଳରେ ରହିଛି । ଛତିଶଗଡରେ ଦିବାଲୋକରେ ମାଓବାଦୀମାନେ ଯେଭଳି ଭାବରେ ନିୟୋଜିତ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ଏବଂ ଏଥିରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିବା କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ମୃତ ଦେହ ଯେପରି ସୁରକ୍ଷା ବଳ ନେଇ ପୋଲିସ ଥାନା ସମ୍ମୁଖରେ ରଖିଥିଲେ ତାହାକୁ ଦେଖିଲେ ପୂର୍ବ ଭାରତରେ ନକ୍ସଲ ପ୍ରଭାବିତ ଅଂଚଳରେ କିଭଳି ହିଂସା ହୁଏ ତାହା ଜଣାପଡେ । ହତ୍ୟା ଓ ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣାକୁ ଆକସ୍ମିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନପାରେ । ମାଓବାଦୀମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଂଚଳ ଉପରେ ନିଜର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ପାଇଁ ହିଂସାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥାନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ଆକ୍ରମଣ ସୁଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ହୋଇଥାଏ । ନିଜର ଆଧିପତ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ତଥା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଲୁଟ କରିବା ହେଉଛି ଏହି ସବୁ ଆକ୍ରମଣର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏହି ସବୁ ହିଂସାତ୍ମକ ବିପଦ ଯୋଗୁଁ ନିର୍ବାଚନକୁ ୯ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କରାଯାଇଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ କେନ୍ଦ୍ର ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷାବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଥାଏ । ଅର୍ଦ୍ଧ ସାମରିକ ବଳର ଉପସ୍ଥିତି ବେଳେ କାଶ୍ମୀର ବା ଉ□ର ପୂର୍ବାଂଚଳ ଭଳି ଅଂଚଳ ପାଇଁ ନୁହେଁ ବରଂ ସାରା ଦେଶ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ହେଉଛି ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ ଗଣତନ୍ତ୍ର କେବଳ ସାମରିକ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିନରେ ହିଁ ସହମତି ଦେଇପାରେ ।

ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଅସ୍ଥିରତାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ସଂସ୍କାର ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଜଣେ ଆଲୋଚକ କୁହନ୍ତି ବ□ମାନ ପ୍ରଥମ ଓ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି ତିନୋଟି ଭୟଙ୍କର କଥା- ଅର୍ଥବଳ, ବାହୁବଳ ଓ ମାଫିଆବଳ ସମାପ୍ତ କରିବା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଚାରୋଟି (ଇଂରାଜୀ)ସି କୁ ମଧ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ଯଥା :- ଦୁର୍ନୀତି (କରପ୍ସନ୍), ଅପରାଧକରଣ (କ୍ରିମିନାଲାଇଜେସନ୍), ଜାତିବାଦ (କାଷ୍ଟେଇଜିମ୍) ଏବଂ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତାବାଦ (କମ୍ୟୁନାଲିଜମ୍) । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏହାସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଏହା ଆମକୁ କୁଆଡେ ମଧ୍ୟ ନେଇ ପାରୁନି । କାରଣ ନୈତିକ ମନୋଭାବ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି, କାର୍ଯ୍ୟଯୋଜନା, ବା ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହ ଜଡିତ ନୁହେଁ । ସାଂପ୍ରତିକ ରାଜନୀତିର ହିଂସାର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ହେଲେ ତିନୋଟି ଦିଗ ଉପରେ ତୁରନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥମତଃ ବ୍ୟାପକ ଦୁର୍ନୀତି ଏବଂ ରାଜନୀତିରେ ଅପରାଧକରଣ (କଳାଧନ, ଲା□, ପକ୍ଷପାତ, ଚାର୍ଜସିଟ ହୋଇଥିବା ରାଜନେତା) ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି ତାହା ଅପରାଧ, ନିର୍ବାଚନ ରାଜନୀତି ଏବଂ ଅବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତୀକ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଏଭଳି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ନାମ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗରେ ତାଲିକା ଭୁକ୍ତ ହେବା ଦରକାର । ଆୟୋଗ ଚାହିଁଲେ କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ କର୍ମଚାରୀ ନ ନେଇ ନିଜର ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ କ୍ୟାଡର ଗଠନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଇନ, ନିର୍ବାଚନ ସମାଜବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଉ□ମ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେଇପାରିବେ ତଥା ସାମ୍ବିଧାନିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସହ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ପାଣ୍ଠି ମଧ୍ୟ ପାଇପାରିବେ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନରେ ଅସାଧୁ କାର୍ଯ୍ୟ ରୋକିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଆଚାର ସଂହିତା ଲାଗୁ କରାଯାଉଛି ତାହା ନିର୍ବାଚନ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଥିବା ମାଓବାଦୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ଫଳପ୍ରଦ ହେଉନାହିଁ । ତେବେ ଆୟୋଗ ଯଦି ଏଭଳି ମାଓବାଦୀମାନଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସହାୟତା ନେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ ତେବେ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତରରେ ନା ପ୍ରାର୍ଥୀ ନା ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ସଂରକ୍ଷଣ ଦେବେ । ଶେଷରେ ଭାରତର ସକ୍ରିୟ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଏବଂ ନାଗରିକ ସମାଜକୁ ଏହା ଜାଣିବାକୁ ହେବ ଯେ ବୁଭୁକ୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରନ୍ତି । ଏହା ଭୟଙ୍କର ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧ ସତ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ଲାଭ ଦେଖିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରିବେ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଧାରାରେ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା, ସଂପ□ ଏବଂ ଜୀବନଧାରଣ ମାଧ୍ୟମ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ହେବ] ଏଥିପାଇଁ ବଳିଷ୍ଠ ନୀତି, ପ୍ରଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆବଶ୍ୟକ ତଥା ଏଥିପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ପ□ାୟତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମଧ୍ୟ ସକ୍ରିୟ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଆଚାର ସଂହିତାର କୌଣସି ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧାନିକତା ନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଏହାର ବାହାରକୁ ଯାଇ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ, ଚୟନ ଆୟୋଗ ଭଳି ବିଚାରକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଜନପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ଭୋଟରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହିଛି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିରାଶାଭାବ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଆସିଯାଏ ଏବଂ ତାହା ହିଂସାରେ ପରିଣତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ପୁନଃ ନିର୍ବାଚନ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇଯାଏ । ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁକାବିଲା ସକାଶେ ଜର୍ମାନୀରେ ପ୍ରଚଳିତ ଆଦର୍ଶ ଆଚରଣ ସଂହିତା ଭଳି ଆଚାର ସଂହିତା ଆମ ଦେଶରେ

ସାରଣୀ-୨ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ	ଅଧିକ	ଅପେକ୍ଷାକୃତ	ଆଦୌ ନୁହେଁ
ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ	୪୫.୯	୩୧.୧	୨୩.୦
ନ୍ୟାୟପାଳିକା	୪୧.୬	୩୪.୨	୨୪.୨
ସ୍ଥାନୀୟ ଶାସନ	୩୯.୦	୩୭.୮	୨୩.୨
ରାଜ୍ୟ ସରକାର	୩୭.୨	୪୩.୬	୧୯.୨
କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର	୩୫.୨	୪୨.୫	୨୨.୩
ଜନ ପ୍ରତିନିଧି	୧୯.୯	୪୦.୪	୩୯.୭
ରାଜନୈତିକ ଦଳ	୧୭.୪	୪୩.୬	୩୯.୦
ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ	୧୭.୨	୪୦.୪	୪୨.୩
ପୋଲିସ	୧୩.୦	୨୯.୯	୫୭.୧

ଆବଶ୍ୟକ ତଥା ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗର ନିଜସ୍ୱ ଅମଲାତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଦରକାର । ଏହା ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଓ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନଜର ରଖି ପାରିବେ ।

ଉପସଂହାର

ଯେ କୌଣସି ପରିପକ୍ୱ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭଳି ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ହେଉଛି ସାମାଜିକ ବିକଳ୍ପ ସହ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପସନ୍ଦର ସମଷ୍ଟି ମାତ୍ର । ଏହା ହିଁ ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭିତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ନୀତି ସବୁର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନ କଲେ ତଥା ପ୍ରଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଦାବୀ କରି ଏକ ସଚେତନ ନାଗରିକ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଅଧିକ ମଜବୁତ ଓ ପ୍ରସାରିତ କରିଥାଏ । ଔପନିବେଶ ଶାସନରୁ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ଭିତ୍ତିକ ନିର୍ବାଚନକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ଏବଂ ସାର୍ବଜନୀନ ଭୋଟଦାନ ଅଧିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାରତରେ ପ୍ରାରଂଭିକ ନିର୍ବାଚନ ସବୁରେ ମତଦାତାମାନଙ୍କର ଭର୍ଟିକାଲ ମୋବିଲାଇଜେସନ ଯୋଗୁଁ ସଂଭବପର ହୋଇଥିଲା । ସୁତରାଂ, ସ୍ୱାଧୀନତାର ତୁରନ୍ତ ପରେ ପରେ ସାର୍ବଜନୀନ ଭୋଟଦାନ ଅଧିକାର ତୁରନ୍ତ ପ୍ରଚଳନ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଥିଲା ତାହା ବାସ୍ତବରେ ସଫଳ ହେଲା । ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସର ଆଧିପତ୍ୟ ରହିଥିଲା । ୧୯୬୭ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ନିମନ୍ତେ ବାମପନ୍ଥୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ପନ୍ଥୀ ଦଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିଳିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ଭାରତରେ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ସ୍ଥିତି ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୧ ନିର୍ବାଚନରେ କିନ୍ତୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ନିର୍ଭର ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରକଟ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୭ ନିର୍ବାଚନରେ ବିପକ୍ଷଦଳ ମାନଙ୍କର ଏକ ବିଶାଳ ମିଳିତ ସରକାର କେନ୍ଦ୍ରରେ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିଥିଲା । ୧୯୮୯ ପରଠାରୁ ବହୁ ଦଳୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ମିଳିତ ରାଜନୀତି ପ୍ରାୟ ସାଧାରଣ ହୋଇଯାଇଛି ।

ଭାରତର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସୁଦୃଢ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି ତାହା ଅନେକ ସମାଲୋଚକଙ୍କର ଆଶଙ୍କା ଭୁଲ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛି । କେତେକ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ମୁତାବକ ଭାରତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପତନ ହୋଇନାହିଁ କି ଭାରତ କୌଣସି କଠିନ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ ପାରୁନଥିବା ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଠିକ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇନାହିଁ । ୧୯୮୦ ଦଶକଠାରୁ ଯେଉଁ ଲୋକପ୍ରିୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଥିଲା ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶାଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି, ଯାହାକୁ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ସହଜରେ ପରିଚାଳନା କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଭାରତୀୟ ମତଦାତାଙ୍କଠାରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପସନ୍ଦ ଉପରେ ଜନମତ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଅତୀବ ସଫଳ ହୋଇଛି ।

ମୁଁ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତି କରିଛି ଯେ ଭାରତରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମୂଳ ଢାଞ୍ଚା- ଏକ ସଦସ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଓ ବହୁମତ ଭୋଟିଂ- ଔପନିବେଶବାଦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛି । ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସଶକ୍ତିକରଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନାଗରିକତ୍ୱର ବାସ୍ତବିକ ମନୋଭାବ ପୋଷଣ କରାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଏବଂ ଏକ ବିଶାଳ ସଂସ୍ଥା ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗର ଆବିର୍ଭାବ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରସାର ଓ ସୁଦୃଢ଼ିକରଣରେ ବ୍ୟାପକ ସହାୟତା କରିଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶ୍ୱ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରବାହର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମୂଳକ ଯୁଗରେ ଆଣବିକ କ୍ଷମତା ସଂପନ୍ନ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଗଣତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଦୁନିଆର ସର୍ବ ବୃହତ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ସଫଳ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚନ ସବୁ ହେଉଛି ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ସୁରକ୍ଷା ବଳ ନିୟୋଜିତ ହେଉଛନ୍ତି ସେହି ଦ୍ୱନ୍ଦର ସ୍ୱାଭାବିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ପଡିବ ଯଦ୍ୱାରା ଭାରତ ବିଶ୍ୱର ପରିପକ୍ୱ ଗଣତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଣୀ ସ୍ଥାନ ହାସଲ କରିପାରିବ । ■■

* ପ୍ରଫେସର ପଲିଟିକାଲ୍ ସାଇନ୍ସ, ସାଉଥ ଏସିଆ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ହେଡେଲବର୍ଗ ୟୁନିଭରସିଟି

ବିଶେଷ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଭାରତରେ ଅଙ୍ଗଦାନ

• ସୁଭଦ୍ରା ମେନନ

ବହୁତ କିଛି କରିଯାଇଛି ମାତ୍ର ବହୁତ କିଛି କରିବାକୁ ବାକି ଅଛି । ଦେଶରେ ଅଂଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଅଭାବରେ ଯେପରି କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ନ ହୁଏ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଟଓ୍ୱାର୍କ ସବୁକିଛି ଅଛି । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପରତା ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଅଛି । ଏଠାରେ ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ତାହା ହେଲା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁବିଧାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା । ଏହି ସମ୍ଭାବନା ଦୂରନ୍ତ ନ ହେବା ଦରକାର ଯଦ୍ୱାରା ଆମେ ଉ   ମ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା ମଧ୍ୟ ଛାଡି ଦେବା ।

ଆମେ ଏକ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁନିଆରେ ରହିଛୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଜରିଆରେ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ । ଏକ ଖରାପ ଅଙ୍ଗ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଅଙ୍ଗ ରୋପଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଅନେକ ପ୍ରକାର ରୋଗ ବା ଦୁର୍ଘଟଣା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏଭଳି ଏକ ସ୍ଥିତିକୁ ନେଇଯାଏ ଯେଉଁଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଭଳି ଏକ ମେଡିକାଲ ସ୍ଥିତିରେ ପହ□ନ୍ତି ଯାହା ଯକୃତ, ବୃକକ୍ ବା ହୃଦୟକୁ ଖରାପ କରିଦିଏ । ସଡକ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନେ ଅଂଗ ହରାଇ ବିକଳାଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ବୃକକ୍ ବା ଯକୃତ ପ୍ରାୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଖରାପ ହୋଇଯିବା ସ୍ଥିତିରେ ଏକମାତ୍ର ଉପଚାର ହେଉଛି ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପୁନଶ୍ଚ ଅଂଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ସୁସ୍ଥ ହୃଦୟ, ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍, ଚକ୍ଷୁ, ଅଗ୍ନ୍ୟାଶୟ ବା ଇ□ଷ୍ଟାଇନ । ଦୁନିଆରେ ଯେଭଳି ରୋଗ ସବୁ ବ୍ୟାପକ ହେଉଛି ତାହା ସେଭଳି ଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସୁସ୍ଥ ଅଙ୍ଗଦାନ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଛି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବଂଚି ରହିବାର ସ୍ଥିତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଜରିଆରେ ଅନ୍ୟ କେହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜୀବନଦାନ ମିଳିପାରେ । ଏହାକୁ ଜୀବନ ରକ୍ଷକ ପଦ୍ଧତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସବୁବେଳ ଭଳି ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସକାଶେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଉଛି । ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ସୂଚନାର ଅଭାବ । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିତି ସେହିଭଳି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଏକ ଆକଳନରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଭାରତରେ ପ୍ରତି ୧୦ ଜଣ ପ୍ରୌଢ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ପୁରୁଣା ବୃକକ୍ ରୋଗୀ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଡାଏଲିସିସ ଦରକାର ହୁଏ ବା ବୃକକ୍ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଦେଶରେ ଅତି କମରେ ୫ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଏଭଳି ଆବଶ୍ୟକତା ହୋଇଥାଏ । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ୫୦୦୦ ଲୋକଙ୍କୁ ବୃକକ୍ ଦାନ ଭାବରେ ମିଳିଯାଉଥିବା ବେଳେ ୩୦୦୦୦ ଲୋକ ଡାଏଲିସିସ୍ କରିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେଉଛନ୍ତି । ବାକି ୪.୫ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ସକାଶେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଶାର ଆଲୋକ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏହା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ ଏକ

ଉତ୍ତମ ପରିଚାଳିତ ଏବଂ ପାରଦର୍ଶୀ ମୃତକର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲେ ଭାରତର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବନ ମରଣ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତଫାତ ଦୂର କରାଯାଇପାରିବ । ଆହୁରି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ଯେ ମାନବୀୟ ସେଲ ଓ ଅଙ୍ଗଦାନ । ଷ୍ଟେମ ସେଲ ଦାନ ଲ୍ୟୁକେମିଆ ବା ରକ୍ତ କର୍କଟ ରୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ବରଦାନ ସଦୃଶ ।

ତେଣୁ ସିଧାସଳଖ କଥା ହେଉଛି ଅଙ୍ଗଦାନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ ଅନେକ ଲୋକ ନିଜର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ନଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥାନ୍ତି । ସରଳତା କିନ୍ତୁ ଏହିଠାରେ ହିଁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଭାରତରେ ଅଙ୍ଗଦାନ ହାର ହେଉଛି ଦୁନିଆରେ ସବୁଠାରୁ କମ୍ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବିକ ତଥ୍ୟ ଏଥିନେଇ ଆମ ପାଖରେ ନ ଥିବାରୁ ଆମେ ଏହାର ପରିଚାଳନା ଠିକ୍ ଭାବରେ କରିପାରୁନାହୁଁ । ଭାରତରେ ଅଙ୍ଗଦାନ ହାର ହେଉଛି ସର୍ବ ନିମ୍ନ, ଏକ ନିୟୁତରେ ମାତ୍ର ୦.୧୬ । ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ନିୟୁତ ଲୋକସଂଖ୍ୟାରେ ମାତ୍ର ଜଣେ ଲୋକ ଅଙ୍ଗଦାନ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡରେ ୨୭ ଥିବାବେଳେ , ଆମେରିକାରେ ୨୦-୨୫ ଏବଂ ସ୍ପେନରେ ୩୫ ରହିଛି । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଭାରତରେ ୨୫ ହଜାର ଅଙ୍ଗଦାତା ଆବଶ୍ୟକ ଥିବାବେଳେ ମାତ୍ର ୧୦୦ ଅଙ୍ଗଦାତା ଆସୁଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ସଡକ ଦୁର୍ଘଟଣା ହେଉଛି । ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅନେକ ଅଙ୍ଗଦାତା ଆସିପାରିବେ କାରଣ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଅନେକ ଲୋକ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଭାରତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ୫ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ ଯଦି ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ସୁବିଧାରେ ଓ ସଠିକ ସମୟରେ କରାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ହେଉଛି ବାସ୍ତବତା ଯେଉଁଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ଆବଶ୍ୟକ ।

ସୁଦକ୍ଷ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗତ ଉତ୍ତର ଆବଶ୍ୟକ

ଅଙ୍ଗଦାନ ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ଏବଂ ତାହାପରେ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ କରିବା କେବଳ ଏକ ଜଟିଳ ମେଡିକୋ-ଲିଗାଲ ପଦ୍ଧତି ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଏକ ମାନବୀୟ ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରେ । ମୃତ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପଦ୍ଧତି ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ପରେ ଏଭଳି ଉଦାରତା ମୃତବତ ସ୍ଥିତିରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସଂପର୍କୀୟମାନଙ୍କୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଙ୍ଗ ଦାନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତା ଯାଇପାରିବ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ଇଚ୍ଛାର ପୂରଣ କରିବା । ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ସାଧାରଣତଃ ଜୀବିତ ଲୋକଙ୍କ ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଏଠାରେ ଉଦାରତା ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାହା ଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ହେଉଛି ଏକ ବାସ୍ତବିକ କଷ୍ଟକର ମେଡିକାଲ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଐତିହାସିକ ଦିଗରୁ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଅସହାୟ ସ୍ଥିତି ବା ବ୍ୟାପକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସ୍ଥିତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ବେଆଇନ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗ ବିକ୍ରୟ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି । ଏଥି ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବିଳମ୍ବ ଏବଂ ମେଡିକାଲ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିତିକୁ ଆହୁରି ଖରାପ କରୁଛି । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଲୋକଙ୍କର ଉଦାରତା ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଏବଂ ଅପରପକ୍ଷରେ ସୁଦକ୍ଷ ଓ ଉତ୍ତମ ପରିଚାଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦକ୍ଷତା, ଶବ ଭିତ୍ତିକ ହେଉ ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗଦାନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଅତି କଷ୍ଟକର ଓ ଜଟିଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଏହା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଏଠାରେ ସୁଦୃଢ ଓ ସକାରାତ୍ମକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା କଥା ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ସେଭଳି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଉନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଅଂଗ ବିଫଳତା ସ୍ଥିତି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଉନାହିଁ ।

ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଦୁନିଆକୁ ଅସାର ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଅଙ୍ଗଦାନ ନେଇ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ବା କୌଣସି ସମସ୍ୟା ପ୍ରତିବନ୍ଧକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଅଙ୍ଗ ପାଇଁ ଯେଉଁ କ୍ଲିନିକାଲ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ତାହା ହେଉଛି ଏକ ଅସହାୟ ମାନବୀୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଯଥା ଏକ ଜୀବନ -ମରଣ ସ୍ଥିତି ଯେଉଁଠାରେ ସମୟ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବ୍ୟୟ ସାପେକ୍ଷ ନୁହେଁ । ଏଥିଲାଗି ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ।

ଐତିହାସିକ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗ କାରବାର ବେଆଇନ ଭାବରେ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକଙ୍କ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସ୍ଥିତିର ଲାଭ ଉଠାଯାଉଛି । ଏଠାରେ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା କଷ୍ଟକର ହେଉଛି ଏବଂ ଏହାର ବିରୋଧ ମଧ୍ୟ ହେଉଛି ।

ଜଣେ ଦାତା ୫ଟି ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପାଖରେ ବହୁତ କମ ଅଙ୍ଗଦାନ ରେଜଷ୍ଟ୍ରି ରହିଛି । ଏଥିପାଇଁ ଘରୋଇ/ସରକାରୀ କ୍ଲିନିକାଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ ।

ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଆବଶ୍ୟକତା ଆକଳନ କଷ୍ଟକର ହେଉଛି । ଏହା ଅଙ୍ଗଦାନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପରିଚାଳନା ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି ।

ଏଥିପାଇଁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ

ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଉଛି । ବିଶେଷକରି କେଉଁ ସ୍ଥିତିରେ ଅଙ୍ଗଦାନ କରାଯାଇପାରିବ ସେଥିନେଇ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ହୋଇପାରୁନାହିଁ ।

ଅଙ୍ଗଦାନ ତଥା ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପାଇଁ ଏହାର ଉଦ୍ଧାର, ଉପରୋକ୍ତ କାରଣ ଆଦି ଯୋଗୁଁ ଏବଂ ଅତି ଅବହେଳିତ କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇ ରହିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କ୍ଷତି, ଅସହାୟତା ସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ଲୋକ ଏହା ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ବିଗତ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ସମାଧାନ କରିବା ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଅଙ୍ଗଦାନ ଏକ ଉପହାର ଭଳି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିନେଇ ନୀତି ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦରକାର ଯଦ୍ଵାରା ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ରର ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଗ ଉପରେ ଆବଶ୍ୟକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଏହିସବୁ ନିୟମାବଳୀକୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା ସହଜ କାରଣ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ପରହିତବାଦୀ କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ହୁଏ ନାହିଁ କାରଣ ଏଥିଲାଗି କୌଣସି ଆଇନ କାନୁନ ରହିଛି । ଏହା ହୁଏ କାରଣ ମଣିଷ ମନରେ ପରହିତ ପାଇଁ କିଛି ଦାନ ଦେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ସ୍ୱତଃ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ବାସ୍ତବତା ହେଉଛି ଯେଉଁ ମାତ୍ରାରେ ଅଙ୍ଗଦାନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ତାହା ତୁଳନାରେ ଯୋଗାଣ ଯଥେଷ୍ଟ କମ ରହିଛି । ଅନେକ ଲୋକ ଅଂଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଆଶାରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ନିୟମାବଳୀ

ସଂସଦରେ ମାନବୀୟ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଆଇନ ପାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଭାରତରେ ଚିକିତ୍ସା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ମାନବ ଅଙ୍ଗ ବାହାର କରିବା ଷ୍ଟୋରେଜ କରିବା ତଥା ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା । ଏଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପରେ ୧୯୯୫ ଫେବୃୟାରୀ ରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଗୋଆ, ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ସବୁ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଂଚଳରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲା । ପରେ ଏହା ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ଏବଂ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶକୁ ବାଦ ଦେଲେ ବାକି ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲା । ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ଏବଂ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଆଇନ ଥିଲା । ଏହି ଆଇନ ପଛରେ ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣର ବ୍ୟବସାୟୀକରଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା । କେଉଁ କ□ୃପକ୍ଷ ମାନବ ଅଙ୍ଗ ଶରୀରରୁ ବାହାର କରିବେ । ସଂରକ୍ଷଣ କରିବେ, ସେହି କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ କଣ ହେବ, ଏଥିପାଇଁ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଗୁଡିକର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଗୁଡିକର ପଂଜୀକରଣ ତଥା ଅପବ୍ୟବହାର ସ୍ଥିତିରେ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ ଆଦି ପାଇଁ ଏହି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ୨୦୧୧ ଟି.ଏଚ୍.ଓ. ସଂଶୋଧନ ଆଇନରେ ଭାରତ ସରକାର ହାଡ, ଟିସ୍ୟୁ, ଚର୍ମ, ହୃଦୟ ଭାଲଭ, କର୍ଣ୍ଣିଆ, ହୃଦୟ, ଯକୃତ, ଅଗ୍ନ୍ୟାଶୟ ଓ ବୃକକ ଆଦି ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ସକାଶେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାନକ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି । ୨୦୧୩ ବର୍ଷ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପାଇଁ ସଂଶୋଧିତ ନିୟମାବଳୀ ଅଧିସୂଚିତ କରିଥିଲେ । ଦେଶରେ ଯେଭଳି ବେଆଇନ ଭାବରେ ମଣିଷର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗର ଚୋରା କାରବାର ହେଉଛି ତାହା ରୋକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ସଂସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କର ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ସରକାର ଏହି ପରିବ□ନ ସବୁ କରିଛନ୍ତି ।

ମୋଟ ଉପରେ କହିଲେ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏଥିରେ ଆଇନଗତ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗଦାନ ପାଇଁ ସବୁପ୍ରକାର ନିୟମାବଳୀ ଓ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ସାମାଜିକ ଓ ମାନବ ବିକାଶ ଇତିହାସ ଦେଖିଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ଆଇନକୁ କଡାକଡି ଭାବରେ ପାଳନ କରିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଆଇନ ମଧ୍ୟ ଏହାର ବେଆଇନ କାରବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବନ୍ଦ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ମାତ୍ର ସଠିକ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଆବଶ୍ୟକତା କ୍ଷେତ୍ରରେ କିନ୍ତୁ ଏହା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଦେଖା ଯାଉଛି । ଏହି ଆଇନରେ ଯେଉଁ ଅତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ତାହା ହେଲା ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ଥିତି । ଏଠାରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘୋଷଣା କରାଯିବା ପରେ ତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗକୁ ସୁବିଧାରେ ଆଣି ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ କରିବା । ଏହି ଘୋଷଣା କେବଳ ଆଇନ ଅନୁମୋଦିତ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଜରିଆରେ କରାଯାଇପାରିବ । ଅନେକ ସମୟରେ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘୋଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ହୃଦୟ ପ୍ରାୟ ୪୮ ଘ□ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥାଏ । ଏହି ସମୟ ହେଉଛି ଅଙ୍ଗଦାନ ପାଇଁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ସମୟ ମାତ୍ର ଏହା ମଧ୍ୟ ସବୁଠାରୁ କଷ୍ଟକର ସମୟ, କାରଣ ପରିବାର ବର୍ଗ ଏହି ସମୟରେ ଅଙ୍ଗଦାନ ପାଇଁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିଥାନ୍ତି ।

ଅସୁସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେଉଛି ଅତି କଷ୍ଟକର । କିନ୍ତୁ ତୁରନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଏହି ଜଟିଳତାକୁ ପୂରଣ କରିଥାଏ । ପ୍ରଥମତଃ ଅନୁମୋଦିତ କ□ୃପକ୍ଷ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ ବୋଲି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଘୋଷଣା କରିବା ପରେ ପରିବାର ବର୍ଗଙ୍କର ଅନୁମତି ନିଆଯାଏ ଏବଂ ତାହା ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ କାଗଜପତ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ଅନୁମୋଦିତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଏ ।

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଆଇନଗତ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ ଘୋଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଚାରିଜଣ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଦଳ/ଏଥିରେ ଜଣେ ନ୍ୟୁରୋଲୋଜିଷ୍ଟ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ) ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଛଅ ଘ□ା ମଧ୍ୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯିବ । ଏହି ସମୟ ସଫଳ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଦିଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ସଚେତନତା ପ୍ରସାର ଏବଂ ଉ   ମ ପ୍ରଥା ଆବଶ୍ୟକତା

ଆଜିକାଲି ଅନେକ ଲୋକ ଏହି ଆଇନ ଅଧିକ ସୁବିଧାଜନକ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ତେବେ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ କିଛିଟା କଟକଣା ମଧ୍ୟ ରହିବା ଉଚିତ ଯଦ୍ୱାରା ଅବୈଧ କାରବାର ଏବଂ ଗରିବଙ୍କ ଘୋଷଣ ରୋକାଯାଇପାରିବ । ଗୁରୁତର ମାମଲାରେ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିଲେ ହେଁ ଏହା କିନ୍ତୁ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ମନ୍ଥର ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଆହ୍ୱାନ କାରଣ ଫଳପ୍ରଦ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ସମୟ ତାରତମ୍ୟ ହେଉଛି ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ । ଦେଶର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟା ୧.୨ ବିଲିୟନ ମଧ୍ୟରୁ ମାମୁଲି ମାତ୍ର ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଅଙ୍ଗ ଦାନ ପାଇଁ ପଂଜୀକରଣ କରିଛନ୍ତି । ଅପରପକ୍ଷରେ ଆମେରିକାରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା କମ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି ।

ନିକଟ ଅତୀତରେ ଆମେ ଅଙ୍ଗ ଦାନ ପାଇଁ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣୀୟ ସ୍ଲୋଗାନ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛେ କି ? ସୂଚନା ଓ ସଚେତନତା ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଏହି ଯେ ଅଙ୍ଗଦାନ ନେଇ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଭିଯାନ ହେଉଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ରକ୍ତଦାନ, ଚକ୍ଷୁଦାନ, ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର କଥା ଯାହା ଉପରେ କିଛିଟା ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । କେତେଲୋକ ମସ୍ତିଷ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ଥିତିରେ ଥିବା ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ସୁସ୍ଥ ଅଙ୍ଗଦାନର ମହତ୍ୱ କେତେ ତାହା ନେଇ ସୁଚିନ୍ତିତ ? ବେଶୀ ନୁହଁନ୍ତି । କ୍ୱଚିତ ଲୋକ ପରହିତ ମନୋଭାବ ନେଇ କାମ କରୁଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହା କୁହାଯାଉଛି ଯେ ବୋନ୍ ମାରୋ ଦାନ ହେଉଛି ରକ୍ତଦାନ ଭଳି ସହଜ କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ ସମୟ ଆସିଲେ କିନ୍ତୁ ଦାତାମାନେ ପଛ ଘୁ□ା ଦେଉଛନ୍ତି କାରଣ ସେମାନେ ଷ୍ଟେମ ସେଲ ଦାନର କୁପ୍ରଭାବ ନେଇ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡୁଛନ୍ତି । ମୃତଦେହର ଅଙ୍ଗ ଦାନରେ ଦାତା ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଜୀବିତ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ସେଲ ଦେବା ଏକ ଆହ୍ୱାନ ସଦୃଶ ରହୁଛି । ପେରିଫାରାଲ ବ୍ଲଡଷ୍ଟେମ ଦାନ ଏକ ଅଣ-ସର୍ଜିକାଲ ପଦ୍ଧତି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଏକାଧିକ ବାର ହସପିଟାଲ ଯିବାକୁ ପଡେ । ପୁନଶ୍ଚ ଷ୍ଟେମ ସେଲ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଔଷଧ ଫିଲଗ୍ରାଷ୍ଟିମ ମଧ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ପଡେ । ଡି.ଏନ୍.ଏ. ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏହି ଔଷଧର କିଛିଟା ପାର୍ଶ୍ୱ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସୁତରାଂ ଜ୍ଞାନ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂଏକଦା ବ୍ୟକ୍ତି ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ ଜାଣିଗଲେ ଆଉ ସମସ୍ୟା ହେବନାହିଁ । ଏହା ସାରା ଦୁନିଆରେ ଦେଖାଯାଉଛି । ତେଣୁ ଯାହା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତାହା ହେଉଛି ସୂଚନା ଓ ସଚେତନତା । ସଂପ୍ରତି ଆମେରିକାର ଷ୍ଟାନ ଫୋର୍ଡ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମନୋବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଫେସର ନଳୀନି ଅମ୍ବାଡିଙ୍କର ରକ୍ତ କର୍କଟ ରୋଗରେ ମୃତ୍ୟ

ଶୋକବା ର୍ା

ସଂପାଦକ ଆର. ଅନୁରାଧାଙ୍କ ବିୟୋଗରେ ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ ଗଭୀର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ଅଧିକାରୀ, ଲେଖିକା ତଥା କର୍କଟ ରୋଗମୁକ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜଣେ କର୍ମୀ, ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନ ରହିଛି । ତାଙ୍କର ଅନେକ ପ୍ରଶଂସକଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗର ଅଧିକାରୀ ଓ କର୍ମଚାରୀମାନେ ତାଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରିବେ । ଯଦିଚ ସେ ବନ୍ଧୁ, ସହକର୍ମୀ ଓ ଅନେକ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିରନ୍ତର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିବେ । ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ ଅନୁରାଧାଙ୍କ ପରିବାର ବର୍ଗଙ୍କୁ ସମବେଦନା ଜଣାଉଛି ।

ହେବା ପରେ ସାରା ଦୁନିଆରେ ଏହି ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଅଧିକ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି । ଅମ୍ବାଡିଙ୍କର ଇଣ୍ଡୋ-ଆମେରିକା ପରିବାର ଓ ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କ ଶରୀର ଅନୁକୂଳ ଷ୍ଟେମ ସେଲ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ସାରା ଦୁନିଆରେ ବ୍ୟାପକ ଅନୁସଂଧାନ କରିଥିଲେ । ଅଭିଯାନ ଥିଲା ସୁସ୍ଥ ରକ୍ତ ଷ୍ଟେମ ସେଲ ଥିବା ବୋନ ମାରୋ ପାଇଁ ଦାତା ଖୋଜିବା । ଏହି ଷ୍ଟେମ ସେଲକୁ ରିଜେନେରୋଟିଭ ଥେରାପିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାନ୍ତା । ଏଭଳି ଷ୍ଟେମ ସେଲ ରିଜେନେରେସନ ହେଉଛି ମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଅତି ପ୍ରଗତିଶୀଳ କାହାଣୀ । କାରଣ ଆଜିକାଲି ଅନେକ ରୋଗ ଷ୍ଟେମ ସେଲ ଥେରାପି ଜରିଆରେ ଚିକିତ୍ସା କରାଯିବା ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ଅମ୍ବାଡିଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଉପଚାର ଥିଲା । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ କେଇମାସ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଡଜନ ଅନୁରୂପ ବ୍ୟକ୍ତି ଖୋଜା ଯାଇଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧା ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାବେଳେ ବାକି ପରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରିଲାନି କାରଣ ଦାତାମାନେ ଶେଷ ମୁହୂ□ରେ ଓହରିଗଲେ । ଅମ୍ବାଡି ଓ ତାଙ୍କ ପରିବାର ପାଇଁ ତାହା କିପରି ନିରାଶାଜନକ ଥିଲା ତାହା ଭାବିବା କଷ୍ଟକର । ଏଠାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ଯେ ଏଭଳି ଅସାଧାରଣ ଘଟଣା ଯାହା ଆମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମାଧାନ ଦେଇ ପାରିବ । ଏଠାରେ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଗବେଷଣାର ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତାରତମ୍ୟ । ଏହା ଏକ ସଫଳତାର କାହାଣୀ ହୋଇପାରେ ବା ଯେତେବେଳେ ସଫଳ ହେବନାହିଁ ସେତେବେଳର ପରିଜନମାନଙ୍କ ମନରେ ହତାଶାଭାବ । ଏ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ହେବା ଦରକାର । ଆମେ କାହିଁକି ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ଆଇନ ତିଆରି କରୁଛୁ ଯଦି ଆମେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନ ରକ୍ଷା ନ କରିପାରିବା ।

ଚକ୍ଷୁଦାନ ସେଭଳି ଏକ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ କାରଣ ଚକ୍ଷୁଦାନ ସାଧାରଣ ମୃତ୍ୟୁପରେ ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଚକ୍ଷୁଦାନ ଇଚ୍ଛା ପରିବାର ବର୍ଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂରଣ କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ପ□ ନେବା ଏକ ବଡ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଥାଏ । ଆଜିକାଲି ଏ ଦିଗରେ ଉତ୍ସାହଜନକ ପ୍ରଗତି ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଏଥିରେ ଅନେକ ଅଭାବ ରହିଛି । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ମୋତେ କହିଥିଲେ ଦାତା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଇ ପାରନ୍ତି ଫର୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ କରି, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ସେତେବେଳର ଦୁଃଖଦ ସ୍ଥିତିରେ ପରିବାର ବର୍ଗଙ୍କର ମତ ବଦଳିଯାଏ । ସୁତରାଂ, ଠିକ ସମୟରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ସମ୍ଭବପର ହୁଏ ନାହିଁ । ଚକ୍ଷୁ ଦାନ କ୍ଷେତ୍ରର ମୃତ୍ୟୁର ମାତ୍ର କେଇ ଘ□ା ମଧ୍ୟରେ କର୍ଣ୍ଣିଆ ବାହାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିନେଇ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ତଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମ ପାଖରେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଭାରତରେ ୧୭ ନିୟୁତ ଚକ୍ଷୁହୀନ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ୨ ନିୟୁତ ଲୋକଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣିଆ ଜନିତ ଚକ୍ଷୁହୀନତାର ଶୀକାର । ଏହି ସ୍ଥିତିର ଚିକିତ୍ସା କେବଳ କର୍ଣ୍ଣିଆ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଦୁଇ ନିୟୁତରୁ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହଁନ୍ତି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧିନସ୍ଥ ଜାତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିହୀନତା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ୨୦୧୧-୧୨ ବର୍ଷ ଦେଶରେ ମାତ୍ର ୪୯୦୦୦ ଚକ୍ଷୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିଭଳି ସ୍ଥିତି ବୃକକ୍, ଯକୃତ ଓ ହୃଦୟ ଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି ।

ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କ ସ୍ଥିତିକୁ ଦେଖିଲେ କେତେକ ରାଜ୍ୟ ଏ ଦିଗରେ ଅସାଧାରଣ ଓ ପ୍ରଶଂସନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ବିଗତ କେତେ ବର୍ଷ ଧରି ତାମିଲନାଡୁ ଏ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଏଠାରେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଶାଳ ନେଟୱାର୍କ ଓ ସଂଗଠିତ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରିଚାଳନା ଏହାର ଆଦର୍ଶ ରଖାଯାଇଛି । ତାମିଲନାଡୁ ବର୍ଷକୁ ନିୟୁତ ପିଛା ପ୍ରାୟ ୦.୮ ଦାନ ହେଉଛି । ସମନ୍ୱୟ ଓ ସଂଗଠନର ଏ ଦିଗରେ ରହିଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ଦେଖି ତାମିଲନାଡୁ ସରକାର ଏଭଳି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଉ□ମ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗ ଦିଆଯାଇ ପାରୁଛି । ବିଶେଷଜ୍ଞ ପରାମର୍ଶ, କର୍ମଶାଳା ଓ ବ୍ୟାପକ ଗବେଷଣା ଜରିଆରେ ରାଜ୍ୟରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଆଜି ତାମିଲନାଡୁ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଶରେ ଅଗ୍ରଣୀ ରହିଛି । ୨୦୧୨ ବର୍ଷ କେରଳର ମଧ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଜାରୀ କରାଯାଇଛି କେରଳରେ ଅଙ୍ଗ ସେୟାରିଂ ପାଇଁ ନେଟୱାର୍କ, ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ଆଦି ତାମିଲନାଡୁ ଢା□ାରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ।

ବହୁତ କିଛି କରିଯାଇଛି ମାତ୍ର ବହୁତ କିଛି କରିବାକୁ ବାକି ଅଛି । ଦେଶରେ ଅଂଗ ପ୍ରତ୍ୟାରୋପଣ ଅଭାବରେ ଯେପରି କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ନ ହୁଏ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଟୱାର୍କ ସବୁକିଛି ଅଛି । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପରତା ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଅଛି । ଏଠାରେ ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ତାହା ହେଲା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁବିଧାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା । ଏହି ସମ୍ଭାବନା ଦୂରନ୍ତ ନ ହେବା ଦରକାର ଯଦ୍ୱାରା ଆମେ ଉ□ମ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା ମଧ୍ୟ ଛାଡି ଦେବା । ■■

* ପ୍ରଫେସର, ହେଲ୍‌ଥ କମ୍ୟୁନିକେଶନ, ପବ୍ଲିକ ହେଲ୍‌ଥ ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ

ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର

• ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା

ସଂସ୍କାର ଏକ ନିରନ୍ତର ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଗଣତନ୍ତ୍ରର କ୍ରମବିକାଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଦୁର୍ବଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିବ ର୍ନ କରି ଏହାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ତତ୍ପର ହେଲେ ସମାଜରେ ପରିବ ର୍ନ ଅନୁଯାୟୀ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିବ ର୍ନ ହୋଇପାରିବ । ସମୟ ଆସିଲେ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନମାନି ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହୁଏ । ଏହି ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ସଂସ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ । ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଏହାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ଦେଶରେ ପରିବ ର୍ନ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି ।

ଭୌଗୋଳିକ ପରିସୀମା ତଥା ଜନସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପରୋକ୍ଷ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭାରତ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚନା କରି ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣେତା ଏହାର ଭି□ଭୂମି ରୂପାୟନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତି ପା□ ବର୍ଷରେ ନିର୍ବାଚନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତିନିଧି ଚୟନ କରି ଶାସିତ ବର୍ଗ ଶାସକଙ୍କୁ ଆଇନଗତ ମାନ୍ୟତା ଦେବା ଏହାର ବିଶେଷତ୍ୱ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମତଦାତା ଶାସନରେ ସହଭାଗିତା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ କରିବା ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ସୁଯୋଗ । ସ୍ୱକ□ବ୍ୟ ପାଳନରେ ତ୍ରୁଟି ବିଚ୍ୟୁତି ହେଲେ ମତଦାତା ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମତାରୁ ଅନ୍ତର କରି ପୁଣି ସୁଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ଅନ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ କିମ୍ବା ରାଜନୈତିକ ଦଳକୁ । ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିଗତ ୬୭ ବର୍ଷରେ ୧୬ଟି ସଂସଦୀୟ ନିର୍ବାଚନ ଏବଂ ଅନେକ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ସଫଳତାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି ।

ଆମ ଗଣତନ୍ତ୍ର କିନ୍ତୁ ନିର୍ବାଚନରେ ସୀମିତ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଉପେକ୍ଷିତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଦେଶରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବାତାବରଣର ଅଭାବ ଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇ ବିଭିନ୍ନ ମହଲରେ ସମାଲୋଚିତ ହୋଇଛି । ଏପରିକି ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ଆଇନର ଉପେକ୍ଷା କରି କେବଳ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାରେ ବିଜୟ ଲାଭ ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ନୀତିନିୟମ ଉଲଂଘନ କରିବା ବ୍ୟାପକ ଦୁର୍ନୀତି, ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତି ତୋଷଣ, ଅପରାଧ ପ୍ରବଣତା ଇତ୍ୟାଦି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ କଳୁଷିତ କରିଛି । ତେଣୁ ଅତୀତରେ ଏହାର ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ତେବେ ବିଭିନ୍ନ କମିଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଗତ ୩୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଛି । ସେମାନେ ଦେଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁଯାୟୀ ଆବଶ୍ୟକ ପରିବ□ନ କରାଯାଇଛି । ଆଲୋଚ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସେଗୁଡିକ ବିଶଦ ଭାବରେ ବିଶ୍ଲେଷଣ କରି ବ□ମାନର ନିର୍ବାଚନର ବିଶେଷତ୍ୱ ସହ ଏହା ଆହୁରି ମାର୍ଜିତ କରି ଗଣତନ୍ତ୍ର ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ମତାମତ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର

ଦଳବଦଳ ନିରୋଧ ଆଇନ ଏବଂ ମତାଦାତା ବୟସ ସୀମା ହ୍ରାସ, ନିର୍ବାଚନ

ସଂସ୍କାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୃଢ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପ୍ରୟାସ ଥିଲା । ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଗୋସ୍ୱାମୀ କମିଟି, ୧୯୯୩ରେ ଭୋରା କମିଟି ଏବଂ ୧୯୯୮ ରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଗୁପ୍ତା କମିଟି ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ ୧୯୫୧ ରେ ଅନେକ ପରିବ□ନ ସହ ନିର୍ବାଚନକୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୯୯ରେ ଆଇନ କମିଶନ, ୨୦୦୧ରେ ସମ୍ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଅନୁଧ୍ୟାନ ଜାତୀୟ କମିଶନ, ୨୦୦୪ରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନଙ୍କ ସଂସ୍କାର ଏବଂ ୨୦୦୮ରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶାସନ ସଂସ୍କାର କମିଶନ ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରୁଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ତଥା ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟର ଅବଦାନ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

୨୦୦୨ ରେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଦେଇଥିବା ରାୟ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ୨୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୦୩ରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଅପରାଧ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ମନୋନୟନ ପତ୍ରରେ ସତ୍ୟପାଠକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରିଥିଲେ । ଫେବୃୟାରୀ ୨୫, ୨୦୧୧ରେ କମିଶନ ଏହି ସତ୍ୟପାଠ ଆବେଦନରେ କେତେକ ପରିବ□ନ କରିଥିଲେ । ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ନିଜର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ପ୍ରାମାଣପତ୍ର ଦେବା ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଚାରାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଦୋଷୀସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ପ୍ରଯୋଜନା ନ କରିବା ଏବଂ ଏହାର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କଲେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେବା ସହ ଦଳର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରତ୍ୟାହାର ପାଇଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶାସନ ସଂସ୍କାର କମିଶନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଧ୍ୟାନକାରୀ ଜାତୀୟ କମିଶନ, ହତ୍ୟା, ଧର୍ଷଣ, ଚୋରାକାରବାର, ଡକାୟତି ଇତ୍ୟାଦିରେ ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଆଜୀବନ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବା ପାଇଁ ଅଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ କରିବା ପାଇଁ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ତଥାପି, ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆକ୍ରୋଶମୂଳକ ଭାବେ ଅପରାଧି କରାଯାଉଥିବା ଦର୍ଶାଇ ଏହାକୁ ପାଳନ କରାଯାଇନଥିଲା । ୨୦୧୪ରେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ବିଚାରାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କାରାବରଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ରାଜନୀତିକୁ ଅପରାଧମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଉଦ୍ୟମ ।

୧୯୯୯ରେ ଆଇନ କମିଶନ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ବିଜୟ ନିମନ୍ତେ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ମତ ହାସଲ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚନରେ ବିଳମ୍ବ ତଥା ଅଧିକ ବ୍ୟୟ ହେବା ଅନୁମାନ କରି ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଶତାଂଶ ହାରରେ ଊଣା ମତ ପାଇଥିବା ଦଳ ଶାସନ କ୍ଷମତାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ସ୍ୱଳ୍ପ ସମ୍ମତିରେ ମଧ୍ୟ ଜୟଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କମିଶନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଅନେକ କାରଣରୁ ଏହା ପରିବ□ନ କରାଯାଇନାହିଁ । ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ଭୋଟିଙ୍ଗ୍ ମେସିନ୍‌ରେ "କାହାରିକୁ ନୁହେଁ" ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଥିବାରୁ ମତଦାତା ୧୯୬୧ର ନିର୍ବାଚନ ଆଚରଣ ବିଧି ନିୟମ ୯ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚୟନ ବେଳେ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଅଧିକ ଯତ୍ନବାନ ହେବେ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ।

ଭୋରା କମିଟି (୧୯୯୩) ମତ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ଭିନ୍ନ ଉତ୍ସମାନଙ୍କରୁ ଉପାର୍ଜିତ ହିସାବ ବହିର୍ଭୂତ ଅର୍ଥ ନିର୍ବାଚନରେ ବିନିଯୋଗ ହୁଏ । ଅର୍ଥ ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା ବାହୁବଳ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ହୁଏ । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ସୀମା ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସହ ସରକାର ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ନିର୍ବାଚନରେ ତେଣୁ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ଖର୍ଚ୍ଚ ସୀମା ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ବୃହତ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ନଗରୀ ଆଧାରରେ ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚ ଯଥାକ୍ରମେ ୭୦ ଓ ୫୪ ଲକ୍ଷ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ବାରମ୍ବାର ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ସୀମା ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଏହାଠାରୁ ବହୁଗୁଣ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏଥର ନିର୍ବାଚନରେ ଏହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ୬୬୭ ଜଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଅର୍ଥ ଜବତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ମାମଲାର ବିଚାର କରି ରାୟ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଖର୍ଚ୍ଚ ସୀମା ସ୍ଥିର ହେଲେ ହିସାବ ବହିର୍ଭୁତ ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ପାଇବ କିନ୍ତୁ ଏଥର ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଜବତ ବହୁତ ପରିମାଣର ଅର୍ଥରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଆଇନର ଅନୁବନ୍ଧନ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ଅର୍ଥବଳକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିପାରିନାହିଁ । ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଖର୍ଚ୍ଚ ସୀମା ପ୍ରତି ଅଙ୍କୁଶ ନ ରହିଲେ ଏହା ହ୍ରାସ ପାଇବନାହିଁ । ୨୦୦୩ ମସିହାରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ସତ୍ୟପାଠ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହାର ଉତ୍ସ ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚ ହିସାବ ପାଇଁ ନିୟମ ନ ହେଲେ ଅର୍ଥର ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିର୍ବାଚନ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବ ।

ନିର୍ବାଚନରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଗୁପ୍ତା କମିଟି (୧୯୯୯) ଡାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ସୀମିତ ପ୍ରଚାର ସମୟ, ର୍‍ୟାଲି ତଥା କାନ୍ଥରେ ଲେଖିବା ନିଷିଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ବ□ମାନ ସୀମିତ ପ୍ରଚାର ସମୟ ଯୋଗୁଁ ଏ ବାବଦକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । କମିଟି ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ପାଇଁ ବିଧାନସଭା ଓ ପାର୍ଲାମେ□ ନିର୍ବାଚନ ଏକ ସମୟରେ

କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ଏକାଧିକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ନ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମତ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସବୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନାହିଁ ।

ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ସଂସ୍କାର କମିଟିମାନେ ସରକାର ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଗୁପ୍ତା କମିଟି କେବଳ ପଞ୍ଜିକୃତ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଏହି ସୁବିଧା ଦେବାପାଇଁ ମତ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାକୁ ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ନ ଦେଇ କେତେକ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଆଧାରରେ ଜାତୀୟ ଆଇନ କମିଶନ ମତ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ଦଳ କୌଣସି ସୂତ୍ରରୁ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବା ସ□ ଆବଶ୍ୟକ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଶାସନ ସଂସ୍କାର କମିଶନ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ରାଜକୋଷରୁ ଆଂଶିକ ଭାବେ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ପାଇଁ ମତ ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନାହିଁ ।

ଅନେକ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବା ଭି□ରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚୟନ କରନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ସର୍ବାଗ୍ରେ ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଛି । ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରକାଶିତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତି ପା□ ଜଣରେ ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ କୋଟିପତି ଥିଲେ । ୨୦୦୪, ୨୦୦୯ ଓ ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ କୋଟିପତି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯଥାକ୍ରମେ ୩୦, ୫୮ ଓ ୮୨ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା । ତେବେ ଏଥର ନିର୍ବାଚନରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ।

ଗୋସ୍ୱାମୀ କମିଟି (୧୯୯୦) ନିର୍ବାଚନରେ ଧର୍ମର ଦୁରୁପୋଯୋଗ ନ କରିବା ପାଇଁ କେତେକ ଆଚରଣ ବିଧି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଏହି ଅନୁସାରେ ସେହି ବର୍ଷ ରାଜ୍ୟ ସଭାରେ ଏକ ବିଧେୟକ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରବ□ ସମୟରେ ଏହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଯାଇଥିଲା । ଲିବର୍‌ହାନ୍ କମିଶନ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଦୁରୁପଯୋଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ମତ ଦେଇଥିଲେ । ୨୦୧୦ରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ରାଜ୍ୟମାନେ ଏ ସଂପର୍କିତ ନିୟମ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ୧୯୯୪ରେ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ ସଂଶୋଧନ ବିଧେୟକରେ ଧର୍ମର ଅପବ୍ୟବହାର ସଂକ୍ରାନ୍ତ ମାମଲା ହାଇକୋର୍ଟରେ ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଥିଲା । ତେବେ ଏଥରର ନିର୍ବାଚନରେ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ଧର୍ମ ବିଶେଷ ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇନାହିଁ । ଆମର ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଏହା ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ସୂଚକ ।

ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ବିଗତ ୩୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଫଳପ୍ରଦ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ଅନେକ ପରିବ□ନ ବାକି ରହିଛି ଏହାକୁ ମାର୍ଜିତ କରିବା ପାଇଁ ।

୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନର ବିଶେଷତ୍ୱ

ଏଥରର ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବ ନିର୍ବାଚନ ତୁଳନାରେ ଅନେକ କାରଣରୁ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ୬୭ ବର୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଏଥର ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ (୬୬.୪ ପ୍ରତିଶତ) ମତଦାତା ମତଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ୧୯୯୮ରେ ୬୦ ପ୍ରତିଶତରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମତଦାତା ମତଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିପୁଷ୍ଟ ହେବା ଅନୁଶୀଳନ ସାପେକ୍ଷ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଭୋଟ ଦେଇଥିବା ତରୁଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମତଦାନ ହୋଇଛି । ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଗଣମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ବୈଷୟିକ କୌଶଳପ୍ରେମୀ ତରୁଣ ତରୁଣୀ ଭାବ ବିନିମୟ କରି ଭୋଟ ଦେବା ଅନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେମାନେ ଏ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ହୁଏତ ଏହା ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ସାମାଜିକ ଚାପ । ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାରରେ ନୂତନ ଶୈଳୀ, ଗଣମାଧ୍ୟମର ଭୂମିକା, ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ତଥା ପ୍ରଚାରରେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ତାରକାମାନଙ୍କ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ ସେମାନଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଓ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗର ପୁନର୍ବିନ୍ୟାସ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହୀ ଥିଲେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଏଥର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।

ମତଦାତା ସଂଖ୍ୟାଧିକ ହେବା ପଛରେ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର ମଧ୍ୟ ବଳିଷ୍ଠ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଦୁଇବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଆୟୋଗ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ୮୦୦ ନିୟୁତ ମତଦାତା, ୯୩୦,୦୦୦ ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ୧୦ ନିୟୁତ କର୍ମଚାରୀ ପରିଚାଳନା କରି ଆୟୋଗ ନିଜଦକ୍ଷତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛି । ପୂର୍ବରୁ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ଆଇନର ବିଭିନ୍ନ ଧାରା ପ୍ରୟୋଗ ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ କମିଶନର ମତାମତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ଏହା ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସୁଦୃଢ କରିଛି । ଏଥର ମତଦାତା ପଞ୍ଜିକରଣ, ସଚେତନତା ଅଭିଯାନ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିରୀକ୍ଷକ, ଇ.ଭି.ଏମ୍. ସଂଶୋଧନ, ଇ□ରନେଟ ମାଧ୍ୟମରେ ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହୋଇପାରିଛି । ମତଦାତା ଶିକ୍ଷା ଚାନେଲ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସାରିତ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ମତଦାତାଙ୍କୁ ଆଗ୍ରହୀ କରିଛି । ଆମ ନିର୍ବାଚନ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଥମଥର ୨୦ ଟି ଦେଶରୁ ୫୦ ଜଣ

ପ୍ରତିନିଧି ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ଚାରୋଟି ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଏ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ହାସଲ କରିଥିଲେ । "ଭୋଟର ସର୍ଚ୍ଚ ଲିଙ୍କ" ଦ୍ୱାରା ମତଦାତା ଭୋଟର ତାଲିକାରେ ନିଜ ନାମ ପଂଜିକୃତ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ଜାଣିଥିଲେ । ପଞ୍ଜିକୃତ କରିବା ପାଇଁ ଇ□ରନେଟ୍‌ରେ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମୋବାଇଲରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଇଭିଏମ୍‌ରେ ଭୋଟର ଭେରିଫାଏଡ ଅଡିଟ ଟ୍ରେଲର ଦ୍ୱାରା ମତଦାନ ସଂପର୍କରେ ଭୋଟର ଜାଣିପାରୁଥିଲେ । ତେବେ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଅନ୍ୟୁନ ୩୪୨୬ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ପୂର୍ବ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ତୁଳନାରେ ଏହା ୧୩୧ ପ୍ରତିଶତ ଅଧିକ ।

୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ୩୧୫ ଜଣ ସାଂସଦ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୩୨ ଜଣଙ୍କ ବୟସ ୨୫ ରୁ ୩୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ପା□ଜଣଙ୍କ ବୟସ ୨୬ ବର୍ଷ । ଅଧିକାଂଶ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ, ରାଜନୈତିକ ପରିବାରରୁ ଆସିନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଆ□ଳିକ ଦଳକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଛନ୍ତି । ନିର୍ବାଚନରେ ଅଭିଜ୍ଞ ଆଉ ତରୁଣଙ୍କ ସମନ୍ୱୟ ରହିଥିଲେ ହେଁ ଏଥର ୭୧ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପୂବ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ।

ଏଥର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାରରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ନୂତନତ୍ୱ ଥିଲା । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସେମାନଙ୍କୁ ମତଦାତା କାହିଁକି ଚୟନ କରିବେ ସେ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ପାର୍ଲିଆମେ□ାରି ଗଣତନ୍ତ୍ର ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିଆଲ ନିର୍ବାଚନର ରଣକୌଶଳ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଅନେକ ଦଳର ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଦଳ ତଥା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ସଂପର୍କିତ ପୁସ୍ତିକା ବିପୁଳ ପରିମାଣରେ ବ□ନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ମତଦାତା ଦକ୍ଷତା ତର୍ଜମା କରିବା ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି ।

ବ□ମାନ ଜନସାଧାରଣ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରୁ ବହୁତ କିଛି ଆଶା କରୁଛନ୍ତି ବିଶେଷ କରି ଶିକ୍ଷା, ନିଯୁକ୍ତି, ଉନ୍ନୟନ ତଥା ଦରଦାମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ । ସୂଚନା ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅମୋଘ ଅସ୍ତ୍ର । ଶିକ୍ଷା ଓ ସଚେତନତା ଏହାକୁ ଶାଣିତ କରିଛି । ଦୁର୍ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗଠିତ ଅଭିଯାନ ହୋଇଛି । ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ସଂଗଠିତ ଉଦ୍ୟମ ଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ପରିବ□ନ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ "ବୁଲି ବୁଲି ପୁଣି ସେଇ ଅଗଣା" ନ୍ୟାୟରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ବିଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରତ୍ୟାବ□ିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିବା ପାଇଁ ବଦ୍ଧପରିକର ଥିଲା । ବିଖଣ୍ଡିତ ମତଦାନ ଯୋଗୁଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ବହୁଦଳୀୟ ସରକାର ଗଠନ ହୋଇ ଶାସନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଥିଲା । ଏଥର ମତଦାତା ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟ ତଥା କେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସପକ୍ଷରେ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ମତଦାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅତୀତର ପୁନରାବୃ□ ହୋଇନାହିଁ । ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ଦଳୀୟ ଶାସନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଆମ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସଚେତନ ମତଦାତା ସେମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ନ ଜଣାଇବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଆସିଛି । ତେଣୁ କ୍ଷମତାସୀନ ଦଳ ଜନସ୍ୱାର୍ଥ ବିରୋଧି ହୋଇପାରିବନାହିଁ ।

ବ□ମାନର ତରୁଣମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା ବିଶ୍ୱାୟନ ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ । ସେମାନେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଆହରଣ ଓ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ । ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଉନ୍ନୟନ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ଶାସକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଯାହା ସମାଜରେ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ବିଭେଦ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯାଇ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀର ମାନଦଣ୍ଡ ହେବ ।

ବିଶ୍ଳେଷଣ

ଏ ନିର୍ବାଚନର ଅନେକ ବିଶେଷତ୍ୱ ଥିଲେ ହେଁ ଏଥର ସଂଖ୍ୟାଧିକ କୋଟିପତି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ, ବିପୁଳ ପରିମାଣରେ ଜବତ ହୋଇଥିବା ଅର୍ଥ ଏବଂ ଅଧିକ ଅପରାଧ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ନିର୍ବାଚନର ମୂଳ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇନାହିଁ ।

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଆର୍ଥିକ ମାନଦଣ୍ଡ ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ହୋଇଥିବାରୁ ସମାଜସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନ କିନ୍ତୁ ଆର୍ଥିକ ଭାବେ ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସୁଯୋଗ ପାଇନାହାନ୍ତି । ଫଳାଫଳରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଶେଷ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନାହାନ୍ତି ।

ମତଦାତା ତାଲିକା ନିର୍ଭୁଲ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ପ୍ରୟାସ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସମସ୍ତ ମତଦାତା ପଂଜିକୃତ ହୋଇପାରିନଥିଲେ ।

ଅନେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସ୍ୱାଧିନ ଭାବେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିଥିଲେ । ପୂର୍ବରୁ ଏପରି ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କମିଶନ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ସେହିପରି ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇ କଠୋର ନିୟମାବଳୀ ରହିଥିଲେ ହେଁ ସୂଚନା ଅନୁଯାୟୀ ୧୩୦୦ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ରହିଥିବା ଦ୍ୱାରା ଦଳଗୁଡିକରେ ନୂତନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ ୧୯୫୧ର ୧୬୯ ଧାରା ଆଧାରରେ, ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ନିୟମ ୧୯୬୧ର ୬୬ (କ) କ୍ରମିକ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ

ଇ.ଭି.ଏମ୍. ଭୋଟ ଗଣତି ହେଉଛି । ଏହି ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ କେଉଁ ଅଂଚଳରୁ କେତେ ସଂଖ୍ୟକ ଭୋଟ ପାଇଛନ୍ତି ତାହା ଜଣାପଡୁଛି । କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ କମ୍ ଭୋଟ ମିଳିଥିଲେ ମତଦାତାଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରାଯାଉଛି ।

ନିର୍ବାଚନ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ନିମନ୍ତେ ମାସାଧିକ କାଳ ଲାଗୁଥିବାରୁ ସେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଚରଣ ବିଧି ବଳବ□ର ରହୁଛି ; ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପ□ି ନେବାରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି । ଜଣେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏ ସଂପର୍କରେ ବିଭିନ୍ନ କମିଶନ୍ ଦେଇଥିବା ମତାମତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ଅଭିମତ

ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ନିଆଯାଇଥିବା କେତେକ ପଦକ୍ଷେପ ସ□େ ଏଥରର ନିର୍ବାଚନରେ କେତେକ ଦୁର୍ବଳ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି ଯାହାର ସଂଶୋଧନ ଆବଶ୍ୟକ ମନେହଏ । ସେଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ହେଲା-

* ମତଦାତା ତାଲିକା ସଂଶୋଧନ ଏକ ନିରନ୍ତର ପ୍ରକ୍ରିୟା କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ମତଦାତା ଜାଣିପାରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
* କେବଳ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିବା ।
* ସମନ୍ୱିତ ଇ.ଭି.ଏମ୍. ଭୋଟ ଗଣନା ।
* ଆଇନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା ପରାଜିତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ।
* ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରୁ ପ୍ରଚାର ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ଅନୁମତି ନ ଦେବା ।
* ନିର୍ବାଚନ ସଂପର୍କିତ ମାମଲା ଗୁଡିକର ବିଚାର ପାଇଁ ହାଇକୋର୍ଟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବେ□ କିମ୍ବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାରାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
* ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସାମୁହିକ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ସବୁ ସାମୁହିକ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ଅବଗତ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଜନସାଧାରଣ ସେ ସବୁ ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ସମାଧାନ ନିମନ୍ତେ ସହଯୋଗ କରିବା ।

ସଂସ୍କାର ଏକ ନିରନ୍ତର ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଗଣତନ୍ତ୍ରର କ୍ରମବିକାଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଦୁର୍ବଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିବ□ନ କରି ଏହାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ତତ୍ପର ହେଲେ ସମାଜରେ ପରିବ□ନ ଅନୁଯାୟୀ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିବ□ନ ହୋଇପାରିବ । ସମୟ ଆସିଲେ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନମାନି ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହୁଏ । ଏହି ସତ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ସଂସ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ । ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଏହାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ଦେଶରେ ପରିବ□ନ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି । ତଥାପି ଆହୁରି ଅନେକ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବିନ୍ଦୁ ରହିଛି ଯାହା ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଆମ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ମାର୍ଜିତ ତରଙ୍ଗରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିବ । ■■

* ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଓଡିଶା

ଆଗାମୀ ସଂଖ୍ୟା ସଂପର୍କରେ

ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୪ : ସହରା ଲ ଯୋଜନା

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୧୪ : ଅଣସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର

ଭାରତର ଗତିଶୀଳ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ନିରପେକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ

• *ଡକ୍ଟର ପୁରୁଷୋ   ମ ବିଶ୍ୱାଳ*

ଏକ ସୁସ୍ଥ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସମ୍ବିଧାନର ୩୨୪ ଅନୁଚ୍ଛେଦ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନାର ଦାୟିତ୍ୱ ଆମ ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ୨୫ ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମ ଦେଶରେ ୨୦୧୧ ମସିହାଠାରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ୨୫ ତାରିଖକୁ ଜାତୀୟ ମତଦାତା ଦିବସ ଭାବେ ପାଳନ କରାଯାଉଛି ।

ଭାରତବର୍ଷ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ର । ଚୀନ ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟା ଆମଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଏବେ ବି ସଂଗ୍ରାମ ଜାରି ରହିଛି । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ ଜନତାଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ବା ଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଆଦୃତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛି ଗଣତନ୍ତ୍ର । ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରାୟ ୧୨୦ ଗୋଟି ଦେଶରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିଛି, ଯେଉଁ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ବିଶ୍ୱ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ୫୮ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ପଡୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ସାମରିକ ଶାସନର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବ□ ରହିଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଆହ୍ୱାନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବାବେଳେ, ସାରା ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ନିଜକୁ ସଶକ୍ତ ଓ ଜୀବନ୍ତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ପାରିଛି । ସ୍ୱାଧୀନତାପରେ ଭାରତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଗୋଟିଏ ସାର୍ବଭୌମ, ସମାଜବାଦୀ, ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ, ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଢି ତୋଳିବା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପ କରାଯାଉଛି । ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି ଭାରତୀୟ ଜନତାର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ , ଯାହା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଏକ ଶୁଭସୂଚନା ।

ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ନିର୍ବାଚନ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ନିର୍ବାଚନ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆୟୁଧ । ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ ୩୨୬ ରେ ଆମ ଦେଶରେ ସାର୍ବଜନୀନ ସାବାଳକ ମତାଧିକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ୨୦୧୪ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ - ମଇ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ନିର୍ବାଚନକୁ ମିଶାଇ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୬ ଥର ଲୋକସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ସାରିଛି । ସେହିଭଳି ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ପାଇଁ ୩୫୨ ଥର ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲାଣି । ଏକାଧିକବାର ନିର୍ବାଚନର

ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ଭାରତର ସାବାଳକ ମତଦାତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ପରିପକ୍ୱତା ଦେଖାଦେଇଛି । ବିଭ୍ରାନ୍ତିକର ପ୍ରାକ ନିର୍ବାଚନ ଜନମତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ, ଏକ୍‌ଜିଟ୍ ପୁଲର ଫଳାଫଳ ଓ ସାଂପ୍ରତିକ ଗଣମାଧ୍ୟମରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ପେଡ୍ ନ୍ୟୁଜ୍ ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ବାଦମାନ ଗଣମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସାରଣ ହେବା ସ□େ ଭାରତର କୋଟି କୋଟି ଅନୁଭବୀ ଓ ବି□ ମତଦାତାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିବେକ ଅନୁଯାୟୀ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚୟନ କରିବାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରଭାବିତ କରି ପାରିନାହିଁ । ୨୦୦୯ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ□ଦଶ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ମତଦାନର ପରିମାଣ ଥିଲା ୫୮ ପ୍ରତିଶତ । ଚଳିତ ବର୍ଷ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାୟ ୬୬ ପ୍ରତିଶତ ମତଦାତା ସେମାନଙ୍କର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଷୋଡଶ ଲୋକସଭା ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିର୍ବାଚନର ମତଦାନ ହାର ଆମ ଦେଶର ନିର୍ବାଚନ ଇତିହାସରେ ଏକ ସର୍ବକାଳୀନ ରେକର୍ଡ ସ୍ଥାପନ କରିଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ୧୯୮୪-୮୫ରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାୟ ୬୪ ପ୍ରତିଶତ ମତଦାତା ସେମାନଙ୍କର ମତାଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଅଧିକ ମତଦାନ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଶୁଭଙ୍କର ।

ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ୨୧୫୦ ବର୍ଷ ତଳେ ରୋମରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୩୯ରେ କାଗଜ ତିଆରି ବାଲଟ ପେପରକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହା ବିଶ୍ୱ ଇତିହାସରେ ପ୍ରଥମ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ୧୮୫୨ ମସିହା ବେଳକୁ ପ୍ରଥମେ ଗୋପନୀୟ ବାଲଟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ଅପୂର୍ବ ଉତ୍ସାହ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନାର ସହ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନିର୍ବାଚନ ୧୯୫୧ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ୨୫ ତାରିଖଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ୧୯୫୨ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ ମାସ ୨୧ ତାରିଖ ଦିନ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ଚାରିମାସ ଧରି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନ ବେଳେ ଭୋଟରମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ପ୍ରାୟ ୧୭ କୋଟି ୩୦ ଲକ୍ଷ । ଏହି ମତଦାତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଥିଲେ ଦରିଦ୍ର ଓ ନିରକ୍ଷର । ଦେଶର ଗ୍ରାମା□ଳମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏହି ଭୋଟରମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି ଜ୍ଞାନ ବା ଅନୁଭୂତି ନ ଥିଲା ।

ଷୋଡଶ ଲୋକସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ନଅଗୋଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୭ ତାରିଖ ୨୦୧୪ ମସିହାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗତ ମଇ ମାସ ୧୨ ତାରିଖ ଦିନ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା । ନିର୍ବାଚନର ଫଳାଫଳ ମଇ ମାସ ୧୬ ତାରିଖ ଦିନ ଭୋଟ ଗଣତି ପରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ନିର୍ବାଚନ ୫୪୩ଟି ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରତିନିଧି ଚୟନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ପ□ଦଶ ଲୋସଭାର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ୩୧ ମଇ ୨୦୧୪ ଦିନ ସମାପ୍ତ ହେବାର ଥିଲା । ଭାରତ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ୨୦୧୪ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିର୍ବାଚନ ନିମନ୍ତେ ମତଦାତାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ପ୍ରାୟ ୮୧ କୋଟି ୪୫ଲକ୍ଷ, ଯାହା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ବୃହ□ମ । ଆମ ଦେଶର ଭୋଟରମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସମଗ୍ର ୟୁରୋପ ମହାଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ଅଧିକ । ଉକ୍ତ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ କୋଟି ନୂତନ ମତଦାତା ଭୋଟ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ହେବ । ନିର୍ବାଚନରେ ଅଠର ବର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ନୂତନ ଭାବେ ଭୋଟର ତାଲିକାରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିବା ଯୁବ ମତଦାତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ୩୦ ଲକ୍ଷ, ଯାହା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ୯ ଲକ୍ଷ ୩୦ ହଜାର ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ ନିମନ୍ତେ ୧୭ ଲକ୍ଷ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଭୋଟିଂ ମେସିନର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାରୀ ସୁରକ୍ଷା କର୍ମୀ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଥିଲା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ବୃହ□ମ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବା ପରିଚାଳନା ।

ଏକ ସୁସ୍ଥ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସମ୍ବିଧାନର ୩୨୪ ଅନୁଚ୍ଛେଦ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନାର ଦାୟିତ୍ୱ ଆମ ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ୨୫ ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମ ଦେଶରେ ୨୦୧୧ ମସିହାଠାରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ୨୫ ତାରିଖକୁ ଜାତୀୟ ମତଦାତା ଦିବସ ଭାବେ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ୨୫ ତାରିଖ ଦିନ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀସ୍ଥିତ ବିଜ୍ଞାନ ଭବନଠାରେ ଚତୁର୍ଥ ଜାତୀୟ ମତଦାତା ଦିବସ ପାଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଆମ ଦେଶର ମତଦାତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏହି ଦିବସ ପାଳନର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ । ଆମ ଦେଶରେ ୫୪୩

ଗୋଟି ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ରହିଥିବାବେଳେ ୪୦୬୧ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ରହିଛି । ଆମ ଦେଶରେ ମତଦାତାମାନଙ୍କ ଆଧିକ୍ୟ ସହିତ ଦେଶର ଭୌଗୋଳିକ ଅବସ୍ଥିତି ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନାରେ ଅନେକ ବାଧାବିଘ୍ନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଅତୀତରେ ବାଲଟ ବାକ୍ସ ହେଉ ବା ଭୋଟିଂ ମେସିନ ହେଉ, ଏହି ସମସ୍ତ ଉପକରଣ ହିମାଳୟର ପାର୍ବତ୍ୟ ଅ□ଳରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଗମନାଗମନ ଅଭାବରୁ ବୋହିକରି ବା ହାତୀ ପିଠିରେ ବୁହା ହୋଇ ଯାଇଛି । ରାଜସ୍ଥାନର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ମରୁଭୂମି ଅ□ଳରେ ଓଟମାନଙ୍କୁ ବାହକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ନିର୍ବାଚନରେ ନିୟୋଜିତ କର୍ମଚାରୀ ଓ ନିର୍ବାଚନ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଉପକରଣମାନ ନକ୍ସଲ ଉପଦ୍ରୁତ ଅ□ଳମାନଙ୍କରେ ହେଲିକେପ୍ଟର ଯୋଗେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଯେତେ ବିପଦ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମାଓ ପ୍ରବଣ ଅ□ଳରେ ସେମାନେ ସଫଳତାର ସହ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଲଦାଖରେ ପା□ ହଜାର ଫୁଟ ଉଚ୍ଚତାରେ ମତଦାନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ନିରପକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ଯାହା ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରି ପାରିବ । ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ ବିଶ୍ୱରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିର୍ବାଚନକୁ ଅବାଧ, ମୁକ୍ତ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱସନୀୟ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ସବୁ ସମୟରେ ପ୍ରଯତ୍ନ କରି ଆସିଛି । ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ୍ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନାରେ ଆୟୋଗଙ୍କ ପଦକ୍ଷେପ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଦେଶରେ ଜନସାଧାରଣ ହେଉଛନ୍ତି ସାର୍ବଭୌମ । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠତାକୁ ଆଧାର କରି ସରକାର ଗଠନ କରନ୍ତି । ନିର୍ବାଚିତ ସରକାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଉ□ରଦାୟୀ ରହନ୍ତି । ନିର୍ବାଚନ ପଦ୍ଧତିରେ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁ ସମୟରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱର ଝଙ୍କୃତ ହୋଇଛି । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ମଧ୍ୟ ଅତୀତରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନିର୍ବାଚନମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ସଂସ୍କାରମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ବା ପଦ୍ଧତିରେ ଅନେକ ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାରର ଅର୍ଥ ଅବାଧ ଓ ମୁକ୍ତ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ତ୍ରୁଟିବିହୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚଳନ କରିବା । ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ଯେଉଁ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚିତ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାର କ୍ଷମତା ଗଣତନ୍ତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଇନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନ ପରେ ପା□ ବର୍ଷ କାଳରେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଆଚରଣ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣ ଯେତେ ଅସହ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ଅଧିକାର ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଦେଇନାହିଁ । ଠିକ୍ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ ନ କଲେ ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡରେ ଜନସାଧାରଣ ଜଣେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାହ୍ୱାନ କରିପାରିବେ । ଆମ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆମର ମତଦାତାମାନଙ୍କୁ ଏହି ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାରରୁ ବ□ିତ କରୁଥିବାରୁ ଅନେକ ନିର୍ବାଚିତ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ନିର୍ବାଚନ ପରେ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀକୁ ଆସି ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସୁଖଦୁଃଖରେ ଭାଗୀ ହେବା ସେମାନଙ୍କ ପବିତ୍ର କ□ବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୨୦୧୪ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ବାଲଟ ପେପର ବା ଭୋଟିଂ ମେସିନରେ ନୋଟା (NOTA)ର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ସରକାରଙ୍କୁ ଏହିଭଳି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସରକାର ଏ ଦିଗରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରବ ରହିଥିଲେ । ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ନୋଟା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି । ମତଦାତା ଯଦି ଚିନ୍ତା କରନ୍ତି ଯେ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରୁଥିବା କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀ ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନୁହଁନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଏହି ନୋଟା ପାର୍ଶ୍ୱରେ ମୋହର ଦେଇପାରିବେ ବା ସୁଇଚ ଟିପି ପାରିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଉ□ମ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଚୟନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ । ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ନୋଟାରେ ପାଇଥିବା ଭୋଟ ଫଳାଫଳକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆଗାମୀ ନିର୍ବାଚନରେ ଏହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ସହ ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳରେ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ ପଦ୍ଧତି ସଂପ୍ରତି ଅର୍ଥବଳ ଓ ବାହୁବଳ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । ନିର୍ବାଚନରେ ଶାସକ ଦଳ ପକ୍ଷରୁ ଶାସନକଳର ବ୍ୟାପକ ଅପବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବାର ଅଭିଯୋଗ ଦେଶ ସାରା ଶୁଣାଯାଉଛି । ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ ୩୨୪ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିୟୋଜିତ ସମସ୍ତ ସରକାରୀ କଳ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତ□ାବଧାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଏ ଦିଗରେ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କୁ ଅନେକ କ୍ଷମତା ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ତାହା ସ□େ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ଓ ପୋଲିସ ପ୍ରଶାସନର ଅନେକ ଉଚ୍ଚ କର୍ମକ□ା

ଶାସକଦଳଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବାର ପ୍ରାମାଣିକ ଅଭିଯୋଗ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ନିକଟରେ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଆୟୋଗଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତୁରନ୍ତ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ରାଜ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାରୀ ମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହାଫଳରେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ କ୍ୟାଡରର ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେନା ଅଧିକାରୀମାନେ ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାରୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ଓ ଶାସକ ଦଳର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ମୁକ୍ତ ରହି ପାରିବେ ।

ପ୍ରାକ୍ ନିର୍ବାଚନ ଜନମତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟୋଜିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯାହା ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବବ□ୀ ସମୟରେ ଜନମତକୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରୁଛି । ନିର୍ବାଚନ ପର ଜନମତରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ରାଜନୈତିକ ଦଳକୁ ସୁହାଇବା ଭଳି ତଥ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଏଭଳି ଫଳାଫଳର କୌଣସି ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ଭି□ଭୂମି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଉଭୟ ପ୍ରାକ୍ ନିର୍ବାଚନ ଜନମତ ଓ ଏକଜିଟ୍ ପୁଲ୍‌କୁ ଗଣମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସାର କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗଙ୍କ ଫଳାଫଳ ଘୋଷଣାରୁ ହିଁ ଜନସାଧାରଣ ସତ୍ୟତା ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବେ ।

ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ମତଦାତାମାନଙ୍କ ବାମହାତ ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ଭୋଟଦାନ ପୂର୍ବରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଅଲିଭା କାଳି ଲଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଅନେକ ରାଜନୈତିକନେତା, ନୂତନ ଭାବେ ଭୋଟ ଦେଇଥିବା ଯୁବକଯୁବତୀ ଗଣମାଧ୍ୟମର କ୍ୟାମେରା ସମ୍ମୁଖରେ ଏହି ଅଲିଭା କାଳି ଲାଗିଥିବା ଅଙ୍ଗୁଳିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

ଉଭୟ ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ବିଧାନରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ବୟସର ପ୍ରାବଧାନ କରାଯାଇଥିବାବେଳେ ସର୍ବାଧିକ ବୟସ ଓ ସର୍ବନିମ୍ନ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇନାହିଁ । ସେହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଉଭୟ ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ନିମନ୍ତେ ସ୍ନାତକ ବା ତ□ୁଲ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟତା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବା ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ କେତେକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଏକାଧିକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରୁଛନ୍ତି । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବ□ମାନ ଥିବା ଦୁଇଟି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ପରିବ□େ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇପାରିବେ ବୋଲି ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ସର୍ବାଧିକ ବ୍ୟୟ ସୀମାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ନିମନ୍ତେ ୭୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ ବିଧାନସଭା ନିମନ୍ତେ ୨୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଫଳରେ ଭାରତବର୍ଷର ଦରିଦ୍ର ପରିବାର ଛାଡନ୍ତୁ ମଧ୍ୟବି□ ପରିବାରର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ସାହସ ସ□ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । କେବଳ କୋଟିପତି ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରିପାରିବେ । ତେଣୁ ଲୋକସଭା ନିମନ୍ତେ ରାଷ୍ଟ୍ର ପକ୍ଷରୁ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ଦରକାର । ଅତୀତରେ ଏ ଦିଗରେ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କମିଟିମାନ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲେ ବି କୌଣସି ବିହିତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନାହିଁ ।

ଭାରତର ରାଜନୀତିରେ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ଅବାଧ ପ୍ରବେଶ ଦେଖାଦେଇଛି । କାରାଗାର ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଦୀଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିବା ଅପରାଧୀମାନେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନେଇ ନିର୍ବାଚିତ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟଙ୍କ ଆଦେଶକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ଦେଖାଦେଇଛି । ଏ ଦିଗରେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହେବା ସହିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମାନସିକତାରେ ପରିବ□ନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ୍ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ବାଚନ ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଜିକୃତ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ନିର୍ବାଚନରେ ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟୟର ପରିମାଣ ଓ ଏହାର ଉତ୍ସ ସଂପର୍କରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଜରିଆରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ବୋଲି ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସଂପ୍ରତି ଶେଷ ହୋଇଥିବା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ରାଜକୋଷରୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ୩୪୨୬ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିଛନ୍ତି । ସରକାର, ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଓ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ମୋଟ ବ୍ୟୟର ପରିମାଣ ୩୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ହେବ । ବିପୁଳ ପରିମାଣର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟୟର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଗତିଶୀଳ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଅଧିକ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ଓ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ନିରପେକ୍ଷ ନିର୍ବାଚନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା । ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଗ ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ ଅଧିକ ସମ୍ଭାବନାମୟ ହୋଇପାରିବ । ■■

* ଶାନ୍ତିବଜାର, ପୋ - ଧର୍ମଶାଳା, ଜି- ଯାଜପୁର ୭୫୫୦୦୮

ଗଣତନ୍ତ୍ର : ସମ୍ଭାବନା ଓ ସ୍ୱର

• ବିନୋଦ

ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ଉ ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ମାତ୍ର ଏହାକୁ ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକ କଳୁଷିତ କରିଦେଇଥାନ୍ତି । ସରକାରୀ ପାଣ୍ଠି ଅପବ୍ୟବହାର କରିବା, ଆତ୍ମସାତ କରିବା, ଦୁର୍ନୀତି ଆଦି ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଗଲାଣି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦୋଷୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଦୋଷୀମାନେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବା ବେଳକୁ ଅନେକ ସମୟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ଉପରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଭରସା ତୁଟିଯାଇଥାଏ ।

ନିର୍ବାଚନ ଯେ କୌଣସି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ । ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଦେଖାଦେଇଆସିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଶେଷ ରୂପାନ୍ତରଣ ହେଉଛି ଗଣତନ୍ତ୍ର । ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କୁ କମ ସଂଘର୍ଷ କରିବାକୁ ପଡିନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ ସାମାଜିକ କର୍ମୀଙ୍କୁ ରାଜାଙ୍କ ଆକ୍ରୋଶର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଅନେକଙ୍କୁ ଫାଶୀଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିଛି । ଅନେକଙ୍କୁ ଗିଲୋଟିନରେ ନିଜ ମସ୍ତକ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ପଡିଛି । ଗଣତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇ ନ ଦେବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଅପଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି, ଚାଲିଥିଲା ଓ ଚାଲିବ । ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ଆରମ୍ଭରୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପରୀକ୍ଷା ଜାରି ରହିଆସିଛି । ଏହାସ□ ବହୁ ମହାମନିଷୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂଗ୍ରାମ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଅଙ୍ଗୀକାର, ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କ ମୁକ୍ତ ଚେତନାର ଆସ୍ୱାଦନ ଅବକାଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଭାବେ ଉଭା ହୋଇଛି । ଯଦିଓ ଅନେକ ତ୍ରୁଟି ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରହିଛି ତଥାପି ଏହାକୁ ବାଦ ଦେଇ ମଣିଷର ସ୍ୱାଧୀନତା ଚିନ୍ତା କରାଯାଇପାରେନା ।

ଭାରତର ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନର ସୁକୁମାର ସେନ କହିଥିଲେ ଭାରତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ସହଜ ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ । ଏହା ଯେପରି କଳନା କରାଯାଉଛି ତାହା ସେପରି ନୁହେଁ । ଭାରତର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏକ ଅବିରାମ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ଧାରାବାହିକ ସଂସ୍କାର ବିନା ଏହା ସ୍ୱଚ୍ଛ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ଭାରତର ଭରସା । ନିର୍ବାଚନ ଜରିଆରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ଅନେକ ଆଶା କରିଥାନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ନୂଆ ନୀତି, ବିକାଶ, ସଂସ୍କାରକୁ ପାଥେୟ କରି ନିର୍ବାଚନ ପଦ୍ଧତି ଅବଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାସ□ ଦେଶରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଯଦି ଲୋକଙ୍କ ଉଚିତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ହୋଇ ନ ଥାଏ ତେବେ ନିର୍ବାଚନରେ ବାସ୍ତବ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରି ନ ଥାଏ । ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ, ନିର୍ବାଚନରେ ହାରାହାରି ୪୦ ଭାଗ ଲୋକ ଭାଗନେଇ ନ ଥାନ୍ତି ଅର୍ଥାତ ସେମାନେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଅଜ୍ଞ ଥାଆନ୍ତି ବା ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଉଦାସୀନ ଥାଆନ୍ତି ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣରୁ ଭୋଟ ଦେଇ

ନ ଥାନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ସମୟରେ ଭଲ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଜୟୀ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା କମ ଥାଏ ଏବଂ ଅପରାଧ ରେକର୍ଡ ଥିବା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ମାର୍ଗରେ ବିଜୟୀ ହୋଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ବିପଦର କାରଣ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତି ସାଧାରଣତଃ କଳାଟଙ୍କାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେବା ଦେଖାଯାଉଛି ଏବଂ ଧନଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ରାଜନୀତିକୁ ଆସିବା ଏକ ପ୍ରକାର ସଂରକ୍ଷିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭଳି ହୋଇଛି । କିଛି ଦଶନ୍ଧି ପୂର୍ବେ ରାଜନୀତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୀତିନିଷ୍ଠ ଥିଲା ଏବଂ ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ, ଅପରାଧପ୍ରବଣ, ଚରିତ୍ରହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ରାଜନୀତିକୁ ଆସିବା କଷ୍ଟକର ଥିଲା । ମାତ୍ର ପରିସ୍ଥିତି କ୍ରମଶଃ ବଦଳି ଯାଇଛି ଏବଂ ନାନା ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି ଅଚିରେ ତଥା ବିନା ପ୍ରତିବନ୍ଧକରେ ରାଜନୀତିକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ଯଦିଓ ରାଜନୀତି ପାଇଁ କୌଣସି ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ଅନାବଶ୍ୟକ ତଥାପି ଯେଉଁ ବୌଦ୍ଧିକତା, ଅଙ୍ଗୀକାର ବଦ୍ଧତା, ସାଧୁତା, ଦେଶପ୍ରେମ ଚିନ୍ତାଧାରା ରହିବା କଥା ତାହାର କୌଣସି ମାପକାଠି ରହୁ ନ ଥିବାରୁ ରାଜନୀତିରେ ଅର୍ଥର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଏବଂ ରାଜନୀତି କ୍ରମଶଃ ଅର୍ଥସର୍ବସ୍ୱ ପାଲଟିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ବାଚନରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ଖର୍ଚ୍ଚ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା, ଚାନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ ସମ୍ପର୍କରେ ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ଦେବା, ଆରଟିଆଇ ଆଇନ ପରିସରରେ ଦେଶର ୬ଟି ମୁଖ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ରହିବା, ଅପରାଧ ମାମଲାରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ସଭ୍ୟପଦ କଟିବା ଆଦି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କାର ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଶେଷ କରି ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।

ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଯେକୌଣସି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରେସର୍ ଗ୍ରୁପ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସଂସ୍କାର ବିନା ଗଣତନ୍ତ୍ର ବାସ୍ତବ ମାର୍ଗରେ ଅବଧାରିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ବିଶ୍ୱରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିବାରୁ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ରାଜନୀତିରେ କଳାଟଙ୍କାର ପ୍ରଭାବ ହ୍ରାସ କରିବା, ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାଠାରୁ ଦୂରେଇ ରଖିବା, ଅର୍ଥନୈତିକ ଅପରାଧୀମାନେ ଯେପରି ନିର୍ବାଚନକୁ ଆସିପାରିବେ ନାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଆଦି ହେଉଛି ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ । ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସାବଲୀଳ ନ ହେଲେ ବିଦ୍ରୋହ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଅସନ୍ତୋଷ ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ଭାବେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ ।

ବ୍ରିଟେନ ନିର୍ବାଚନକୁ ଅଧିକ ସୁସଂହତ କରିବା ସକାଶେ ଦେଶରେ ଏକ ନିର୍ବାଚନ ସଂସ୍କାର ସମିତି ରହିଛି ଯାହାକି ବିଶ୍ୱରେ ସର୍ବପୁରାତନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ନିର୍ବାଚନକୁ ଆଦର୍ଶଭିତ୍ତିକ କରିବା, ନିରପେକ୍ଷ କରିବା, ଏହାକୁ ସଂସ୍କାରାଭିମୁଖୀ କରିବା ଦିଗରେ ଏହି ସମିତିର ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ରହିଥାଏ । ପ୍ରତି ନିର୍ବାଚନରେ ଏହି ସମିତି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ସେଗୁଡିକର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତା ହୃଦବୋଧ କରି ସଂସ୍କାର ଅଣାଯାଇଥାଏ ।

ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ସଂସ୍କାର ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରିମାଣର ଉଲ୍ଲଂଘନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି, ଅର୍ଥାତ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାଥମିକତା ଗ୍ରହଣ କରିଛି ପାରିବାରିକ ରାଜନୀତି । ପରିବାର ହାତରେ ଯେପରି ଦଳର ତଥା ରାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶର କ୍ଷମତା ରହିବ ସେଥିନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପିତା, ମାତା, ପୁତ୍ର, ଶାଶୁ, ବୋହୂ, ଭାଇ, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଆଦିଙ୍କ ହାତରେ ଯେପରି ଶାସନ ଭାର ରହିବ ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ସେମାନେ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳ ମଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ପରିବାରଠାରୁ ରାଜନୀତିକୁ ଦୂରେଇ ରଖିବା ପାଇଁ କୌଣସି ନିୟମକାନୁନ ରହୁନାହିଁ । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏନେଇ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉନାହିଁ । କେବଳ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ମୌଖିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସବୁକିଛି । ପରିବାର ହାତରେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ରହିଲେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ପରିବାର କୈନ୍ଦ୍ରିକ ରାଜନୀତି ବିଶେଷ କରି ଜାତିଗତ ପ୍ରାବଲ୍ୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାଏ । ଫଳରେ ପରିବାର କ୍ଷମତାକୈନ୍ଦ୍ରିକ ହେବା ସହ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରି ନ ଥାଏ ।

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପରିବାର ହାତରେ କ୍ଷମତା ରହିବା ପାଇଁ ଉଭୟ ନେତା ଓ ଦଳୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥାନ୍ତି ତାହା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିପନ୍ଥୀ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ନୈତିକତାମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଥାଏ । ୧୯୫୧-୫୨ରେ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ବେଳେ ଦେଶରେ ସାକ୍ଷରତା ହାର ଥିଲା ମାତ୍ର ୧୬ ପ୍ରତିଶତ । ସେତେବେଳେ ଯେ ସଚେତନ ଭୋଟରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯେ କମ ଥିଲା ତାହା କହିହେବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ୍ତମ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ନିରକ୍ଷରତା ହାର ଅଧିକ ହେବା ନେଇ ନାନା ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଥିଲା ଯାହା ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ତେବେ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଭୋଟର ଅନେକ ସଚେତନ ହୋଇଛନ୍ତି । ୧୯୮୮ରେ

ଯଦିଓ ଭୋଟଦାନ ଅଧିକାରକୁ ୧୮ବର୍ଷକୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଇଥିଲା ତଥାପି ଏହା ଜରିଆରେ ଯେ ମତାଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଚେତନତା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇପାରିବ ଏହି ଆଶା ସଫଳ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ। କାରଣ ଏବେ ବି ଅନେକ ଯୁବ ଭୋଟର ମତାଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରନ୍ତି ନାହିଁ କି ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସଫଳ ସାମିଲ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ।

ସମ୍ପ୍ରତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଯେ, ଦିନକୁ ଦିନ ଧନୀକ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ନିର୍ବାଚନ ମଇଦାନରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ଗରିବ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନରେ ସ୍ଥାନ ରହୁନାହିଁ। ଧନୀକ ବର୍ଗର ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଭୋଟ କିଣି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଜନପ୍ରତିନିଧି ହେବାକୁ କାମନା କରୁଛନ୍ତି। ଜନପ୍ରତିନିଧି ହେବା ମୂଳରେ କେଉଁ କାମନା ଯେ ନିହିତ ରହୁଛି ତାହା କହିବା କଷ୍ଟକର। ଶିଳ୍ପପତି ଚାହୁଁଛି ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୟୀ ହେବା ପାଇଁ। ଏହି ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ କେବଳ ନାମକୁ ମାତ୍ର ରାଜନୀତିକୁ ଆସି କ୍ଷମତା ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ନ ଥାଏ। ୨୦୧୪ ନିର୍ବାଚନରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି ଯେ, ଅନେକ କୋଟିପତି ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚନ ମଇଦାନକୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ।

୧୯୭୨ରେ ନିର୍ବାଚନ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ସକାଶେ ଗଠିତ ଯୁଗ୍ମ ସଂସଦୀୟ କମିଟି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲା ଯେ, ପ୍ରାର୍ଥୀ ଓ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଚାର ଖର୍ଚ୍ଚ ରାଷ୍ଟ୍ର ବହନ କରୁ। ୧୯୭୮ରେ ତାର୍କୁଣ୍ଡେ କମିଟି ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ସରକାର ବହନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସହମତି ଦେଇଥିଲା। ସେହିପରି ୧୯୯୦ରେ ଦୀନେଶ ଗୋସ୍ୱାମୀ କମିଟି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲା ଯେ, ରାଷ୍ଟ୍ର ନିର୍ବାଚନ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରୁ। ଏହାକୁ ନେଇ ବିତର୍କ ବଢିଥିଲା ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ କମିଶନ ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ୨୦୦୬ରେ ଏକ ସର୍ବଦଳୀୟ ବୈଠକ ଡାକିଥିଲେ। ଏଥିରେ ବୃହତଦଳଗୁଡିକ ହିଁ ଉପକୃତ ହେବେ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୀତଳ ଭଣ୍ଡାରରେ ରହିଲା।

ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ମଣିଷ ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱାଦ ଚାଖିଥାଏ। ଏହା ସ□େ ଗଣତନ୍ତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାନା ସୁବିଧା ଅସୁବିଧାମାନ ରହିଛି। ବିଶ୍ୱରେ ସାଧାରଣତଃ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ, ସାମରିକ, ଏକଛତ୍ରବାଦ, ରାଜତନ୍ତ୍ର ଆଦି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଖାଯାଇଥାଏ। ତେବେ ଏସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲୋକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା କରିଥାଏ। ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ବାସ୍ତବ କ୍ଷମତା ରହିଥାଏ। କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ଲୋକ ହଠାତ ଚାହିଁଲେ ବି ଶାସନ ଗାଦି ଅକ୍ତିଆର କରିପାରିବ ନାହିଁ। ଜନପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି। ଗଣତନ୍ତ୍ର ଜରିଆରେ ଲୋକଙ୍କ ବାକ ସ୍ୱାଧୀନତା, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା ହୋଇଥାଏ। ଲୋକମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ଭି□ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ। ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏହାର ଅନ୍ୟତମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ। ରାଷ୍ଟ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ ସମାନ ଥାଆନ୍ତି। ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅନ୍ତଃସ୍ୱର ହେଲା ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମ, ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଇପ୍ସିତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା ଯାହା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପୂରଣ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ। ସେହିପରି ପ୍ରଶାସନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥିରତା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ଏବଂ ଜନପ୍ରତିନିଧିମାନେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କ□ବ୍ୟ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି। ଜନସମର୍ଥନଭି□କ ଗଣତନ୍ତ୍ର ହେତୁ ସରକାର ସହଜରେ ଭାଙ୍ଗି ନ ଥାଏ ଏବଂ ଆ□ଳିକ ଦଳଗୁଡିକର ଭୂମିକା ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ। ରାଜତନ୍ତ୍ରରେ ସାଧାରଣତଃ ରାଜାଙ୍କ ନିଷ୍ପ□ ଏକକ ଥାଏ ଏବଂ ସେ ଯାହା କରନ୍ତି ପ୍ରାୟ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ହିଁ କରିଥାନ୍ତି ଯାହାକି ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇ ନ ଥାଏ। ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସକମାନେ ଯାହା ନିଷ୍ପ□ ନିଅନ୍ତି ତାହା ତାଙ୍କର ପସନ୍ଦ ଅନୁସାରେ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଜନଗଣଙ୍କ ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ ହୋଇ ନ ଥାଏ। ରାଜନୈତିକ ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ଗଣତନ୍ତ୍ର ଜରିଆରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ। ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେତୁ ସରକାର ବିରୋଧରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ ଅବସ୍ଥା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନଥାଏ। ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ହାତରେ ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଭୋଟଦାନ ଅଧିକାର। ଏହି ଭୋଟ ଜରିଆରେ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଭୋଟର ସହଜରେ ନଷ୍ଟ କରିଦେଇଥାନ୍ତି। ସେହିପରି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଶରେ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ଭୟମୁକ୍ତ ଶାସନ ଦେଇପାରେ। ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଉ□ମ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥାନ୍ତି ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ ଦିଗରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି। ତେବେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର କେତେକ ତ୍ରୁଟି ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ସର୍ବଦା କ୍ଷମତାଶୀଳ, ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ଏହା ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥାନ୍ତି। ଗୁଣବ□ାଭି□କ ନେତା ବଦଳରେ ସଂଖ୍ୟାଭି□କ ନେତାମାନେ ଉଭା ହୋଇଥାନ୍ତି। ବିଶେଷ କରି ନୈତିକତା ସମ୍ପନ୍ନ ନେତାମାନେ କ୍ରମଶଃ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ। ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପରମ୍ପରା ହେଉଛି ଭୋଟରମାନେ ଦଳର ବ୍ରାଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୀକାର ପୋଷଣ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୫୨ପୃଷ୍ଠାରେ

ନୌକା ଚିକିତ୍ସାଳୟ : ଆସାମର ନଦୀ ଦ୍ୱୀପବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଭରସା

• ଅଜେରା ପରବିନ ରହମନ୍

ଆସାମର ନଦୀରେ ଥିବା ଦ୍ୱୀପାଂଚଳ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ନୌକା ହେଉଛି ଏକ ଅଙ୍ଗ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସେବା ଓ ସାମଗ୍ରୀ - ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଦି ନିମନ୍ତେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂଖଣ୍ଡ ସହ ସଂପର୍କ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଏହା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ପରିବହନ ମାଧ୍ୟମ । ତଥାପି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିସମର ନୌକା ଯେତେବେଳେ କିଛି ସପ୍ତାହର ଅନ୍ତରାଳରେ ସେମାନଙ୍କ ନଦୀକୂଳରେ ପହ□ ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଆନନ୍ଦର କୌଣସି ସୀମା ନଥାଏ । ଏହା ହେଉଛି ନୌକା କ୍ଲିନିକ । ଏହି ଶବ୍ଦ କେହି ଜଣେ ବଡ ପାଟିରେ କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୋକମାନେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଡାକ୍ତର, ପାରାମେଡିକାଲ ଷ୍ଟାଫ, ଏପରିକି ଏକ ପରୀକ୍ଷାଗାରକୁ ନେଇ ଯେତେବେଳେ ଏହି ନୌକା ଦ୍ୱୀପା□ଳର ଲୋକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ପହ□ ଏହା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଆଶାର ସଂଚାର କରିଥାଏ । ଏହାକୁ ଲୋକମାନେ "ଆଶାର ନୌକା'' ବୋଲି ନାମକରଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ "ନୌକା ଆଖା" (ଆଶା)କୁ ନେଇ ଏହି ସେବା ୨୦୦୫ ବର୍ଷ ଆସାମର ଦିବ୍ରୁଗଡ ଜିଲ୍ଲାରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଦ୍ୱୀପା□ଳ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେଭଳି ନିମ୍ନ ମାନର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ସେବା ମିଳୁଥିବା ଦେଖି "ଉ□ର ପୂର୍ବାଂଚଳ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ନୀତି ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର'' ଦ୍ୱାରା ଏହି ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ନ ଥିଲା ବେଳେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂଖଣ୍ଡ ସହ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯୋଗାଯୋଗର ସୁବିଧା ନ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଲୋକମାନେ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ । ବର୍ଷା ଋତୁରେ ସ୍ଥିତି ଆହୁରି ଅଧିକ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ବନ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ସ୍ଥିତି ଖରାପ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରୋଗ ସବୁ ବ୍ୟାପି ଯାଏ । ଗରିବ ଲୋକ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନେ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ଏଭଳି ଏକ ଉଦ୍ୟମର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯଦି ସେମାନେ ଆସି ପାରିବେ ନାହିଁ, ହସପିଟାଲ ତ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିପାରିବ ।

କ୍ଲିନିକର ସଫଳତା ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମା□ଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନର ଦୃଷ୍ଟି ଓ ପରବ□ୀ ସହାୟତା ହାସଲ କରିଥିଲା । ୟୁନିସେଫର ସହାୟତା ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ମିଳିଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ପବ୍ଲିକ ପ୍ରାଇଭେଟ ସହଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆସାମର ୧୩ଟି ଜିଲ୍ଲାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରାଯାଇପାରିଥିଲା ।

ନୌକା କ୍ଲିନିକ କିଭଳି ଭାବରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ତାହା ଲୋକମାନଙ୍କର ପରିବ□ିତ ମନୋଭାବରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡେ । ପ୍ରଥମେ ଲୋକମାନେ ଏହି ଉଦ୍ୟମକୁ ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଏହା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ଗୌହାଟୀ ଠାରୁ ୭୦ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ନାଲବାଡି ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବାଲେଶ୍ୱର ସୋପୋରୀଙ୍କ ଅମୀୟା ବେଗମଙ୍କ କଥା ଦେଖାଯାଉ ।

ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ "ନୌକା କ୍ଲିନିକ'' ଆସିଥିଲା ସେତେବେଳେ ଲୋକଙ୍କ

ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଥିଲା ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲା । ବୟସ୍କ ଲୋକଙ୍କ ମତ ଥିଲା ଯେ ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଏହା ଆମର କିଛି ଭଲ କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଏହି ୨୫ ବର୍ଷୀୟା ମହିଳା କୁହନ୍ତି ।

ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ବାରମ୍ବାର ଔଷଧ ପତ୍ର ନେଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯେଉଁମାନେ ଯାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଭଲ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଉଥିଲା । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଏହା ଉପରେ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି ହେଲା ଏବଂ ଆଜିକାଲି ଯେତେବେଳେ ନୌକା କ୍ଲିନିକ ଆସି ପହଁଚୁଛି ସେତେବେଳେ ଆମେ ଦୌଡିଯାଇ ଧାଡିରେ ଠିଆ ହୋଇଯାଉ ବୋଲି ହସିକରି ସେ କୁହନ୍ତି ।

ଅମୀୟାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଶମା କୁହନ୍ତି ଯେ ପ୍ରଥମେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପୁରୁଷ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ନେଇ ସମସ୍ୟା ଥିଲା

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଡାକ୍ତର ଓ ନର୍ସମାନଙ୍କ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ସେବା ଦେଖିଲୁ, ଯେଉଁଭଳି ସେମାନେ ଆମକୁ ବୁଝାଉଥିଲେ, ମହିଳାମାନେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ନିଜର ସମସ୍ୟା କହିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆଜିକାଲି ଆମମାନଙ୍କର ନିୟମିତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ହେଉଛି । ଡାକ୍ତରମାନେ ଆମର ଚିକିତ୍ସା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଔଷଧପତ୍ର ମଧ୍ୟ ନେଉଛନ୍ତି । ଚିକିତ୍ସା ଲାଗି ୧୦ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଆଉ ମୁଖ୍ୟ ଅଂଚଳକୁ ଯିବାକୁ ପଡୁ ନାହିଁ । ଆମେ ହେଉଛୁ ଗରିବ ଲୋକ ଏବଂ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପାତକାଳୀନ ସ୍ଥିତି ନ ରହିଲେ ଆମକୁ ହସପିଟାଲ ଯିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ ବୋଲି ଶମା କୁହନ୍ତି ।

ନୌକା କ୍ଲିନିକ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦ୍ୱୀପା□ଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଶିବିର ସବୁ ଆୟୋଜନ କରିଥାନ୍ତି । 'ଆଶା' ଜରିଆରେ ଏହା ଶିବିର ସଂପର୍କୀତ ଖବର ପ୍ରଚାରିତ କରାଯାଏ । ଡାକ୍ତର ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବା ବେଳେ ଦରକାର ପଡିଲେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ରୋଗୀଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟାଂଚଳକୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଯାଏ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିଶୁ ଓ ମାତୃ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଏ । କ୍ଲିନିକର ଷ୍ଟାଫମାନଙ୍କ ଅନୁଯାୟୀ ଟୀକାକରଣ ତାରିଖକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ପରିଦର୍ଶନ ସବୁ କରାଯାଏ ।

ଏନ୍.ଆର୍.ଏଚ୍.ଏମ୍ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ନୌକା କ୍ଲିନିକ ୨୦୦୮ରୁ ବ□ମାନ ମଧ୍ୟରେ ୧୩୩୧୬ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଶିବିର ଆୟୋଜନ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଜରିଆରେ ୬୦,୦୮୫ ମହିଳାଙ୍କୁ ଗର୍ଭ ସମୟ ସେବା, ୧୫୬୯୪ ମହିଳାଙ୍କୁ ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ପରବ□ୀ ସେବା ଏବଂ ୧୨୩,୩୪୨ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଟୀକାକରଣ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହି ନୌକା କ୍ଲିନିକର ପ୍ରଭାବ ଏଭଳି ହୋଇଛି ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଶ୍ୱର ସର୍ବ ବୃହତ ନଦୀ ଦ୍ୱୀପ ମଜୁଲୀଠାରେ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର, ଉପକେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଲୋକମାନେ ନୌକା କ୍ଲିନିକର ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି ।

ଆମ ଗ୍ରାମଠାରୁ ଚାରି କିଲୋମିଟର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପକେନ୍ଦ୍ର ରହିଛି ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ନଦୀ ରହିଛି । ଏହି ଉପକେନ୍ଦ୍ର ୧୫ଟି ଗ୍ରାମ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକରେ ଏବଂ ୧୪ଟି ନଦୀ ନିକଟରେ ରହିଛି ବୋଲି ମଜୁଲୀର ସାମୁଗୁରୀ ଗ୍ରାମର ଦେବଶ୍ରୀ ଦାସ କୁହନ୍ତି । ଅପରପକ୍ଷରେ ନୌକା କ୍ଲିନିକ ହେଉଛି ଅତି ଭଲ ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେବା ସୁବିଧାରେ ମିଳୁଛି । କାରଣ ଏହା ଗ୍ରାମ ନିକଟକୁ ଆସେ । ବର୍ଷା ଦିନରେ ନଦୀ ଜଳ ସ୍ତର ବୃଦ୍ଧି ହେଉଥିବା ବେଳେ ଏହା ଅତି ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଥାଏ ।

ଜୋରହାଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ନୌକା କ୍ଲିନିକ ତଦାରଖ କରିଥିବା ସି.ଏନ୍.ଇ.ଏସ୍.ର ରିତୁରେଖା ବରୁଆ କୁହନ୍ତି ଯେ ଏହିଦଳ ଶିଶୁଜନ୍ମ ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସହାୟତା କରନ୍ତି । ସାପୋରୀମାନଙ୍କରେ ଯୋଗାଯୋଗ ହେଉଛି କଷ୍ଟକର ଏବଂ ଅନେକ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ସ୍ଥିତିରେ ମହିଳା ଡେଲିଭେରୀ ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସାଳୟକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଭଳି ସ୍ଥିତିରେ ଆମେ ଶିଶୁ ଜନ୍ମରେ ମଧ୍ୟ ସହାୟତା କରିଥାଉ ବୋଲି ସେ କୁହନ୍ତି । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଆସାମର ମାତୃ ମୃତ୍ୟୁହାର ହେଉଛି ସର୍ବାଧିକ ଏବଂ ଏହା ଏକ ଲକ୍ଷ ଜନ୍ମ ପିଛା ୩୨୮ ରହିଛି ।

ପରିବାର ନିୟୋଜନକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଲିନିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ । ଦ୍ୱୀପା□ଳ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିରକ୍ଷରତା ସ୍ଥିତି ଅତି ଖରାପ ଥିବାରୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଅତି କଷ୍ଟକର ମନେ ହୁଏ । ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ । ପରିବାର ନିୟୋଜନ ପାଇଁ ଆମକୁ ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ଓ କାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ବାହାରକୁ ଯାଇ କାମ କରିବାକୁ ପଡେ କାରଣ ଲୋକଙ୍କର ମନୋଭାବ ପରିବ□ନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଭାଜନ ମଧ୍ୟ ହେବା ଦରକାର । କମ ବୟସରେ ବିବାହ ନ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଝିଅପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଛୁ । ଜନ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ତଫାତ ରଖିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଛୁ , ବୋଲି ନୌକା କ୍ଲିନିକର ଡାକ୍ତର ମିନାଜୁଦ୍ଦୀନ ଅହମ୍ମଦ କୁହନ୍ତି ।

ଦ୍ୱୀପା□ଳର ଲୋକମାନେ ଅଧିକତଃ ଜଳବାହୀ ରୋଗର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଚର୍ମରୋଗ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଆସାମର ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦୀ ମଧ୍ୟରେ ୨୫୦୦ ଦ୍ୱୀପା□ଳର ୩୦ ଲକ୍ଷ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୫୨ପୃଷ୍ଠାରେ

କ୍ରାଉଡ ସୋର୍ସିଂ

କ୍ରାଉଡ ସୋର୍ସିଂ ଶବ୍ଦଟିକୁ ପ୍ରଥମେ ୨୦୦୫ ବର୍ଷ ଜେଫ ହୋୱେ ଏବଂ ମାର୍କ ରବିନସନ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯେଉଁଥିରେ ଅନେକଙ୍କ ଶକ୍ତିକୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଯାହା ଏକଦା ମୁଷ୍ଟିମେୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ଥିଲା । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯାହା ଅବଦାନ ହାସଲ, ପାଣ୍ଠି ସଂଗ୍ରହ, ସେବା, ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରା, ବିଷୟବସ୍ତୁ, ଚିତ୍ର ଓ ସୂଚନା ଇ□ରନେଟ ବା ଅନ ଲାଇନରେ ରହୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ ।

ଏହା ପଛରେ ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ଯେ ଅନେକ ମସ୍ତିଷ୍କ ଗୋଟିଏ ମସ୍ତିଷ୍କ ଠାରୁ ଭଲ । କଂପାନୀମାନେ ଆଜିକାଲି କ୍ରାଉଡ ସୋର୍ସିଂ ଆଡକୁ ଢଳୁଛନ୍ତି କାରଣ ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ପରିସର ବ୍ୟାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଉଛି ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଉ□ମ ମେଧା ଓ ଦକ୍ଷତା ବସ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟୟରେ ବା ବିନା ବ୍ୟୟରେ ପାଇ ପାରିବେ । ଏଠାରେ ନୀତି ହେଉଛି ବ୍ୟାପକ ସୂଚନା ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କଷ୍ଟକର/ବଡ କାମକୁ ବିଭାଜନ କରିବା । ଏହା ନିଜସ୍ୱ ଚିହ୍ନଟ ଲୋକ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ, ସାମରିକ ଶ୍ରମିକ, ବିଶେଷଜ୍ଞ ବା କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଅବଦାନ ରହିଛି - ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଉ□ମ ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ଚିନ୍ତାଧାରା ବିସ୍ତୃତ ଫଳାଫଳ ପାଇଁ ମିଳିପାରିବ । କାମ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ହେବ ଏବଂ କମ ତ୍ରୁଟି ସହିତ ହୋଇପାରିବ । ଦୁନିଆର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଲୋକଙ୍କୁ ଅନ ଲାଇନ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଜରିଆରେ ଯୋଡି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରାଯାଇପାରିବ । ଏଠାରେ ଏକମାତ୍ର ପୁରସ୍କାର ହେଉଛି କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଶଂସା ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ସନ୍ତୋଷ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବଦାନ ପାଇଁ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ବା ପାରିଶ୍ରମିକ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ ।

ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କ୍ରାଉଡ ସୋର୍ସିଂ ରହିଛି ଯଥା- କ୍ରାଉଡ ସୋର୍ସ ଡିଜାଇନିଂ, କ୍ରାଉଡ ସୋର୍ସ ଫଣ୍ଡିଂ, ମାଇକ୍ରୋ ଟାସ୍କିଂ ଏବଂ ପେନ ଇନୋଭେସନ ।

ୟୁରୋକ୍ଲିୟର

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଓ ଘରୋଇ ସୁରକ୍ଷା ଆଧାରିତ କାରବାର ବିଶେଷକରି ୟୁରୋବଣ୍ଡ ମାର୍କେଟରେ ଏହା କରିବା ପାଇଁ ୟୁରୋକ୍ଲିଅର ୧୯୬୮ ବର୍ଷ ବେଲଜିୟମରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଆର୍ଥିକ ସେବା କଂପାନୀ ଯେ ସିକ୍ୟୁରିଟିଜ ଟ୍ରାନଜାକସନ ଓ ଆସେଟ ସର୍ଭିସିଂରେ ବିଶେଷଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ୯୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦେଶରେ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ସିକ୍ୟୁରିଟିଜ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ । ଏହା ହେଉଛି ଦୁନିଆର ସର୍ବ ବୃହତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସେ□ାଲ ସିକ୍ୟୁରିଟିଜ ଡିପୋଜିଟୋରି, ଏହା ବାର୍ଷିକ ୫୦୦ ଟ୍ରିଲିୟନ ୟୁରୋରୁ ଅଧିକ କାରବାର କରିଥାଏ ତଥା ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ୨୩ ଟ୍ରିଲିୟସି ମୂଲ୍ୟରେ ସଂପଦା ରଖିଛି ।

୨୦୧୨ ବର୍ଷ ଭାରତ ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ୟୁରୋକ୍ଲିୟରରେ ଯୋଗ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । ଆର୍ଥିକ ବଜାର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ ୟୁରୋ କ୍ଲିଅରର ପ୍ରଭାବ ବ୍ୟାପକ ହେଉଥିବାରୁ ତଥା ଏହା ନିକଟରେ ବ୍ୟାପକ ଭି□ଭୂମି ସୁବିଧା ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶକାରୀ ଭାରତ ଆସିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ, ସବୁ ସେଟଲମେ□ ୟୁରୋକ୍ଲିଅର ଜରିଆରେ ହେବ । ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ଭାରତ ବିଶ୍ୱ ଘରୋଇ ମୁଦ୍ରା ବଣ୍ଡ ସୂଚକାଙ୍କରେ ସାମିଲ ହୋଇପାରିବ ତଥା ଦେଶରେ ଭାରତୀୟ ସିକ୍ୟୁରିଟିଜରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଇବ । ତେବେ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେଲେ ବିଦେଶୀ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ପରିଚାଳନା ଆଇନରେ ପରିବ□ନ ଆଣିବାକୁ ହେବ । ■■

ଶୋଧଯାତ୍ରା

ମାଇଲେଜ୍ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଅଟୋ-ଇଞ୍ଜିନରେ ପରିବ ର୍ନ

• ଶିବଶଙ୍କର ମଣ୍ଡଳ

କୋକ୍ରାଝାର ଜିଲ୍ଲାର ମେକାନିକ ୩୭ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଶିବ ଶଙ୍କର ମଣ୍ଡଳ ଇନ୍ଧନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ୱଳନ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ବାୟୁକୁ ଆଗରୁ ଗରମ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅଟୋଇଂଜିନରେ ଲଗାଇ ଇଂଜିନରେ ଏଭଳି ପରିବ□ନ ଆଣି ପାରିଛନ୍ତି ଯାହା ଅଟୋର ମାଇଲେଜ୍‌ରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି କରି ପାରିଛି ।

'ନାରାୟଣ' ନାମରେ ପରିଚିତ ଶିବଶଙ୍କର ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ମେକାନିକ । ବାଂଲାଦେଶର ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କର ପରିବାର ଦେଶ ବିଭାଜନର ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତକୁ ଆସି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜେଜେ ବାପା ଜଣେ ବଢେଇ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ପିତା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସରଞ୍ଜାମ ମରାମତି କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପରିବାର ବ୍ରହ୍ମକୁମାରୀଙ୍କ ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରବଳ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଅଗଣାରେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ପିତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସକାଳେ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଘରେ ତାଙ୍କର ବଡ ପ୍ରାର୍ଥନା କକ୍ଷ ଥିଲା ଯେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କର ପରିବାର ଏକ ପଡିଶା ଲୋକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସକାଳେ ଓ ସଂଧ୍ୟାରେ ଧ୍ୟାନ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ ।

ପିଲାବେଳେ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କର ଉଭୟ ପାଠପଢା ଓ ସୃଜନଶୀଳ ମଡେଲ ତିଆରିରେ ବଡ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ପବନ ଟରବାଇନ, ପାଣିପମ୍ପ, ମୋଟର ସାଇକଲ ମଡେଲ ଆଦି ସେ ତିଆରି କରୁଥିଲେ । ସେ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ସବୁରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲେ ତଥା ପୁରସ୍କାର ମଧ୍ୟ ପାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଘରର ଦୁର୍ବଳ ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ସେ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ପରେ ପାଠପଢାରେ ଆଗେଇ ପାରିନ ଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ତାଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନ ମଡେଲ ତିଆରି କାମ ଜାରୀ ରଖିଥିଲେ ତଥା ଇଲେକଟ୍ରି ୱେୟାରିଂ କାମ ଭଳି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାମ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରେ ସେ ନିଜ ଭାଇଙ୍କ ସହ ମିଶି ନିଜର ଏକ ୱାର୍କସପ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ସେ ପ୍ରଥମେ

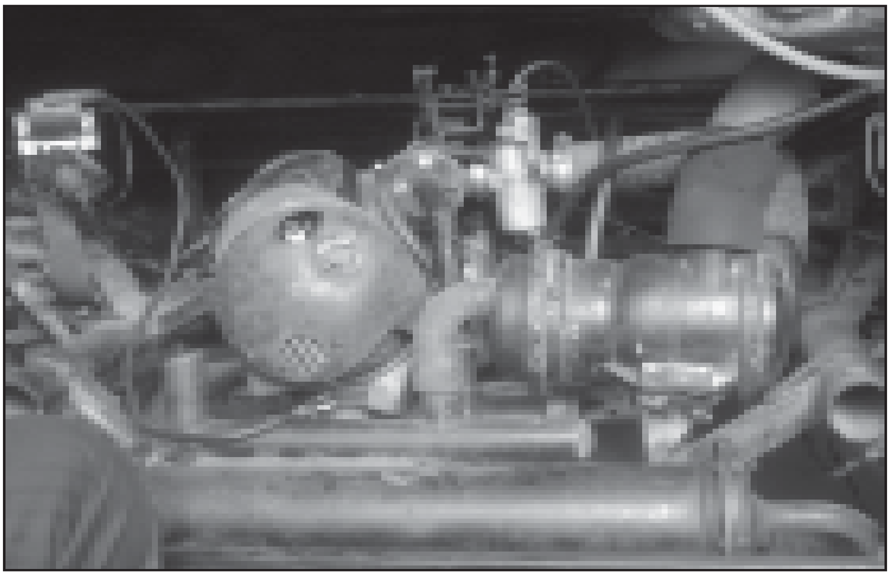

ଛୋଟ ମୋଟ ମରାମତି କାମ ହାତକୁ ନେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମଡେଲ ତିଆରି କାମ କିନ୍ତୁ ଚାଲିଥିଲା । ଏହି ମଡେଲ ସବୁ ବେଡୋ ସାହିତ୍ୟ ସଭା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ, କୃଷି ବିଭାଗ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଆଦିରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ହିଟାଚି କ୍ରେନ ମଡେଲ ଜଣେ ଇଂଜିନୟରଙ୍କୁ ଏଭଳି ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଅରୁଣାଚଳ ପ୍ରଦେଶରେ ଗେମନ କଂପାନୀର ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚାକିରି ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଘରଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ସେ ସେଠାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନଥିଲେ । ବ□ମାନ ସେ କିନ୍ତୁ କୋକ୍ରୋଝାର ବାହାରେ ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥିଲେ । ମଡେଲ ଓ ମେକାନିକସରେ ଆଗ୍ରହ ବ୍ୟତୀତ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ସୃଜନଶୀଳ ଦିଗ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ତାଙ୍କୁ ହାରମୋନିୟମ୍ ବଜାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୀତ ଗାଇବା ମଧ୍ୟ ଭଲ ଲାଗେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେ ଡିସକଭରୀ ଚ୍ୟାନେଲ ଦେଖିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ।

କମ ଇନ୍ଧନ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣରେ ଅଧିକ ସମୟ ଚାଲିପାରୁଥିବା ଏକ ମୋଟର ବାଇକ ତିଆରି କରିବା ଇଚ୍ଛା ଶିବ ଶଙ୍କରଙ୍କ ପିଲାଦିନରୁ ଥିଲା । ୧୯୯୦ ଦଶକର ଶେଷ ଭାଗରେ ଏଭଳି ବାଇକ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ସେଭଳି ଆଶାନୁରୂପ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନଥିଲା । ଏହା ତାଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ହତୋତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ତାହା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରେରିତ କରିଥିଲା । ଆବଶ୍ୟକ ବୈଷୟିକ ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଥିଲା । ପରୀକ୍ଷଣ ସବୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଠିକ ଭାବରେ ହୋଇ ପାରୁନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ପୁନଃ ଉଦ୍ୟମ ମୂଳରୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ଭଙ୍ଗା ବାଇକ ସବୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ସେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗ୍ୟାରେଜ ଗୁଡିକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଗ୍ୟାରେଜ ଗୁଡିକରେ ବାଇକ ଇଂଜିନ ଗୁଡିକର ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲାବେଳେ ସେ କେତେକ ଗ୍ୟାପ୍ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯାହା ତାଙ୍କ ମତରେ ବାଇକର ଦକ୍ଷତା କମ କରୁଥିଲା । ଅନେକ ଥର ପରିବ□ନ କରିବା ପରେ ସେ ଇଂଜିନର ଭାଲଭ ସିଷ୍ଟମ ଓ ହିଟ ଚେମ୍ବରରେ ପରିବ□ନ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବାଇକର ମାଇଲେଜ ଲିଟର ପିଛା ୬୫ କିଲୋମିଟରକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଇଂଜିନ ଉପରେ କାମ କରୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ ଇନ୍ଧନକୁ ଯଦି ଆଗରୁ ଗରମ କରାଯିବ ତାହେଲେ ଜ୍ୱଳନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅଧିକ ଭଲ ହେବ ।

ଦିନେ ସେ ଖବର କାଗଜରେ ପଢିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ୨-ଷ୍ଟୋକ ବିଶିଷ୍ଟ ଇଂଜିନ ସବୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ବନ୍ଦ କରାଯାଉଛି । ଏକ ଟେଲିଭିଜନ ସୋ ରେ ସେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ଅଟୋରିକ୍ସା ସବୁ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଶସ୍ତା ପରିବହନ ମାଧ୍ୟମ । ଏଠାରେ ହିଁ ଅଟୋରିକ୍ସାରେ ଏହି ସିଷ୍ଟମର ପ୍ରୟୋଗ କଥା ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା । ଅନେକ ମାସର ନିରନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନେକ ଥର ପରୀକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଶେଷରେ ଆବଶ୍ୟକ ପରିବ□ନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ମାଇଲେଜ୍‌ରେ ୩୦ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ଅଟୋରିକ୍ସା ଗତ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ଅତି ସୁଦକ୍ଷ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଅଟୋରିକ୍ସାର ନକିଂ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦୂର ହୋଇ ପାରିଛି ।

ନିଜର ଜୀବନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଶିବଶଙ୍କର କୁହନ୍ତି ଯେ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଖରାପ ଲାଗେ ଯେତେବେଳେ କାଟିବା ପାଇଁ ମୋର ଲାଠି ମେସିନ ବା ଟୁଲ ମୋର ଆବଶ୍ୟକ ଥାଏ ମାତ୍ର ମୁଁ ପାଏ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ହତାଶାରେ କାମ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିଦିଏ । ପୁଣି ଅନ୍ତରାତ୍ମା ମୋତେ ପୁନଃ କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରେ । ଅନେକ ଏଭଳି ମନୋଭାବ ଆସେ କି ଏତେ

ପରିଶ୍ରମ କରିବା ସ□େ ବି ଜୀବନରେ କିଛି ହାସଲ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ତୋଷ ଯେ ତାଙ୍କର ସବୁ ଉଦ୍ୟମରେ ତାଙ୍କର ପରିବାର ସବୁବେଳେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବେଶୀ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ନାହାନ୍ତି କାରଣ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହ ଖାପଖୁଆଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଆଇ.ଆଇ.ଟି. ଗୌହାଟୀ ଠାରେ ଥିବା ଏନ୍.ଆଇ.ଏଫ୍‌ର ଆସାମ କକ୍ଷ ପକ୍ଷରୁ ମିଳିଥିବା ସହାୟତାର ସେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ମଣ୍ଡଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳତା ହେଉଛି ଅଟୋରିକ୍ସା ଇଂଜିନ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ଢା□ାଗତ ପରିବ□ନ । ମୋଡିଫାଏଡ ସିଷ୍ଟମରେ ଏକଜଷ୍ଟ ବାଷ୍ପର ଏକମାତ୍ର ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ବାୟୁକୁ ଗରମ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୋଗ କରାଯାଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶକୁ ଇଂଜିନରେ ପ୍ରବେଶ ପୂର୍ବରୁ ବାୟୁ ଓ ଇନ୍ଧନ ମିଶ୍ରଣକୁ ଗରମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗ କରାଯାଏ । ଇନ୍ଧନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ୱଳନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ଏହା କରାଯାଏ ଯଦ୍ୱାରା ଇନ୍ଧନର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ।

ଏକଜଷ୍ଟ ବାଷ୍ପରୁ ଆସୁଥିବା ଉଷ୍ମତାକୁ ହିଟ୍ ଏକଚେଞ୍ଜର ଜରିଆରେ ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ବାୟୁ ଗରମ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହି ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜରର ସାଇଲେନାର ପାଇପ ସହ ସ୍ପର୍ଶ ଥାଏ । କିଛିଟା ଏକଜଷ୍ଟ ବାଷ୍ପ କାରବ୍ୟୁରେଟର ସେକସନକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଦିଆଯାଏ ଯାହାକୁ ବାୟୁ ଇନ୍ଧନର ମିଶ୍ରଣକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜର ଜରିଆରେ ଉଷ୍ମ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସିଲିଣ୍ଡର ଭାଲଭକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରକାରରେ ପରିବ□ନ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ୱାରା ବାୟୁ ଇନ୍ଧନ ମିଶ୍ରଣ ଯେପରି ସିଲିଣ୍ଡର ବାହାରକୁ ନ ଯାଏ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଏହି ସିଷ୍ଟମ ଉପଯୋଗ କରି କ୍ଷତିକାରକ ପ୍ରଦୂଷଣ କରୁଥିବା ପଦାର୍ଥକୁ ଉନ୍ନତ ଇନ୍ଧନ ଜ୍ୱଳନ ଯୋଗୁଁ କମ ମାତ୍ରାରେ ପରିବେଶକୁ ଯାଏ । ଏକଜଷ୍ଟ ବାଷ୍ପର ତାପମାତ୍ରା କମ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଉଷ୍ମତା ମଧ୍ୟ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳରେ ମିଶେ ନାହିଁ । ଏହି ସିଷ୍ଟମକୁ ଆଇ.ଆଇ.ଟି ଗୌହାଟୀଠାରେ ପରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଇନ୍ଧନ ଦକ୍ଷତା ୩୫ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ବୋଲି ସେମାନେ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହା ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଯେ ବାଷ୍ପରୁ ଆସୁଥିବା ବାୟୁକୁ ପୂର୍ବରୁ ଉଷ୍ମ କରିବା ତଥା ଏକଜଷ୍ଟ ବାଷ୍ପ ଦ୍ୱାରା ଚାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ହେଉଛି ଏକ ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରା । ଯାହା ଅନ୍ୟ ତିନିଚକିଆ ଗାଡିରେ ମଧ୍ୟ ଲଗାଯାଇ ପାରିବ । ଏନ୍.ଆଇ.ଏଫ୍.ର ସହାୟତାରେ ଏହାର ଏକ ଉନ୍ନତ ଢା□ା ତିଆରି କରାଯାଇ ଆଇ.ଆଇ.ଟି.ରେ ପରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇଛି ।

ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ବାହାର ବାୟୁର (ଶୀତଳ ଷ୍ଟାର୍ଟ ପାଇଁ) ଆଗୁଆ ଉଷ୍ମ କରିବା ପଦ୍ଧତି ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର କୌଣସି ପଦ୍ଧତିରେ ଦୁଇ ସ୍ତରରେ ପ୍ରିହିଟିଂ କ୍ଷମତା କେହି ଦେଖାଇ ନଥିଲେ । ଯେଉଁ ବିକଳ୍ପ ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲା ତାହା ହେଲା ସୁପରଚାର୍ଜିଂ ଏବଂ ଟରବୋ ଚାର୍ଜିଂ ଯେଉଁଠାରେ ଏକଜଷ୍ଟ ଚାପକୁ ଜ୍ୱଳନ ଚେମ୍ବରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ଥାଏ । ଶଙ୍କରଙ୍କ ଏହି ସିଷ୍ଟମ୍‌ର ସୃଜନଶୀଳତା ଦେଖି ଏନ୍.ଆଇ.ଏଫ୍. ତାଙ୍କ ନାମରେ ପାଟେ□ (୧୮୧୧/କେ.ଓ.ଏଲ୍.) ଫାଇଲ କରିଛନ୍ତି ।

ଶିବଶଙ୍କର ବ□ମାନ ଏହାକୁ ନିଜ ଅଟୋରିକ୍ସାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହାର ସଫଳତାରେ ସେ ଅତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ଆଗରୁ ମୁମ୍ବାଇ ଓ ଲକ୍ଷ୍ନୌ ସ୍ଥିତ ଟାଟା ମୋଟର କଂପାନିକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ ପାଇଁ ଏନ୍.ଆଇ.ଏଫ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ନିଜର ସୃଜନଶୀଳତା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ପ୍ରୋଟୋଟାଇପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ ପାଇଁ ଏନ୍.ଆଇ.ଏଫ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇଥିଲେ । ପ୍ରୋଟୋଟାଇପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଏନ୍.ଆଇ.ଏଫ୍. ତାଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାର ଟେଷ୍ଟିଂ ସକାଶେ ଆଇ.ଆଇ.ଟି. ଗୌହାଟୀ ସୁବିଧା କରାଇଥିଲେ ।

ଏକ ଭଲ ଅଟୋମୋବାଇଲ କଂପାନୀର ଗବେଷଣା ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପିଲାଦିନରୁ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରଫେସନାଲ ଟ୍ରେନିଂ ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତାର ସୀମିତତା ସ୍ୱୀକାର କରି ସେ ଅଟୋମୋବାଇଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ । ବ□ମାନ ସେ ଏକ କ୍ରୀଡା କାର ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଛନ୍ତି ତଥା ପୁରୁଣା ଚାରଷ୍ଟ୍ରୋକ ମାରୁତି ଇଂଜିନର ଇନ୍ଧନ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଏକ ପରାମର୍ଶ ଅଛି । ସେ କୁହନ୍ତି ଭଲ ଭାବେ ନୂତନ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସକାଶେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ପାରନ୍ତି । ଏପରିକି ଶତ ପ୍ରତିଶତ ଉଦ୍ୟମରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଫଳ ନ ମିଳିପାରେ । ତାହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଦୁନିଆ ସେହିଠାରେ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଏହାକୁ ଆମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି କାମ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ■■

କୃଷି

ଓଡିଶାର ଗ୍ରାମା   ଳ ବିକାଶରେ କିଆଫୁଲ

• ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି

ଏତେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଦୁଃର୍ଲଭ ପରିବେଶ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅନୁକୂଳ କିଆଫୁଲ ସଂପଦର ସଦୁପଯୋଗ କରିବାର ଉପାୟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ କେବଳ କିଆଫୁଲ ଉଦ୍ୟୋଗ ସହାୟକ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ଖୋଲିଦେଇ ନୀରବ ରହିଲେ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଉପାର୍ଜନର ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଥିବା ଗଂଜାମର କିଆ ଫୁଲ ଶିଳ୍ପ ଅଚିରେ ନଷ୍ଟ ହେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିଆଫୁଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ନୂତନ ଗବେଷଣାଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରି, କିଆପାଣି, ସେ   , ଅତର ବିଦେଶ ବିପଣନ ପାଇଁ ସୁବିଧା ଦିଆଯାଇପାରିଲେ ବିଶେଷକରି ଏହା ଓଡିଶାର ଗ୍ରାମୀଣ ବିକାଶରେ ଅଧିକ ସହାୟକ ହେବ ।

ପୁଷ୍ପ ଆମ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଂଗ । କିନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପର ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାରେ ଆମେ ଢେର ପଛରେ । ଆମେ ଫୁଲର ସଂଭାର ନେଇ ଠାକୁରଙ୍କୁ ପୂଜାକରୁ, ଉପହାର ଦେଉ । ନାରୀମାନଙ୍କର ଗଭା ମଣ୍ଡିତ କରିବାରେ ଆମଠାରୁ ଆଉ କେହି ଅଧିକ ଜାଣିଥିବ ଏଭଳି କାହିଁ ମନେ ହୁଏନି । ମାତ୍ର ଆମେ ଫୁଲକୁ ବିକ୍ରୀ କରି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବାର ବ୍ୟବସାୟିକ ଚେତନା ଭିତରକୁ ବହୁଦିନ ଯାଏ ପ୍ରବେଶ କରିନଥିଲୁ । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲୁ ଏବଂ ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟ କଲୁ ଫୁଲର ବ୍ୟବସାୟ କରି ଢେର ଦୁଇ ପଇସା ରୋଜଗାର କରିହେବ । ବ□ମାନ ବିଶ୍ୱର ଶହେ ଚାଳିଶରୁ ଅଧିକ ଦେଶ ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ ଫୁଲ ଚାଷକୁ ଆପଣେଇ ନେଇଛନ୍ତି । ଆମେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଫୁଲର ବାଣିଜ୍ୟ ଅତି କମ୍‌ରେ ଦଶ ବିଲିୟନ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ହେଲାଣି । ଆମ ଦେଶର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଉର୍ବର ମୃ□କା, ଉଦ୍ୟାନ ଅନୁକୂଳ ଜଳବାୟୁ ଓ ଶସ୍ତା ଓ ସହଜଲବ୍ଧ ଶ୍ରମ ଫୁଲଚାଷ ଓ ଫୁଲ ବ୍ୟବସାୟକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉଛି । ଆମ ଦେଶର ପୁଷ୍ପ ଶିଳ୍ପ ବିଶେଷତଃ ଫୁଲ ବ୍ୟବସାୟ ପେଣ୍ଟୁ ଓ ଡେଙ୍ଗକଟାଫୁଲ, ଫୁଲଗଛ ଚାରା, ବିହନ, କଲମୀ, ଫୁଲକୁଣ୍ଡ ତଥା ଫୁଲରୁ ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣର ବେପାରକୁ ନେଇ ସମୃଦ୍ଧ । ଫୁଲର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ତାମିଲନାଡୁ, ଆନ୍ଧ୍ର, ପଶ୍ଚିମବଂଗ, ଉ□ରପ୍ରଦେଶ, ହରିୟାଣା, ଦିଲ୍ଲୀ ଆଦି ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନ ପାଇଛନ୍ତି । କେବଳ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଓ ଦିଲ୍ଲୀ ଦେଶର ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଫୁଲ ବେପାର କରିଥାଆନ୍ତି । ବିଶ୍ୱସ୍ତରରେ ଫୁଲର ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର ପ୍ରାୟତଃ ଏକ ଶହରୁ ଏକ ଶହ ଦଶ ବିଲିୟନ ଡଲାରରେ ପହ□ିଛି ଓ ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାୟ ଦଶରୁ ପନ୍ଦର ଶତାଂଶ । ଏଥିରେ ପୁଣି ବିକଶିତ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଭାଗ ଦଶ ଶତାଂଶ ଥିଲାବେଳେ ଆମ ଭଳି ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନବେ ଶତାଂଶ ପ୍ରାୟ ।

ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡିଶା ତଥା ଦକ୍ଷିଣା□ଳର ଗଂଜାମ ଉପକୂଳରେ ଫୁଟୁଥିବା କିଆ ଫୁଲ ଆମ ପାଇଁ ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଅନନ୍ୟ ଉପହାର । ଦେଶର ସର୍ବମୋଟ କିଆ ଫୁଲର ପ୍ରାୟ ୯୦ ପ୍ରତିଶତ ରୁ ଅଧିକ ଏହି ଗଂଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ତଥା ଋଷିକୁଲ୍ୟା ରୁ

ବାହୁଦା ନଦୀ ମୁହାଣ ଅଂଚଳରୁ ହିଁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ, ତାମିଲନାଡୁ, ଉ□ରପ୍ରଦେଶ, ଗୁଜରାଟ ଓ ଆମ ରାଜ୍ୟର ବଣୁଆ ଦୋରସା ବାଲିଆ ଜମିରେ କିଆଗଛ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ ନାହିଁ ଏବଂ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଅଂଚଳର କିଆ ଫୁଲର ବାସ୍ନାଭଳି ନ ଥାଏ ଯାହାକି କିଆ ଫୁଲର ମହକରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଲାଭପ୍ରଦ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ । ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ସ୍ଥିତି, ଜଳବାୟୁ, ମାଟିର ପ୍ରକାରଭେଦ ଉପରେ ଫୁଲ ଓ ଫୁଲର ବାସ୍ନା ନିର୍ଭର କରିଥାଏ ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମତ ଯାହା ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆଣିଥାଏ । କିଆ ଓ କେତକୀ ଫୁଲ ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଓ ଏହାକୁ ଇଂରାଜୀରେ 'ପାଣ୍ଡାନସ ଫାସିକୁଲରିସ୍' ପରିବାରର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହା ଦେବତାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରାଯାଏ । ବିଶେଷକରି ଶିବ ଓ ପାର୍ବତୀଙ୍କଠାରେ ମହାଶିବରାତ୍ରୀ ତିଥିରେ କେତକୀ ଫୁଲ ଚଢାଇଲେ, କୋଟି ଜନ୍ମର ପାତକ ନାଶ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସର୍ବସୁଖ, ମୋକ୍ଷ ଓ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କିଆଫୁଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଗନ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ଏହାର ବାସ୍ନାରେଣୁରୁ ସୁଗନ୍ଧିତ ଅତର, କିଆପାଣି ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରୟର ଭରପୁର ଚାହିଦା ରହିଛି । କିଆଫୁଲ ଅତର, କିଆଫୁଲର ପାଣି ଏବଂ କିଆଫୁଲର ତେଲ ଭାରତ କାହିଁକି ସାରା ବିଶ୍ୱର ସୁଗନ୍ଧିତ ଶିଳ୍ପ କାରବାର ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଭଜନକ । ଏହା ବିଶେଷକରି ଦେଶ ଓ ବିଦେଶରେ ଅଧିକ ବିକ୍ରୟ ହୋଇଥାଏ । ଗାଧୁଆ ସାବୁନ୍, ସୁଗନ୍ଧିତ ପ୍ରସାଧନ ସାମଗ୍ରୀ, ଫୁଲତୋଡା, ଲୋସନ୍, କେଓଡା ବା କିଆଫୁଲରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଧୂପକାଠି ତଥା ପାନ ମସଲା, ଗୁଟକା, ମୁଖ ରୁଚି ସହ ଲୁଗାକୁ ସୁଗନ୍ଧ ଓ ଧୂଆଁପତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସୁଗନ୍ଧିତ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଏମିତିକି ଧନାଢ୍ୟ ବିଳାସପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ନାନ ପାଇଁ କିଆପାଣି ଓ କିଆଫୁଲରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସୁଗନ୍ଧ ଗ୍ୟାସ (ପରଫ୍ୟୁମ୍‌ଡଷ୍ଟିମ୍)କୁ ଉପଯୋଗ କରିଥାଆନ୍ତି । କିଆଫୁଲ ତେଲର ମଧ୍ୟ କେତେକ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ ରହିଛି । ଆଣ୍ଠୁଗଣ୍ଠି ବ୍ୟଥା, ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା, ଦେହର ବେଦନା ଉପଶମ ପାଇଁ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ । କିଆଗଛର କେବଳ ଫୁଲ କାହିଁକି ସମଗ୍ର ଗଛ ଡାଳ, ପତ୍ର, ଚେର, ମୂଳ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ କାମରେ ଲାଗେ । କିଆପତ୍ରରୁ ସପ, ଗଛକୁ ଜାଳେଣି ଓ କିଆଚେରକୁ ଦାନ୍ତକାଠି, ତଥା ଦଉଡି ପାଇଁ ଅଧିକ ଉପଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଗଂଜାମ ଜିଲ୍ଲା ଦେଶର ଫସଲ ଭଣ୍ଡାର ଭାବରେ ବେଶ୍ ଜଣାଶୁଣା ହେଉଥିବା ବେଳେ ଏବେ କିଆଫୁଲ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛି ।

ଆଜିକାଲି ଉପକୂଳ ଅଂଚଳର ଚାଷୀମାନେ କିଆଫୁଲର ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭବକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଧାନ ବଦଳରେ କିଆଫୁଲ ଚାଷରେ ଅଧିକ ମନ ବଳାଇ ଥାନ୍ତି । କିଆଗଛର ପତ୍ର ଧାର କ□କିତ । ଏହାକୁ ଗାଈଗୋରୁ ଖାଇବାରେ କଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦିତ ଜମିର ଚାରିପଟେ କିଆବାଡରେ ଘେରି କରିଥାଆନ୍ତି । ଯାହା ଫଳରେ ଜମିର ଅନ୍ତଃ ଫସଲ ହୁଏ ତା ସହିତ କିଆ ବାଡରୁ ଫୁଲ ବି ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିକ୍ରି କରିହୁଏ । କିଆଗଛର ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୧୫ ଫୁଟରୁ ୨୦ ଫୁଟ ଯାଏ ହୁଏ ଓ ଏହା ସୁବିଧା ଥିଲେ ତିରିଶ ରୁ ଚାଳିଶ ବର୍ଷ ଯାଏ ବଂଚି ରହି ଫୁଲ ଉତ୍ପାଦନ କରିପାରେ । କିଆଗଛ ବହୁଳ ଭାବରେ କ□କିତ କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ଅତି କମ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ କ□ାନଥିବା ଗଛ ରହିଥିବା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । କିଆଗଛ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଅଣ୍ଡିରା କିଆ ଓ ମାଇ କିଆଗଛ । ଅଣ୍ଡିରା କିଆ ଗଛ ହିଁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଓ ଫୁଲରୁ ବେପାର କରି ହୁଏ । ମାଇ ଗଛର ଫୁଲର ବାସ୍ନା ନାହିଁ ଏବଂ ଏଥିରୁ ସୁନ୍ଦର ବାସ୍ନାଭରା ଫୁଲ ଫୁଟେ ନାହିଁ ବରଂ ଏକ ଫୁଲରୁ କ□ାଯୁକ୍ତ କିଆ ପଣଷ ଫଳେ । ଯାହାର ସେମିତି କିଛି ବିପଣିକ ମୂଲ୍ୟ ନ ଥାଏ । ଫଳଟି ପାଚିଲେ ଅଧିକ ଟାଣ ଓ ଇସତ୍ ଲାଲ ରଂଗର ହୁଏ ଯାହା କେବଳ ଶୁଖିଲେ ଗାଁ ଗହଳିର ଲୋକେ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଅଣ୍ଡିରା ଗଛରୁ ସୁଗନ୍ଧ ଯୁକ୍ତ କିଆଫୁଲ ଫୁଟେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟର ପ୍ରଥମ କିରଣ ପଡିଲା ବେଳକୁ କ୍ଷେତବାଡି ପରିସର କିଆଫୁଲର ମନମତାଣିଆ ବାସ୍ନାରେ ମହକି ଉଠେ । ଦୀର୍ଘକାୟ ସବୁଜ କିଆଗଛର ଶୀର୍ଷରେ ଶ୍ୱେତ ମର୍ମର ରଂଗର କିଆଫୁଲଟିଏ ନରମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭଳି ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇଥାଏ । କ□କିତ ଗଛର ଗଣ୍ଡି, ଗଛର ପତ୍ର, ପୁଣି କ□ାର ତୀର ଭଳି କିଆର ଫୁଲ ପାଖୁଡା । ଲମ୍ବା ଯୌଗିକ ଫୁଲଟିଏ । ଫୁଲ ଭଣ୍ଡାରେ ଅର୍ଦ୍ଧାବୃ□ାକାର ନରମ ରେଣୁଯୁକ୍ତ ପାଖୁଡା, ପାଖୁଡା ଗର୍ଭକେଶର ସୁଗନ୍ଧର କେନ୍ଦ୍ର । ପ୍ରତିଟି ଅନ୍ତଃ ଗର୍ଭକେଶରକୁ ଘୋଡାଇ ରହିଛି । ଧଳା କିଆଫୁଲର ପତ୍ର, ଫୁଲପତ୍ର ଧାରରେ ବି ଦନ୍ତୁରିତ ଶରଭଳି କ□ା । ଏଠି କିନ୍ତୁ କେବଳ ତୋଳିଲା ଲୋକର ହାତରେ କ□ା ବାଜେନାହିଁ କିଆଗଛ କ□ାଫୋଡି ଦିଏ ଫୁଲ ତୋଳୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ । ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଲେ ଅଳ୍ପ ସତର୍କ ନହେଲେ ତୋଳାଳୀର ସମଗ୍ର ଦେହରେ କିଆଗଛର କ□ାବାଜି ରକ୍ତାକ୍ତ ହେବ । ପୁଣି କିଆ ଫୁଲର ମହକ ପଶୁପକ୍ଷୀ ମନୁଷ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ବିଶେଷ ପ୍ରିୟ ହେଉଛି ବିଷଧର ସାପମାନଙ୍କର । କିଆ ଗଛରୁ ଫୁଲଟିଏ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଅଜସ୍ର ବିପଦ । ଢେର୍ ସତର୍କତାର ସହ ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକୃତିର ନିଦାନ ହେଲା

ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦୟକାଳୀନ ରଶ୍ମି ଯେତେବେଳେ ଟାଣ ହୋଇ ଯିବ କିଆଫୁଲର ବାସ୍ନାର ଅନ୍ତର୍ଗର୍ଭକେନ୍ଦ୍ର ସେତେବେଳେ ଉନ୍ମିଳିତ ହେବ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିବେଶକୁ ମହକାଇ ଦେବ, ଗାଧୋଇ ଦେବ । ସତରେ କି ସୁନ୍ଦର କି ନୈସର୍ଗିକ ସେ ସୁଗନ୍ଧ । ଏତ ଗଲା ଏ ଅଂଚଳର ନିତିଦିନିଆ କଥା । କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକୃତିର ଯିଏ ଯେତେଟା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଆଣିଛି ସେ ସେତେଟା ଲାଭବାନ ହେଉଛି । କଥା ହେଲା, କିଆ ଫୁଲ ତୋଳିବାକୁ ହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ବେଳ ହିଁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ, ଏହି ସମୟରେ ଫୁଲର ସୌରଭ ଫୁଲରେ ହିଁ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାଏ , ଫେଇନଥାଏ ସମଗ୍ର ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ । ଫୁଲତୋଳି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଫୁଲର ଗନ୍ଧରୁ କିଆପାଣି, କିଆତେଲ, ଅତର ବାହାର କରୁଥିବା କାରଖାନା (ଭାଟି) ଅଂଚଳକୁ ନେଇ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଡେରି କଲେ ଫୁଲର ସୁଗନ୍ଧରେଣୁ ସକାଳ ଖରାରେ ଫେଇଗଲେ ସେଥିରୁ ଆଉ ସେତେଟା ସୁଗନ୍ଧ ରହିନଥାଏ ଓ ସୁଗନ୍ଧ ଭାଗ କମି ଯାଇ ବେପାର ପାଇଁ ଉତ୍କର୍ଷ ହରାଇଥାଏ । ସୁଗନ୍ଧ ରେଣୁରୁ ନିର୍ଗତ ସୁଗନ୍ଧାଂଶ କମିଯାଏ ଓ ବେପାର ପାଇଁ ସେତେଟା ଲାଭ ପ୍ରଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ଅଂଚଳର ପ୍ରାୟ ତିନି ଚାରି ଲକ୍ଷ ଲୋକ ନିୟୋଜିତ ।

ଗଂଜାମ ଉପକୂଳର ପ୍ରାୟ ୫୦ କି.ମି. ଅଂଚଳରେ ପା□ ସାତଟି ବ୍ଲକ ଅ□ଳରେ ଥିବା ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶ ପଚାଶ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରାମ ଅଂଚଳରେ ଏହି ଉଚ୍ଚଗୁଣମାନ ମହକ ପୂର୍ଣ୍ଣ କିଆଫୁଲ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷକରି ଛତ୍ରପୁର, ତୁଲୁଚିକଟି, ମନ୍ଦିଡି, କୋଲଆପଲ୍ଲୀ, ଇନ୍ଦ୍ରାକ୍ଷୀ, ବୟାଳୀ, କୋତାରସିଂ, ବିଶ୍ୱନାଥପୁର, ହୁରଡଂଗ, ଗ୍ରାମାଦିରେ କିଆଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରନ୍ଧନଭାଟି ମାନ ରହିଛି । ସମଗ୍ର ଅଂଚଳରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଶହ ଫୁଲ ଭାଟି ରହିଥିଲା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଭାଟିମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବହୁତ କମିଯାଇଛି, ପ୍ରାୟ ପଚାଶରୁ ଷାଠିଏ କୁ କମି ଆସିଛି । କିଆଫୁଲକୁ ରାନ୍ଧି ସେଥିରୁ କିଆତେଲ, ରୁହ, ପାଣି ବାହାର କରିବାପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ପି□ଳ ହାଣ୍ଡି, ଘୋଡଣୀ ସଂଯୁକ୍ତ ଗ୍ୟାସ ନିର୍ଗତ ନଳୀ ଆଦିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ପି□ଳହାଣ୍ଡିରେ ଫୁଲ ଭରି ପାଣି ଦେଇ ଘୋଡଣୀ ଢାଙ୍କି ଘୋଡଣୀ ସଂଲଗ୍ନ ମୁଖକୁ ଚିକିଟା ମାଟିରେ ବାୟୁବନ୍ଧ କରି ଦେଲା ପରେ ହାଣ୍ଡିର ଉପରେ ଏକ ଗ୍ୟାସ ନିର୍ଗତ ନଳୀ କୁ ନିମ୍ନରେ ଥିବା ପାଣି ଟାଙ୍କି ମଧ୍ୟକୁ ଆଣି ଏକ ଗ୍ୟାସ ସଂଗ୍ରହ ପାତ୍ର ସହ ସଂଯୋଜିତ କରାଇ ତାକୁ ବି କାଦୁଅମାଟି ଦ୍ୱାରା ବାୟୁ ନିରୋଧ କରାଯାଇ ଶୀତଳୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଫୁଲକୁ ରାନ୍ଧି ସୁଗନ୍ଧିତ ଗ୍ୟାସକୁ ମାଟିତଳ ଦେଇ ଥଣ୍ଡା ପାଣି ଟାଙ୍କି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପାତ୍ରରେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ । ଶୀତଳୀକରଣ ପାତ୍ରରେ ଆଗରୁ ଚନ୍ଦନ ତେଲ ନିର୍ଗତ ସୁଗନ୍ଧକୁ ଦ୍ରବୀଭୂତ କରିବାପାଇଁ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ କିଆ ରୁହ ପାଣି ଆଦି ସଂଗ୍ରହ କଲାପରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଇ କିଆ ଅତର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ ।

କୌଣସି ପରିଦର୍ଶକ ଯଦି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଏହି ଅଂଚଳକୁ ଭାଦ୍ରବ, ଆଶ୍ୱିନଆଦି ମାସରେ ଆସନ୍ତେ ତେବେ ସେମାନେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବେ କେମିତି ଏହି ଗ୍ରାମା□ଳ, ରାସ୍ତାଘାଟ ସବୁଠି କିଆଫୁଲର ମହମହ ବିଚ୍ଛୁରିତ ବାସ୍ନା ଛୁଟୁଥାଏ ତାହା ଅନୁଭବ କରିପାରିବ । ହଲାଣ୍ଡକୁ ଫୁଲର ଦେଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ସବୁଠି ଫୁଲ ବାସ୍ନାରେ ବିଭୋରି ହଲାଣ୍ଡଦେଶ । ଠିକ୍ ସେମିତି ଆମ ଗଂଜାମର ଏହି ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ଅଂଚଳ ମଧ୍ୟ କିଆଫୁଲର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମହକ କୌଣସି ଗୁଣରେ ହଲାଣ୍ଡ ଠାରୁ କମ୍ ନୁହେଁ । ଚାଷୀଟିଏ ରାତି ପାହୁ ନ ପାହୁଣୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ଫୁଲ ତୋଳି ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଝେଇ, ସାଇକେଲରେ ବସ୍ତା ଲଦି, ଅଟୋ, ଟ୍ରେକର, ଟ୍ରାକ୍ଟର ଅବା ଟ୍ରକରେ ଫୁଲରନ୍ଧନ କେନ୍ଦ୍ର ତଥା ଅତର ଭାଟିକୁ ବିକ୍ରି ପାଇଁ ନେଲାବେଳେ ସମଗ୍ର ରାସ୍ତାଘାଟ, ଘର, ଗାଁ, କୋଠାବାଡି କ୍ଷେତ ବାଡି ସବୁଠି କେବଳ କିଆଫୁଲର ବାସ୍ନା, ସୁଗନ୍ଧ ହିଁ ସୁଗନ୍ଧ କି ନୈସର୍ଗିକ ପରିବେଶ ।

ଗଂଜାମ ଉପକୂଳର କିଆଫୁଲଚାଷ ଓ ସେଥିରୁ ସୁଗନ୍ଧ ବାହାର କରିବାର ଐତିହ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅନୁସଂଧାନ କରି ଜାଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ, ୧୫୦୦ ରୁ ୧୬୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ମୋଗଲ ଶାସନ କାଳରୁ ଏହାର ବାଣିଜ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଇଛି । ଏ ଅଂଚଳର କିଆବାଡରୁ ଫୁଟୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ କିଆଫୁଲକୁ ଏକାଠି କରି କେହି ଜଣେ କାରିଗର ରାନ୍ଧି ରୁହ ବାହାର କରୁଥିବା ବିଷୟ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ପରବ□ୀ ସମୟରେ ଏହାର ଲାଭପ୍ରଦ ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର କ୍ରମଶଃ ବଢିବାରେ ଲାଗିଲା । ଫୁଲରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ 'ରୁହ', କିଆପାଣି, ଅତରର ଚାହିଦା ବିଦେଶ ବଜାରରେ ଏତେ ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଲା ଯେ, ଫୁଲଚାଷ ପାଇଁ ମନବଳାଇ ଧାନଜମିରେ ମଧ୍ୟ କିଆଗଛ ଲଗାଇ ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହରେ ଲାଗି ପଡିଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ କିଆଫୁଲର ଦାମ୍ ପଇସାଏରୁ କମ୍ ଥିଲାବେଳେ ଫୁଲର ଦାମ ବଢି ଚାରିଅଣା, ଆଠଅଣା, ଟଙ୍କାଏ ହେଲା । ପରବ□ୀ କାଳରେ ଫୁଲ ଦାମ ବଢି ଟଙ୍କାଏରୁ ଦୁଇଟଙ୍କା, ଚାରିଟଙ୍କା, ପା□ଟଙ୍କା ଏଭଳି ବଢି ୧୯୯୧ କୁ ଆଠରୁ ଦଶ ଟଙ୍କାରେ ପହ□ିଲା । ଏହାପରେ ଫୁଲଦର ଆଉ ହ୍ରାସ ନପାଇ ବାର, ଚଉଦ, ଷୋହଳ ଟଙ୍କା ଯାଏ ବଢି ଚାଲିଲା, ଏଥିରେ ଫୁଲଚାଷୀମାନେ, ମଧ୍ୟସ୍ଥି, ଫୁଲ ସଂଗ୍ରାହକ, ବ୍ୟବସାୟୀ, ଫୁଲ ରପ୍ତାନିକାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ନଗଣ୍ୟ ଅବହେଳିତ ଅପନ୍ତରା କିଆବାଡ, ଲଟାବୁଦା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପ୍ରସୂଭଳି ଅନୁଭବରେ ଆସିଲା । ଲୋକେ ଏହାକୁ କିଆଫୁଲ ନ କହି ଧଳାହୀରାର ଆଖ୍ୟା

ଦେଲେ । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଗଂଜାମର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳର ଲୁଣିଆ ପବନରେ ଉଦାଭାସିତ ସୁଦୀର୍ଘ ପଚାଶରୁ ଷାଠିଏ କି.ମି. ଓ ଦଶ କି.ମି. ପ୍ରଶସ୍ତର ଏହି କିଆଫୁଲ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିବା ଅଂଚଳ ଫୁଲ ବେପାରୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା ଓ ସୁଦୂର ଉ□ରପ୍ରଦେଶ, କନୌଜ, ବିହାର, ରାଜସ୍ଥାନ, ଆରବ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଇରାକ୍, ଇରାନ୍, ଦୁବାଇ, କାନାଡା, ଆମେରିକା, ୟୁରୋପ ଆଦି ଦେଶମାନଙ୍କର ମହାର୍ଘ ସୁଗନ୍ଧିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀଙ୍କ ସୁଅ ଏହି ଅଂଚଳକୁ ଛୁଟିଲା । ୧୯୯୧ ମସିହାରେ ଭାରତ ତାର ନୂତନ ଆର୍ଥିକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରି ଜଗତିକରଣ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲା । ମନେ ହେଲା କିଆଫୁଲର ବ୍ୟବସାୟିକ ସଫଳତା ଆହୁରି ଅଧିକ ବଢିବ । ଚାଷୀ ଓ ଗ୍ରାମା□ଳ ଦରିଦ୍ର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି କିଆଫୁଲ ସାମଗ୍ରୀ ଗୁଡିକର ରପ୍ତାନି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲେ ଗଂଜାମରୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର ହେବ । ବିଦେଶୀ କ୍ରେତା ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ବିଦେଶ ନୀତିରେ ପରିବ□ନ, ଆମ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାର, ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବହାରରେ ବାଧା, ଲାଭ ଖୋର ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କ ଏକଚାଟିଆ ମନମୁଖୀ କାରବାର ଓ ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥନୀତିରେ ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ର ପ୍ରଭାବ ପାଇଁ ପନ୍ଦରରୁ ଷୋହଳ ଟଙ୍କାରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥିବା ଗୋଟିଏ ଫୁଲର ଦାମ ଛଅରୁ ପା□ ଟଙ୍କା ଯାଏ କମି ଆସିଲା ।

ପ୍ରକୃତିର ଅନନ୍ୟ ଉପାଦାନରେ ଭରି ରହିଥିବା ଆମ ଅଂଚଳର କିଆଫୁଲର ବାଣିଜ୍ୟ କେବଳ ଘରୋଇ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ଆଜି ଅବହେଳିତ ହୋଇ ପଡି ରହିଛି । ଚାଷୀମାନେ ହତାଶ ହୋଇ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । କ୍ରମଶଃ କିଆ ଫୁଲର ଦର କମୁଛି । ଏବେ ଏମିତି ହେଲାଣି ଯେ, ଗୋଟିଏ କିଆଫୁଲ ପା□ ଟଙ୍କାରୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ଏମିତିକି ଟଙ୍କାଏରେ ବି ଚାଷୀ ଭାଟିରେ ନେଇ ଧାଡି ବାନ୍ଧି ବିକ୍ରି କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ତଥାପି ଫୁଲ କେହି ନେଉନାହାନ୍ତି । କେତେକ ମୁନାଫାଖୋର ବେପାରୀ ଦୁଇଶହରୁ ଅଢେଇଶହ ଭାଟିକୁ ବନ୍ଦ କରି ମାତ୍ର ତିରିଶରୁ ଚାଳିଶଟି ଭାଟି ହିଁ ଚଲାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଫୁଲକୁ ନା ନା ଅସୁବିଧା ଦେଖାଇ ଫୁଲର ଯେତେ କମ୍ ଦାମ୍ ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଁନ୍ତି । ଚାଷୀଟିଏର ଦୁଃଖ କହିଲେ ନ ସରେ । ପାହାନ୍ତା ପହରୁ ହାତରେ ବାଉଁଶ ଆଙ୍କୁଡାର ନଳଟିଏ ଧରି ଲତା ବୁଦା ଗୁଳ୍ମ ପରିବେଷ୍ଟିତ କ□କପୂର୍ଣ୍ଣ କିଆବାଡର ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବୁଲି ବୁଲି ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ କ୍ରୟ କରିବାକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ଫୁଲ ବେପାରୀ ଫୁଲ ଶସ୍ତା ଦରରେ ବିନା ନଗଦ ପଇସା ଦେଇ କିଣି ନିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ସଜ ମହମହ ଫୁଲଗୁଡିକୁ ଖରାପ କହି ଖତ ଗଦାକୁ ଫୋପାଡି ଦିଅନ୍ତି ।

ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ, ବିଷଧର ସର୍ପାଘାତରେ ଏହି ଅଂଚଳର ଅନେକ ଫୁଲ ଚାଷୀ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ବୀମା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ, ଆମଦାନୀ ରପ୍ତାନିଗତ ଅସନ୍ତୁଳନ ପାଇଁ ଚାଷୀଙ୍କ କ୍ଷତି ଭରଣା କରିବାର କୌଣସି ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ଏ ଯାବତ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନି । ଏଣେ ତେଣେ ପ୍ରଶସ୍ତି ଓ ସୁଗନ୍ଧିତ ସବୁଠୁଁ ନିଆରା ଫୁଲର ରେଣୁରେ ଭ□ି ଦୁର୍ଲଭ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ, ରପ୍ତାନି ସମୃଦ୍ଧ ଗଂଜାମର ଦେବଭୋଗ୍ୟ, ଧଳା ହୀରା କୁହାଯାଉଥିବା କିଆଫୁଲ ଆଜି ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଆସ୍ଥା ହରାଇଛି । ବେପାରୀମାନେ କହନ୍ତି ଏବେ ଏକ ପ୍ରକାର ସିନ୍ଥେଟିକ୍ ସୁଗନ୍ଧିତ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ କିଲୋପିଛା କୋଡିଏ ରୁ ତିରିଶ ହଜାର ଟଙ୍କାରେ ମିଳୁଥିଲାବେଳେ କିଆଫୁଲ ତେଲ ଓ ରୁହକୁ ଚାରି ରୁ ସାଢେ ଚାରିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇ କାହିଁକି କିଣି ନେଇ ବେପାର

କରିବ ? ଯଦିଚ ସିନ୍ଥେଟିକ୍ ରାସାୟନିକ ସୁଗନ୍ଧି ବ୍ୟବହାର ପରିବେଶ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କ୍ଷତି ଘଟାଉଛି । ଏଇ କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ ଆମ ଅଂଚଳର କିଆଫୁଲ ବ୍ୟବସାୟ ଦେଢଶହ କୋଟି ଟଂକାର ବାର୍ଷିକ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲାବେଳେ ଏବେ ତାହା ପା□ ରୁ ସାତ କୋଟି ଟଙ୍କାରେ ସୀମିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଚାଷୀମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏତେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଦୁର୍ଲଭ ପରିବେଶ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅନୁକୂଳ କିଆଫୁଲ ସଂପଦର ସଦୁପଯୋଗ କରିବାର ଉପାୟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ କେବଳ କିଆଫୁଲ ଉଦ୍ୟୋଗ ସହାୟକ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ଖୋଲିଦେଇ ନୀରବ ରହିଲେ ଏହି ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଉପାର୍ଜନର ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଥିବା ଗଂଜାମର କିଆ ଫୁଲ ଶିଳ୍ପ ଅଚିରେ ନଷ୍ଟ ହେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିଆଫୁଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ନୂତନ ଗବେଷଣାଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରି, କିଆପାଣି, ସେ□, ଅତର ବିଦେଶ ବିପଣନ ପାଇଁ ସୁବିଧା ଯୋଗାଯାଇପାରିଲେ ବିଶେଷରେ ଏହା ଓଡିଶାର ଗ୍ରାମୀଣ ବିକାଶରେ ଅଧିକ ସହାୟକ ହେବ । ■■

* ସଂସ୍କୃତି ସଦନ (କଚେରୀଘର), ବୟାଳୀ, ଗଂଜାମ

କୃଷି ବିକାଶ, ପରିବ ର୍ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି କି ?

• *ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ସ୍ୱାଇଁ*

ବିଶ୍ୱ ଜଳବାୟୁ ଆଲୋଚନାରେ ଆମେ କୃଷି ପ୍ରଶମନ ସାମିଲ ନକରିବା ଉଦ୍ୟମ ଜାରୀ ରଖିପାରୁ ମାତ୍ର ଘରୋଇ ସ୍ତରରେ ଏହାକୁ ଏଡେଇ ଦିଆଯାଇ ନପାରେ, କାରଣ ପରିବ ର୍ନ ଓ ବିକାଶ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ଜଡିତ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରଶମନ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ତେବେ ଏହି ସବୁ ପଦ୍ଧତିର ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ବିଭିନ୍ନ ନୀତି ଓ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ତାହା ଯେପରି ସାମାଜିକ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏଜେନସି ମାନଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ ।

ବହୁ ସମୟ ଧରି ବିଶ୍ୱ ଜଳବାୟୁ ସମ୍ବନ୍ଧ କଥାବା□ରେ ଭାରତର ସରକାରୀ ମତ ରହିଛି ଯେ କୃଷି ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ଯେ କୌଣସି ରାଜିନାମା ପରିବ□ନକୁ ଆଧାର କରି ହେବ, ପ୍ରଶମନକୁ ଆଧାର କରି ନୁହେଁ । କୃଷି ଏକ ଅତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ସରକାର ଏହାକୁ ନିର୍ଗମନ ଦିଗରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିଷିଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ମତ ହେଉଛି ପ୍ରଶମନ ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ତାହା ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣ ପନ୍ଥା ଉପରେ ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ । ଏହି ଆଶଙ୍କା ଠିକ କି ? କୃଷି ବିକାଶ, ପରିବ□ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆପୋଷ ନିଷ୍ପ□ ରହିଛି କି ?

ଦଶକ ଦଶକର ଶିଳ୍ପକରଣ ପରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏକ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ ହୋଇ ରହିଛି । ଓ୍ୱାର୍ଲଡ ଓ୍ୱାଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମୁତାବକ ବିଶ୍ୱ ସ୍ତରରେ ଏ ଦିଗରେ ଅବନତି ଦେଖାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଭାରତରେ ୧୯୮୦ ରୁ ୨୦୧୧ ମଧ୍ୟରେ କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଲୋକସଂଖ୍ୟାରେ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ଅପରପକ୍ଷରେ ଜି.ଡି.ପି.ରେ କୃଷିର ଅଂଶ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ତଥାପି ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣରେ କୃଷିର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ରହିଛି । ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମବଳ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ । ଦେଶର ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ବିଗତ କିଛି ବର୍ଷ ଧରି ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ପଛରେ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହୋଇଛି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସ୍ଥିତି ଖରାପ ହେଉଛି ।

କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ଏକ ନିଟ୍ ରପ୍ତାନିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଡାଲିଜାତୀୟ ଶସ୍ୟ ଓ ଖାଇବା ତେଲ ଭଳି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆମଦାନୀ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫିତୀ ପାଇଁ ଦାୟୀ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର କାରଣ ହୋଇଛି । ଏ

କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ଖାଦ୍ୟ ଓ ଆୟ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଗ୍ରାମା□ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ହୋଇଛି ।

ଦେଶରେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ଜଳବାୟୁରେ ପରିବ□ନ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଦେଶରେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହତାଶାଭାବ ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକ ହେଉଛି । ଦେଶର ୭୦ ପ୍ରତିଶତ କୃଷି ଅଂଚଳ ମରୁଡି ପ୍ରବଣ ହୋଇଥିବାବେଳେ ୧୨ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ବନ୍ୟାପ୍ରବଣ ଏବଂ ୮ ପ୍ରତିଶତ ଅଂଶ ବାତ୍ୟାପ୍ରବଣ । ଏଥିସହିତ ଉଷ୍ମତାରେ ବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ । ଏକ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ତାପମାନବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ଏସୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଧାନ ଉତ୍ପାଦନ କମ ହେବ କାରଣ ଫସଲ ଅବଧି କମ ହୋଇଯିବ । ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆର ଇଣ୍ଡୋ-ଗାଙ୍ଗେୟ ଅଂଚଳରେ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଅଧିକ ଅମଳକ୍ଷମ ଗହମର ଉତ୍ପାଦନରେ ମଧ୍ୟ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ହ୍ରାସ ହେବ । ସେଇଭଳି ମିଲେଟ ପରି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ୨୦୨୦ ବେଳକୁ ୨-୧୪ ପ୍ରତିଶତ କମ୍ ହେବ । ୨୫୦ ନିୟୁତ ଲୋକ ଖାଦ୍ୟ ଅସୁରକ୍ଷିତ ସ୍ଥିତିରେ ରହିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଧାରଣଶୀଳତା ହାସଲ, ଚାହିଦା ପୂରଣ, ତଥା (ଭୂମି, ଜଳ ଓ ଶକ୍ତି ଭଳି ସମ୍ବଳ କମ ହେଉଥିବା ସ୍ଥିତିରେ) ସମ୍ବଳ ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ଏକ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇଛି ।

ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ଦିଗରୁ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରର ଅସୁରକ୍ଷା ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସମସ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରୁଛି । ଭାରତରେ ମୋଟ ନିର୍ଗମନର ୧୭.୬ ପ୍ରତିଶତ ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ଯୋଗୁଁ ହେଉଛି । କୃଷି ଉପଯୋଗ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ନିର୍ଗମନ (ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ ଓ ରାସାୟନିକ ସାର ଉପଯୋଗ ଯୋଗୁଁ) ସବୁଜ ଗୃହ ଗ୍ୟାସ ନିର୍ଗମନରେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରର ଅବଦାନ ୩୦ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି । ଆର୍ଥିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିଗରୁ କୃଷି କେବଳ କମ୍ ଉତ୍ପାଦନଶୀଳ ହେଉଛି ତା ନୁହେଁ ଏହା ଅଧିକ କାର୍ବନସଘନ ହେଉଛି ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଏକ ଧାରଣଶୀଳ ଦୃଶ୍ୟପଟ ନୁହେଁ ।

ଭାରତର ନିମ୍ନ କାର୍ବନ ବିକାଶ ପଦ୍ଧତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରେ କଣ କୃଷିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ? ବିଶ୍ୱର ଧାରାକୁ ଦେଖିଲେ ଭାରତ ନିମ୍ନ କାର୍ବନ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି,ଶିଳ୍ପ ଓ ପରିବହନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଉଛି ।

ଜାତୀୟ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟୀ ଯୋଜନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଜାତୀୟ ଧାରଣଶୀଳ କୃଷି ମିଶନ ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ଭାରତୀୟ କୃଷିକୁ ଜଳବାୟୁ ଦିଗରୁ ସହନଶୀଳ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିଣତ କରି ଧାରଣଶୀଳ କୃଷି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରସାର ହେଉଛି ଏହି ମିଶନର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଶସ୍ୟ ଓ ପଶୁପାଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିବ□ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ଏହା ହାସଲ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି ।

କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର କେଉଁ ସବୁ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛି ତଥା ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ସ୍ଥିତିରେ ସମସ୍ୟା କିଭଳି ଘନୀଭୂତ ହେବ ତାହା ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ଏହି ମିଶନ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ସଫଳ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ଆହ୍ୱାନର ମୁକାବିଲା ସକାଶେ ସମାଧାନ ଖୋଜିବାରେ ସୃଜନଶୀଳତା ଆଣିବାରେ ମିଶନ କିନ୍ତୁ ବିଫଳ ହୋଇଛି । ସମ୍ବଳ ସୁଦକ୍ଷ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ପ୍ରସାର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ମିଶନ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପ୍ରୟୋଗ ସବୁ ହେଉଛି ତାହା ରୋକିବାରେ କିନ୍ତୁ ମିଶନ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ଜଳ ଉପଯୋଗ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲାବେଳେ ରାସାୟନିକ ସାରର ଅସମାନ ପ୍ରୟୋଗକୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇଛି । ଅଧିକ ଜଳସେଚନ ଆବଶ୍ୟକତା ପଛରେ କାରଣ ହେଉଛି ରାସାୟନିକ ସାର । ଅଧିକନ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପଦ୍ଧତିରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ବୃହତ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି ଯେଉଁମାନେ ନୂତନ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସବୁ କ୍ରୟ କରିପାରିବେ । ଏଥିରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀ ଅବହେଳିତ ହେଉଛନ୍ତି ତଥା ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିର ଶୀକାର ହେଉଛନ୍ତି ।

ମିଶନ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଏଥିରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇ ନାହିଁ କି ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ସବୁ କିଭଳି ପରିଚାଳିତ ହେବ ତଥା ଦୁର୍ବଳ କୃଷି ସଂପ୍ରସାରଣ ସେବା ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ଯାଇନାହିଁ । ପୁନଶ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଋଣ ଓ ବୀମା ସୁବିଧାର ଅଭାବ, ବିଶେଷକରି ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏହାର ଅଭାବ ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ବ୍ୟାପକ ପ୍ରୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଶେଷରେ କୃଷି ନୀତି ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଦିଗରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହେବ ଦୁର୍ବଳ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଓ ମାନବୀୟ କ୍ଷମତା । ଏଭଳି ଏକ ପଦ୍ଧତି ଯେଉଁଥିରେ ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେକ ଅନୁକୂଳ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉଛି । ତାହା କୃଷିର ବିକାଶ ସକାଶେ ଧାରଣଶୀଳ ମାର୍ଗ ଆଦୌ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଜଳ ଓ ଶକ୍ତିର ସୁଦକ୍ଷ ଉପଯୋଗକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଉଛି ତାହା ମଧ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ । ମାଇକ୍ରୋ ଜଳସେଚନ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ପ୍ରସାର ସକାଶେ ସରକାର ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି ସେଥିରେ କୃଷି ନିମନ୍ତେ ଜଳଚାହିଦା କମ କରିବା ସକାଶେ ବ୍ୟାପକ ସୁଯୋଗ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାସବୁ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ତଥା ମାତ୍ର ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତୋଟି ରାଜ୍ୟରେ ସୀମିତ ସଫଳତା ମିଳିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର

ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ପୁଁଜି ନିବେଶ ସବସିଡି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ହେଁ ସବସିଡି ଲାଭ ନେବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଟ୍ରାନଜାକସନାଲ ବ୍ୟୟ ଯୋଗୁଁ ଚାଷୀମାନେ ଏଭଳି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ଜାତୀୟ ଶକ୍ତି ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ମିଶନ ଅଧିନରେ ଭାରତରେ କୃଷି ଚାହିଦା ଦିଗ ପରିଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଦ୍ୟୁତ ଚାହିଦା କମ କରିବା ହେଉଛି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଜି.ଏଚ୍.ଜି. ନିର୍ଗମନ ହେଉଛି ତାହା ପଛରେ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଏହି ଚାହିଦା ଉପରେ ଅଙ୍କୁଶ ଲଗାଇବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହୋଇ ପଡିଛି । ପୁନଶ୍ଚ ଆଉ ଏକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ତଥା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା କୈନ୍ଦ୍ରିକ ପଦ୍ଧତି ଦିଗରୁ ବିଚାର କଲେ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ପମ୍ପଗୁଡିକ ସ୍ଥାନରେ ୫ ତାରକା ବିଶିଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ସୁଦକ୍ଷ ପମ୍ପ ବ୍ୟବହାର କରି ପମ୍ପ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ନୂତନ ପମ୍ପ ଗୁଡିକ କଣ ଶକ୍ତି ସଂଚୟ କରିପାରିବ ? ସ୍ଥିତି ବାସ୍ତବତାଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର ଅତୀତ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଦେଖିଲେ ସାରାଭାରତରେ ସ୍ଥାପିତ ୧୮.୫ ନିୟୁତ ଜଳସେଚନ ପମ୍ପ ଯେ ବଦଳା ଯାଇ ପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଆଶାବାଦୀ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଶକ୍ତି ସେବା କଂପାନୀ ପୁଁଜିନିବେଶ ମଡେଲ ବାସ୍ତବ ତଥା ଆର୍ଥିକ ଦିଗରୁ ଧାରଣଶୀଳ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଶକ୍ତି ସେବା କଂପାନୀମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରୁ ନିଜକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ନେଉଛନ୍ତି । ଯଦିଚ ଭାରତ ଏ.ଜି.ଡି.ଏସ୍.ଏମ୍. କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ତାହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଶକ୍ତି ସଂଚୟ ଆଶା କରିପାରିବା ନାହିଁ । ଯେଉଁ ନୂତନ ପମ୍ପଗୁଡିର ପ୍ରସାର କରାଯାଉଛି ତାହା କମ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗରେ ଅଧିକ ପାଣି ଉଠାଇପାରିବ ବୋଲି ଦାବୀ କରାଯାଉଛି । କଥା ହେଉଛି ଯେ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଜଳ ଦରକାର । ବ□ମାନ ଯେଉଁ ମାତ୍ରାରେ ଜଳ ଉ□ୋଳନ ହେଉଛି ତାହାଠାରୁ ଚାହିଦା ହେଉଛି ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ । ସୁତରାଂ, ପମ୍ପର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କଲେ ତାହା ଜଳ ଉପଯୋଗ ମାତ୍ରା ବୃଦ୍ଧି କରିବ ଏବଂ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର ଆହୁରି ତଳକୁ ଯିବ । ଏଠାରେ ଆମେ ଜାଣିରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର ତଳକୁ ଗଲେ ପାଣି ଉଠାଇବା ପାଇଁ ପମ୍ପର ଅଶ୍ୱଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ପଡିବ । ଅଶ୍ୱ ଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି ଅର୍ଥ ହେଲା ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ।

ଆଗାମୀ ଦଶକମାନଙ୍କରେ ଆମର କ୍ରମ ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଖାଦ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଜନଶୀଳତା ଆଣିବାକୁ ପଡିବ । କୃଷିକୁ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ସହ ଖାପ ଖୁଆଇ ପରିବ□ନ କରିବାକୁ ପଡିବ ତଥା ନିର୍ଗମନ ମଧ୍ୟ କମ କରିବାକୁ ପଡିବ । ତେଣୁ ଜଳବାୟୁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ବିକାଶ ପଦ୍ଧତି ଭାରତ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଯଦ୍ୱାରା ବିକାଶ, ପରିବ□ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ହାସଲ କରାଯାଇପାରିବ ।

କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଜଳବାୟୁ ଜନିତ ମୁଖ୍ୟ ବିପଦ ହେଉଛି ସୀମିତ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ଅଧିକ ଚାପ ପଡିବା । ଏହା ଦ୍ୱାରା କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡୁଛି । ଏକ ଫଳପ୍ରଦ ଅନୁକୂଳ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବା ଉଚିତ ଯେଉଁଥିରେ ସହନଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହା ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିକଳ୍ପ ଓ ସମ୍ବଳ ଉପଯୋଗ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ତଥା ସମ୍ବଳ ଅଭାବ ସ୍ଥିତିକୁ ସଂଭାଳିବା ପାଇଁ ସଂପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରିବ । ସେଇଭଳି କୃଷିରେ ପ୍ରଶମନ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସମ୍ବଳ ଉପଯୋଗରେ ଦକ୍ଷତା ଆଣିବାକୁ ପଡିବ ଯଦ୍ୱାରା ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ଜନିତ ଚାପ, ତଥା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ସ୍ଥିତି ସବୁରେ ଲାଘବ କରାଯାଇପାରିବ । ସେ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ ଉଭୟ ପରିବ□ନ ଓ ପ୍ରଶମନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ସମାନ ଯଥା : କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଉପଯୋଗରେ ଧାରଣଶୀଳତା ହାସଲ ।

କୃଷି ବିକାଶକୁ ପରିବ□ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ସହ ସମ୍ମିଳିତ କଲେ ତାହା ନୂତନ ଆହ୍ୱାନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଏଥି ପାଇଁ ଉ□ମ କ୍ଷମତା ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଓ ସୃଜନଶୀଳ ପଦକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁଭାରତକୁ କୃଷି ବିକାଶ ନୀତି ଓ ପଦ୍ଧତିରେ ପୁନର୍ବିନ୍ୟାସ କରିବାକୁ ହେବ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ପରିବେଶ ସ୍ଥିତି ଏକାଠି ଭାବେ ବିଚାରକୁ ନିଆଯିବ ।

ଏହା ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ପ୍ରସାରିତ କୃଷି ବିକାଶ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଶମନ ପଦ୍ଧତି ରାଜନୈତିକ ଦିଗରୁ ସଂଭବପର ଏବଂ ସାମାଜିକ ଦିଗରୁ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ହୋଇନପାରେ ଭାରତକୁ ବିକାଶ ପ୍ରଥମେ ଯୋଜନା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ, ଯେଉଁଥିରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିବ□ନ ଓ ପ୍ରଶମନ ପଦ୍ଧତି ସମ୍ମିଳିତ ହେବ । ଏଭଳି କୃଷି ବିକାଶ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ତିନୋଟି ମୁଖ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ ।

କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ନିର୍ଗମନ ହେଉଛି ତାହାର ୪୦ ପ୍ରତିଶତ କେବଳ ପଶୁପାଳନ ଯୋଗୁଁ ହେଉଛି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ନୀତିଗତ ଆଲୋଚନା ବେଳେ ଏହା ଉପରେ ସେଭଳି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉନାହିଁ । ତେବେ ଖାଦ୍ୟର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବୃଦ୍ଧି ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପ୍ରଜନନ ପରିଚାଳନା ଭଳି

କେତେକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ଗମନ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟ କମ୍ କରିପାରିବ । ପଶୁସଂପଦ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ନିର୍ଗମନ ମୁଖ୍ୟତଃ କ୍ଷିର ଦେଉଥିବା ଗୋରୁଙ୍କଠାରୁ ଆସୁଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ସହଜରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି ତାହାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବୃଦ୍ଧି କରାଗଲେ ତଦ୍ୱାରା ଦୁଗ୍ଧ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ହେବ, ଫାର୍ମ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ତଥା ମିଥେନ ନିର୍ଗମନ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହେବ । ଉନ୍ନତ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ଅତିରିକ୍ତ ଦୁଗ୍ଧ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ତାହା ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନର ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପରିବ□ନ ସୁବିଧା ହେବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପ୍ରଜନନ ପରିଚାଳନା ଜରିଆରେ ଗୋରୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହେବ ତଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ହେବ ଏବଂ ନିର୍ଗମନ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହେବ । ଗେର୍‌ବେର୍ ଏଟ୍ ଅଲ୍ ଏହା ଦାବୀ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆରେ ମିଳିତ ଫାର୍ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ୩୮ ପ୍ରତିଶତ ନିର୍ଗମନ କମ କରାଯାଇପାରିବ ଯଦି ଗୋଖାଦ୍ୟର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ, ପଶୁସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପଶୁପାଳନ ପଦ୍ଧତିରେ ଉନ୍ନତି କରାଯିବ ।

କୃଷି ପାଇଁ ଜଳ ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବ□ମାନ ଯେଉଁ ସେଚ ଜଳ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଛି ତାହା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ନଥିବା ଏବଂ ଆଗାମୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଏହାର ଉପଲବ୍ଧତା କମ୍ ହେବା ଆଶଙ୍କା ଥିବାବେଳେ ନିର୍ଗମନର ଏକ ବଡ ଭାଗ ଜଳସେଚନ ପଦ୍ଧତି ଯୋଗୁଁ ହେଉଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି । ଦେଶ ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଖ୍ୟତଃ ଫ୍ଲଡିଂ ଏବଂ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଓ ଡିଜେଲ ଉପରେ ଅତ୍ୟଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଏଭଳି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ତିନୋଟି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସମ୍ମିଳିତ ସେଚ ଜଳ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତକରଣ ଜରିଆରେ ହାସଲ କରିହେବ । ବୁନ୍ଦା ଓ ସି□ା ଜଳସେଚନ ଭଳି ସୁଦକ୍ଷ ଜଳସେଚନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଜଳ ଚାହିଦା ଅନେକ ମାତ୍ରାରେ କମ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଚାହିଦା ଭୂପୃଷ୍ଠ ଜଳସେଚନ ନେଟୱାର୍କରେ ପ୍ରସାର କରି କରାଯାଇପାରିବ । ଏଥିସହିତ ଭୂତଳ ଜଳ ରିଚାର୍ଯ ଓ ବୃଷ୍ଟିଜଳ ଅମଳ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ଜଳସେଚନ ପମ୍ପର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଏହିସବୁ ପଦକ୍ଷେପ ଜଳାଭାବ ସ୍ଥିତିର ମୁକାବିଲା ସହଜରେ କରାଯାଇପାରିବ ତଥା ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମିଥେନ ନିର୍ଗମନ ମଧ୍ୟ କମ କରାଯାଇପାରିବ । ବିକାଶ ପାଇଁ ଆଧୁନିକୀକରଣ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଉ□ମ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ ସକାଶେ କେତେକ ପାରଂପରିକ ପଦ୍ଧତି ଜାରୀ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଭୂମି ସମତଳ କରିବା, ଜମିକୁ ଉର୍ବର କରିବାକୁ ବିଛାଯାଇଥିବା ଓଦା କୁଟା, ଶସ୍ୟ ବିବିଧକରଣ ହେଉଛି କେତେକ ପାରଂପରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜାରୀ ରଖିବା ଦରକାର । ଏହିସବୁ ପାରଂପରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜଳ ଓ ରାସାୟନିକ ସାର ଆଦି ଆବଶ୍ୟକତା କମ କରାଇଥାଏ । ତେବେ ଆବଶ୍ୟକ ଅତିରିକ୍ତ ଶ୍ରମ ଏଡେଇବାକୁ ଯାଇ ଅନେକ ସମୟରେ ଚାଷୀମାନେ ଏହାକୁ ଅବଜ୍ଞା କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପଦ୍ଧତିଗୁଡିକ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହା ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଗମନ କମ ହୋଇଥାଏ, ମୃ□କାର ଉର୍ବରତା ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରୁହେ । ଅନାବନା ହ୍ରାସ ପାଏ ତଥା ଉର୍ବରତା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଜମିରେ ହିଁ ଜଳାଇ ଦିଆଯିବା ଯୋଗୁଁ ନିର୍ଗମନ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାକୁ ଉତ୍ପାଦନଶୀଳ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ପୁନଶ୍ଚ ଚାରା ରୋପଣ କରାଗଲେ ମୃ□କାକୁ ଯେଉଁ ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସ୍ଥାନନ୍ତରଣ ହେବ ତଦ୍ୱାରା ରାସାୟନିକ ସାର ଆବଶ୍ୟକତା କମ ପଡିବ ।

ସାରଣୀ - କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଉପଯୋଗରୁ ଜି.ଏଚ.ଜି ନିର୍ଗମନ (ଏମ.ଟି.ସି.ଓ.୨ଇ ହିସାବରେ)	
କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ	
ପଶୁସଂପଦ	୨୧୨.୧୦
ଧାନ ଚାଷ	୬୯.୮୭
ମୃ□କା ପରିଚାଳନା	୪୩.୪୦
ଶସ୍ୟ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଜଳାଇବା	୬.୬୧
ସାର ପରିଚାଳନା	୨.୪୪
ମୋଟ	୩୩୧.୪୧
କୃଷି ଉପଯୋଗ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ	
ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ	୧୩୦.୬୩
ଅନ୍ୟ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ	୩୩.୬୬
ରାସାୟନିକ ସାର ଉତ୍ପାଦନରେ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ	୨୦.୫୭
ମୋଟ	୧୮୪.୮୬
ସର୍ବମୋଟ	୫୧୯.୨୭

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମୃ□କା ଫରଟିଗେସନ ଓ ସିଷ୍ଟମିକ୍ ରାଇସ୍ ଇନ୍‌ଟେନ୍‌ସିଫିକେସନ୍ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ସମ୍ବଳ ଉପ ଯୋଗ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇ ପାରିବ ଏବଂ ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ହେବ ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ଏହି ସବୁ ପଦକ୍ଷେପର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଫାର୍ମ ସ୍ତରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ କରିପାରିବ । ତେବେ ଏକ ମତ ରହିଛି ଯେ ଭାରତରେ କୃଷିପାଇଁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଓ ରାସାୟନିକ ସାର ସବସିଡି ବିଶ୍ୱ ମାନକଠାରୁ କମ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅପାରଗତାର କାରଣ ହୋଇଛି । ତେଣୁ କୃଷି ସବସିଡି ନୀତି ଓ ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ନୀତିରେ ପୁନର୍ଗଠନ କି ସମ୍ବଳ ଉପଯୋଗ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ଦକ୍ଷତା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିବାକୁ ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜଳ ସୁଦକ୍ଷ ଶସ୍ୟ କିସମ ପାଇଁ ଅଧିକ ସହାୟତା ଦିଆଗଲେ ତାହା ପରିବ□ନକୁ ଅଧିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବ । ସେଇଭଳି ଶକ୍ତି ଓ ସାର ସବସିଡି ବଦଳରେ ସୁଦକ୍ଷ ଜଳସେଚନ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ସବସିଡି ଦିଆଗଲେ ଗରିବ ଚାଷୀମାନେ ଅଧିକ ଉପକୃତ ହେବେ ।

ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହିସାବରୁ ଜଣା ଯାଇଛି ଯେ ଏଭଳି ଜଳବାୟୁ ସ୍ମାର୍ଟ ପଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ସଂଗେ ସଂଗେ ନିର୍ଗମନ ଅନେକ ମାତ୍ରାରେ କମ କରାଯାଇ ପାରିବ । ତେଣୁ ଏହି ତିନୋଟି ପଦକ୍ଷେପ ବିକଳ୍ପ କଲେ ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ଜଳବାୟୁ ଆଲୋଚନାରେ ଆମେ କୃଷି ପ୍ରଶମନ ସାମିଲ ନକରିବା ଉଦ୍ୟମ ଜାରୀ ରଖିପାରୁ ମାତ୍ର ଘରୋଇ ସ୍ତରରେ ଏହାକୁ ଏଡେଇ ଦିଆଯାଇ ନପାରେ, କାରଣ ପରିବ□ନ ଓ ବିକାଶ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ଜଡିତ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରଶମନ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ତେବେ ଏହି ସବୁ ପଦ୍ଧତିର ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ବିଭିନ୍ନ ନୀତି ଓ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ତାହା ଯେପରି ସାମାଜିକ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏଜେନସି ମାନଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ । ■■

* ସିଇୟୁଟିଏସ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଫର୍ ରେଗୁଲେସନ୍ ଏଣ୍ଡ କଂପିଟିସନ୍, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ପୃଷ୍ଠା୩୯ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ ଏଠାରେ ଭିନ୍ନ ଏବଂ କଷ୍ଟକର । ନୌକା କ୍ଲିନିକ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ସି.ଏନ୍.ଇ.ଏସ୍.ର ସି.ଇ.ଓ ଦୀପଙ୍କର ଦାସଙ୍କ ମତରେ ସମସ୍ୟା ଉଭୟ ଶୁଖିଲା ଦିନ ଓ ବର୍ଷା ଦିନରେ ଦେଖା ଦେଇଥାଏ । ଶୁଖିଲା ସମୟରେ ନୌକା ଚାଲିବା ପାଇଁ ଅତି କମରେ ଚାରି ଫୁଟ ପାଣି ଦରକାର । ଥରେ ଦଳକୁ ପ୍ରାୟ ୧୦ କିଲୋମିଟର ଚାଲିବାକୁ ପଡିଥିଲା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମରେ ପହ□ିବା ପାଇଁ ଅନେକ ସମୟରେ ନୌକା କ୍ଲିନିକ ବନ୍ୟା ବାତ୍ୟାରେ ପଡିଯାଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି, ସେତେବେଳେ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଥାଏ ।

ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପାଇବା ଏକ ସମ୍ମାନ ଥିଲା, ନୌକା କ୍ଲିନିକ ଆସିବା ପରେ ଆମେ ଉ□ମ ଜୀବନ ପାଇଁ ଆଶା ଦେଖୁଛୁ ବୋଲି ଡିବ୍ରୁଗଡ ଜିଲ୍ଲାର ଦ୍ୱୀପା□ଳ ଅଧିବାସୀ ଅ□ନା ଦାସ କୁହନ୍ତି । ■■

* ଫ୍ରିଲାନ୍ସ ଜର୍ଣ୍ଣାଲିଷ୍ଟ

ପୃଷ୍ଠା୩୭ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

କରିଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ ଦଳର ନେତା ବା ଦଳ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ରଖି ଭୋଟ ଦେବା ଯୋଗୁଁ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ ଅନୁଧାନ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ ଏବଂ ଭୋଟର ସେମାନଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ଭୋଟରମାନେ କାହାକୁ ଭୋଟ ଦେଲେ ତାହା ସେମାନେ ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି । ଏହା ସୁସ୍ଥ ଗଣତନ୍ତ୍ର ନୁହେଁ । ଏହା ଯୋଗୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ନିମ୍ନମାନର ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଲୋକଙ୍କ ସୁଖଦୁଃଖରେ ଭାଗୀ ହେବା ଦେଖାଯାଇ ନ ଥାଏ । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ଉ□ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ମାତ୍ର ଏହାକୁ ଦୁର୍ନୀତି ଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକ କଳୁଷିତ କରିଦେଇଥାନ୍ତି । ସରକାରୀ ପାଣ୍ଠି ଅପବ୍ୟବହାର କରିବା, ଆତ୍ମସାତ କରିବା, ଦୁର୍ନୀତି ଆଦି ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଗଲାଣି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦୋଷୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ ନାହିଁ । ଦୋଷୀମାନେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବା ବେଳକୁ ଅନେକ ସମୟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ଉପରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଭରସା ତୁଟିଯାଇଥାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନା ବେଳେ ଶିଳ୍ପପତିମାନେ ଯେପରି ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଠି ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି ତାହାକୁ ଜନସାଧାରଣ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଥାନ୍ତି । ଯଦି ନିର୍ବାଚନ ସହଜ ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ଶିଳ୍ପପତିଙ୍କ ପାଣ୍ଠିର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସି ଶିଳ୍ପପତି ବା ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ ହାଉସ ଚାନ୍ଦା ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ତ୍ରୁଟି ହେଉଛି ଦଳବଦଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଗୋଟିଏ ଦଳରୁ ଜିତି ଅନ୍ୟ ଏକ ଦଳକୁ ଚାଲିଯିବା, ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ରହି ଠିକ୍ ଟିକେଟ ବ□ନ ସମୟରେ ଦଳ ପରିବ□ନ କରିବା ପରି ହୀନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଅତି ସାଧାରଣ ଘଟଣାରେ ପରିଣତି ହୋଇଛି । ■■

* ୬୦-କଲ୍ୟାଣ ବିହାର, ହାଇଟେକ ଇଷ୍ଟେଟସ, ପୋ-କୁହା, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୭୫୧୦୦୨